

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2024

Duongová Duy Uyen

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Politika udržitelného rozvoje

Předkládá: Duongová Duy Uyen

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Duy Uyen DUONGOVÁ**
Osobní číslo: **R22N0007P**
Studijní program: **N0421A220001 Veřejná správa**
Téma práce: **Politika udržitelného rozvoje**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

Úvod

- Vymezení pojmů
- Vznik a vývoj strategie trvale udržitelného rozvoje
- Přístup České republiky
- Trvale udržitelný rozvoj v mezinárodním kontextu

Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

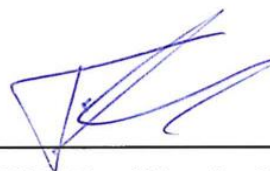
- *Agenda 2030 in the Czech Republic: vision and opportunity*. Vydání: první. Editor Michael PONDĚLÍČEK, editorka Vladimíra ŠILHÁNKOVÁ. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2017, 117 s. Monografie.
- BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Centrum pro výzkum toxických látek v prostředí, 2013, 248 s. Recetox. ISBN 978-80-210-6622-9.
- DUŠEK, Jiří. *Aspekty udržitelného rozvoje: (o programovacím období 2007-2013 a perspektivy rozvoje 2014-2020)*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. 243 s. Studia
- KŘEČKOVÁ KROUPOVÁ, Zuzana. *Udržitelnost v České republice v kontextu úvoje v pokrizovém období*. Vydání první. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2018. 165 stran.
- MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
- PONDĚLÍČEK, Michael. *Základy udržitelného rozvoje*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje Praha, 2013. ISBN 978-80-87174-21-0.
- ROGERS, Peter P., Kazi F. JALAL a John A. BOYD. *An Introduction to Sustainable Development* [online]. USA [cit. 2023-06-29]. ISBN 978-1-84407-520-6.
- Strategický rámec Česká republika 2030 – Úřad vlády ČR, Odbor pro udržitelný rozvoj
- *Sořet, který chceme: budoucnost pro všechny : cíle udržitelného rozvoje : průvodce pro děti*. Informační centrum OSN v Praze ve spolupráci s: Národní síť Global Compact Česká republika, Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, Člověk v tísni, o.p.s., 2015. ISBN isbn978-80-86348-36-0.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. února 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Politika udržitelného rozvoje“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne 30. 3. 2024

.....

Duongová Duy Uyen

Ráda bych využila této příležitosti a poděkovala vedoucímu mé práce JUDr. Tomáši Loudovi, Csc. za jeho ochotu a cenné připomínky při vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat svým nejbližším za jejich podporu během celého mého studia.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČR 2030	Strategický rámec Česká republika 2030
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
HLPF	Politické fórum na vysoké úrovni
MDGs	Millenium Development Goals (Rozvojové cíle tisíciletí)
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OECD	Organization for Economic Cooperation Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci)
OSN	Organizace spojených národů
RVUR	Rada vlády pro udržitelný rozvoj
SDGs	Sustainable Development Goals (Cíle udržitelného rozvoje)
SDSN	Sustainable Development Solutions Network (Síť řešení pro udržitelný rozvoj)
SRUR	Strategický rámec udržitelného rozvoje (2010)
UNEP	United Nations Environmental Program (Program OSN pro životní prostředí)
ZŽP	Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Obsah

ÚVOD	1
1. POJEM A VÝVOJ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE.....	3
1.1. Vymezení pojmu	3
1.2. Historické milníky.....	6
1.2.1. Meze růstu.....	6
1.2.2. Stockholmská konference, 1972	7
1.2.3. Konference v Riu de Janeiro, 1992	9
1.2.4. Summit tisíciletí, 2000	11
1.2.5. Konference v Johannesburgu, 2002	11
1.2.6. Rio +20.....	12
1.2.7. Summit v New Yorku, 2015	13
1.2.8. Stockholm+50	14
2. MEZINÁRODNÍ AGENDA UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	15
2.1. Postavení OSN a její úloha	15
2.2. Cíle tisíciletí MDGs	17
2.3. Agenda 2030	19
2.3.1. Vznik Agendy	19
2.3.2. Program Agendy 2030	22
2.3.3. Implementace Agendy	27
2.3.4. Indikátory	29
2.3.5. Naplňování SDGs	32
2.4. Jiné globální instituce.....	41
3. NÁRODNÍ AGENDA UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	43
3.1. Vývoj národní strategie udržitelného rozvoje.....	43
3.1.1. Strategie udržitelného rozvoje 2004.....	43
3.1.2. Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR 2010	48
3.2. Strategický rámec Česká republika 2030	50
3.2.1. Klíčové oblasti	52
3.3. Implementační plán Strategického rámce ČR 2030.....	55
3.4. Implementace Agendy 2030	57

4. IMPLEMENTACE SDGS V ČR.....	58
4.1. Institucionální zajištění	58
4.1.1. Ministerstvo životního prostředí	58
4.1.1. Rada vlády pro udržitelný rozvoj.....	61
4.2. Monitoring	62
4.3. Hodnocení naplňování SDGs v ČR	65
4.3.1. Zhodnocení jednotlivých cílů.....	66
4.3.2. SDG 1 - Konec chudoby	71
4.3.3. SDG 13 - Klimatická opatření	75
4.3.4. Vliv pandemie COVID-19.....	79
ZÁVĚR.....	81
RESUMÉ.....	85
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86

Úvod

V dnešní době je postaveno lidstvo mnoha výzvám, které ohrožují stabilitu a prosperitu naší planety. Změna klimatu, ztráta biodiverzity, vyčerpávání přírodních zdrojů, sociální nerovnosti jsou jen některé z hlavních problémů, kterým lidstvo musí čelit. Právě udržitelný rozvoj je odpovědí na zmíněné rostoucí výzvy, kdy se stále více zdůrazňuje potřeba udržitelnosti jako zásadního principu pro řešení současných problémů. Jeho cílem je hledání udržitelných způsobů života a rozvoje, které by zajistily prosperitu současným i budoucím generacím. Udržitelnost není jen pouze módním pojmem, ale klíčovým pilířem pro trvalou prosperitu lidské společnosti a zachování životního prostředí. Tento princip je zakořeněn v poznání, že ekonomický rozvoj, sociální spravedlnost a ochrana životního prostředí jsou vzájemně propojené a nelze je od sebe oddělit.

Koncept udržitelného rozvoje se stal jedním z klíčových témat jak ve společenském, tak ekonomickém a politickém diskurzu po celém světě. Cílem práce je seznámit čtenáře s politikou udržitelného rozvoje a její implementací prostřednictvím Cílů udržitelného rozvoje. Právě zmíněné Cíle tvoří stěžejní část této diplomové práce. Jedná se o tzv. *Sustainable Development Goals (SDGs)*, ambiciózní soubor 17 cílů a 169 podcílů, který byl přijat členskými státy Organizace spojených národů v roce 2015. Tyto cíle zahrnují širokou škálu témat, jako je odstranění chudoby, zajištění vzdělání a zdravotní péče, ochrana životního prostředí a podpora hospodářského růstu, a slouží jako klíčový nástroj pro dosažení trvale udržitelného rozvoje do roku 2030. S ohledem na skutečnost, že se právě nacházíme v polovině realizace Agendy 2030, považuji za vhodné zhodnotit jakým způsobem se svět posunul v rámci plnění těchto cílů.

Záměrem této práce je rovněž představit a analyzovat politické strategie a mechanismy, které Česká republika přijala za účelem implementování těchto Cílů v praxi. V rámci toho budou zkoumány aktéři zapojení do procesu tvorby a implementace těchto politik. Důraz je rovněž kladen na identifikaci úspěchů a výzev, kterým je Česká republika v dnešní době vystavena. Nelze ani opomenout celosvětové krize, kterým musí lidstvo v současné době čelit. Pandemie COVID-19, válečné konflikty, změna klimatu a další mají bezpochyby značný dopad na dlouholetá úsilí o dosažení udržitelného rozvoje. Z toho důvodu se diplomová práce rovněž soustředí na vliv těchto krizí na pokrok v naplňování jednotlivých cílů SDGs.

Na plnění Agendy je kladen velký důraz, neboť tento dokument představuje komplexní rámec pro společné úsilí všech zemí světa směrem k trvale udržitelnému rozvoji. Agendou 2030 se formuje vize budoucnosti, ve které jsou zohledněny potřeby současných i budoucích generací a jsou stanoveny konkrétní cíle a ukazatele pro dosažení této vize. Je důležité si uvědomit, že implementace této Agendy nepředstavuje pouze závazek jednotlivých států, ale má vliv na fungování celého mezinárodního společenství. Cíle udržitelného rozvoje překračují hranice a povinnosti jednotlivých států, jelikož mnohé výzvy, jako je změna klimatu, ochrana biodiverzity či boj proti nerovnosti, vyžadují koordinovanou akci a spolupráci napříč celým světem. Právě význam a relevantnost tohoto dokumentu jak na globální úrovni, tak na národní, je důvodem, proč jsem toto téma zvolila pro svoji diplomovou práci.

Pro přehlednost je diplomová práce rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola pojednává o pojetí a vývoji udržitelného rozvoje, přičemž zkoumá historické kořeny tohoto konceptu a jeho postupnou evoluci v průběhu času. Druhá kapitola se zaměřuje na mezinárodní agendu udržitelného rozvoje, představuje klíčové dokumenty a iniciativy, které formují globální snahu o dosažení udržitelného rozvoje. Následující kapitola se věnuje národní agendě udržitelného rozvoje, kde je kladen důraz na specifika a strategie přijaté v rámci České republiky. Poslední část diplomové práce se zabývá implementací Agendy 2030 v ČR, analyzuje dosavadní pokrok a výzvy, kterým ČR musí v současné době čelit.

1. Pojem a vývoj udržitelného rozvoje

1.1. Vymezení pojmu

Udržitelný rozvoj se objevil jako normativní koncept, který má určovat jaký způsobem a jaké tempo rozvoje společnosti je pro lidstvo a planetu Zemi dlouhodobě únosné. Pokud bychom chtěli formulovat obsah udržitelného rozvoje, setkáme s celou řadou definic. To svědčí o skutečnosti, že tento pojem je často vnímán a chápán odlišně. Většina definic obsahuje cíl udržitelného rozvoje, na druhou stranu nedefinuje však žádné atributy, dle kterých by se udržitelný rozvoj měřil nebo byl modelován.¹

Udržitelný rozvoj lze definovat jako druh rozvoje, jehož cílem je odstranění nebo zmírnění negativních projevů dosavadního způsobu vývoje lidské společnosti. Většina přírodních zdrojů je konečná a jejich nadměrné čerpání naši planetu výrazně poškozuje. Udržitelný rozvoj není zaměřen pouze na ekonomický růst, ale i na společenské hodnoty a přírodní bohatství. Zabývá se otázkou uchování kvality života, a jakým způsobem zajistit potřeby současných generací, aniž by tak nebyly ohroženy generace budoucí. Koncept trvale udržitelného rozvoje tak naplňují tři základní pilíře: sociální, enviromentální a ekonomický, přičemž jsou všechny pilíře propojeny a žádnému z nich není přikládán větší význam.²

V rámci světové i domácí odborné literatury lze nalézt mnoho definic, jež vystihují podstatu udržitelného rozvoje. Neznámější definice trvale udržitelného rozvoje pochází z dokumentu *Naše společná budoucnost* z roku 1987, kterou představila komise Brundtlandové³ pod záštitou Světové komise OSN pro životní prostředí a rozvoj. Komise charakterizuje trvale udržitelný rozvoj následovně: „*Trvale udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím.*“⁴ Definice obsahuje klíčový prvek teorie udržitelného rozvoje, kterým je zodpovědnost

¹ VOCHOZKA, Marek, Gabibulla Rabadanovič CHASAJEV a Marija Sergejevna GUSEVA. *Sustainable development: monograph*. České Budějovice: Institute of Technology and Business in České Budějovice, 2017. s. 15 - 16, ISBN 978-80-7468-116-5.

² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Udržitelný rozvoj. Ministerstvo životního prostředí [online]. [cit. 2024-01-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

³ Komise Brundtlandové byla pojmenována po její předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové.

⁴ NEČAS, Jiří. Opravdu chceme trvale udržitelný rozvoj? *Envigogika* [online]. 2008 [cit. 2024-01-13]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.14712/18023061.27](https://doi.org/10.14712/18023061.27)

existujících generací za život generací budoucích. Definice postihuje dva rozměry souvislosti udržitelného rozvoje:

- Časový - vyjádřena zodpovědnost a solidarita mezi různými generacemi společnosti (tzv. mezinegenerační zodpovědnost)
- Prostorový - vyjadřuje zodpovědnost a solidaritu mezi společenstvími sdílející prostor Země, kontinentů a regionů.⁵

Toto vymezení udržitelného rozvoje má však i své nedostatky. Definice hovoří o lidských potřebách, ale už však nerozvíjí, co vše do pojmu spadá. Těžko se lze shodnout, jaký objem a jakou podobu ve skutečnosti lidské potřeby mají. Stejně tak nelze anticipovat, jaké budou potřeby budoucích generací.⁶

Z pohledu Evropského parlamentu je udržitelný rozvoj vnímán jako „zlepšování životního úrovně a blahobytu lidí v mezích kapacity ekosystémů pro zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro současné a příští generace“ I zde je vyjádřen časový rozměr udržitelného rozvoje. Definice rovněž klade důraz na kvalitu života vyjádřenou životní úrovní a blahobytem lidí, a na přírodní prostředí jako prvotní zdroj veškerého bohatství a zlepšování kvality života lidí.⁷

Dle Kunze udržitelný rozvoj znamená cílený proces změn v rámci lidské společnosti založený na integraci a vyvážení tří pilířů: ekonomického, sociálního a environmentálního. Hlavní myšlenka udržitelného rozvoje spočívá v dosažení harmonického stavu životního prostředí a ekonomického rozvoje. Koncept udržitelného rozvoje chápe jako komplexní, kdy jednotlivé pilíře nejsou vnímány jako izolované, ale jako vzájemně propojené součásti jednoho systému.⁸

Koncept udržitelného rozvoje je převážně vnímán za problematiku environmentální. Vznikl totiž z podnětu environmentalistů, kteří si jako první uvědomili hrozbu znečištěného ovzduší, vody a půdy. Udržitelný rozvoj však představuje skutečnou rozvojovou strategii post-moderní společnosti zahrnující jak environmentální, tak rovněž ekonomické, vědecké, technologické, sociálně-ekonomické, vojensko-politické, právní, kulturní, etické, morální a lidské dimenze.

⁵ MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 2012, s. 12. ISBN 978-80-247-4198-7.

⁶ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015, s. 330. ISBN 978-80-246-2999-5.

⁷ Tamtéž.

⁸ KUNZ Vilém. Sociální potenciál regionu IN: *Sustainable development: monograph*. České Budějovice: Institute of Technology and Business in České Budějovice, 2017, s. 17. ISBN 978-80-7468-116-5.

Jedná se tedy o komplexní rozvojovou strategii společnosti a ekonomiky, která nesmí snižovat kvalitu přírodního bohatství. Jak již bylo zmíněno, udržitelný rozvoj je postaven na třech pilířích rozvoje - ekonomickém, společenském a enviromentálním. Každý z pilířů má rovnocenné postavení a v případě, kdy je některý z pilířů upozaďován a jeho rozvoj stagnuje či se zhoršuje, pak nelze hovořit o udržitelný rozvoji v dlouhodobém hledisku. Mezi základní princip udržitelného rozvoje se mj. řadí:

- *„Propojení základních oblastí života - ekonomické, sociální a enviromentální, řešení zohledňující pouze jednu nebo dvě z nich není dlouhodobě efektivní.*
- *Dlouhodobá perspektiva*
- *Kapacita životního prostředí je omezená*
- *Předběžná opatrnost*
- *Prevence*
- *Kvalita života*
- *Sociální spravedlnost*
- *Vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost.*⁹

V České republice je pojem udržitelného rozvoje vymezen zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (ZŽP). Pojem trvale udržitelný rozvoj lze nalézt již v § 1 ZŽP, který stanovuje, že celý ZŽP vychází z konceptu udržitelného rozvoje. Konkrétní definice pojmu je pak obsažena v ustanovení § 6 ZŽP a charakterizuje trvale udržitelný rozvoj následovně: *„Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“*¹⁰ Definice odráží myšlenky ze Zprávy Gro Harlem Brundtlandové a rovněž vychází z předpokladu, že sociální a environmentální pilíře jsou vzájemně propojené.

⁹ BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, Centrum pro výzkum toxických látek v prostředí, 2013. Recetox, s. 10-108. ISBN 978-80-210-6622-9.

¹⁰ § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.

1.2. Historické milníky

1.2.1. Meze růstu

Vznik konceptu trvale udržitelného rozvoje spadá do 70. let minulého století, kdy byla publikována kniha s názvem „*Meze růstu*“ (1972), která se stala jakýmsi milníkem ve vývoji udržitelného rozvoje. Její autoři sdružení v tzv. Římském klubu, v čele s manželi Donellou a Dennisem Meadowsem, varovali před neudržitelností dosavadní trajektorie rozvoje civilizace zvyšující spotřebu v podmínkách omezení planetárních zdrojů. Tato studie upozornila, že nekonečný růst není možný v prostředí limitovaných zdrojů a zabývala se možnostmi za jakých podmínek lze vytvořit enviromentální a ekonomickou stabilitu, která by byla udržitelná a limitovala rizika ohrožující další existenci lidstva a biosféry.¹¹

Kniha byla prvním pokusem o teoretickou reflexi světového vývoje a svým obsahem významně posunula výzkumy globálních procesů. Na jejím vytvoření se podílel tým odborníků z Massachusettského technologického institutu, a to pod vedením Dennise Meadowse. Byl vytvořen model, který byl založen na předpokladu, že struktura systému má pro jeho chování často stejný význam jako jednotlivé součásti, z nichž je složen. Následně tento model tým aplikoval při hodnocení globální dynamiky chování pěti významných vývojových trendů, konkrétně zrychlujícího se průmyslového rozvoje, čerpání zdrojů surovin, poškozování životního prostředí, rychlého růstu světové populace a šířícího nedostatku potravin. Výsledek byl publikován v roce 1972 pod názvem *Meze růstu*. V tezi, která šokovala celý svět, upozornila na to, že uzavřený systém Země v budoucích sto letech, tedy nejpozději do roku 2100, narazí na meze růstu. V případě, že by nebyl omezen průmyslový růst, budou meze překročeny.

Studie obdržela z mnoha důvodů řadu kritiky. Kritici tvrdili, že se závěry Meadowsova týmu zakládají na neúplné a nespolehlivé databázi, přičemž neberou ohled na možné technické inovace. Přes vlnu kritiku, kterou kniha vyvolala, měla značný vliv na vývoj světa. Mimo jiné na ni navázala vydaná zpráva *Naše společná budoucnost*. Postupné uvědomění si negativních jevů v lidské společnosti navodilo určitou změnu politické scény. Vedlo to ke vzniku mnoha nevládních organizací a

¹¹ TOŽIČKA, Tomáš. *Perspektivy rozvoje*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. Praha: Ekumenická akademie, 2016, s. 81. ISBN 978-80-87661-22-2.

občanských iniciativ zaměřených na ochranu životního prostředí a přírodních zdrojů. Dále také ke vzniku nových politických stran, jejichž hlavním program se stala právě problematika ekologických problémů a jejich řešení. Hospodářsky rozvinuté země zřídily různé ústřední orgány veřejné správy, jejichž základní agendou se stala ochrana životního prostředí. Studie vznikla jako podklad pro konferenci OSN o životním prostředí ve Stockholmu v červnu 1972 a lze ji považovat za zásadní událost ve snahách o globální ochranu životního prostředí.¹²

1.2.2. Stockholmská konference, 1972

Na problematiku životního prostředí jako první reagovala OSN, která ji započala řešit na počátku 70. let a uspořádala první světovou konferenci, která představila životní prostředí jako hlavní téma. V červnu 1972 se ve Stockholmu konala první konference OSN o životním prostředí nazvaná „*Konference OSN o lidském životním prostředí*“. Během konference byly vyzvány jednotlivé státy k učinění okamžitých kroků na ochranu životního prostředí. Generálním tajemníkem konference byl jmenován Maurice Strong, původně kanadský podnikatel a významná osobnost světového environmentálního hnutí. Jako základní dokument konference posloužila zpráva zpracovaná pod vedením Barbary Wardové a René Dubose s názvem *Jediná země (Only One Earth)*. Tento název se stal mottem celé konference.¹³

Výsledkem této konference bylo přijetí nejrůznějších zákonů týkajících se této problematiky a též založení ministerstev životního prostředí a dalších obdobných úřadů. Účastníci konference přijali řadu zásad pro řádné řízení problematiky životního prostředí včetně Stockholmské deklarace (*Stockholm Declaration*), Akčního plánu pro životní prostředí člověka a řadu dalších rezolucí. Stockholmská deklarace, založená na 26 základních principech, postavila otázky životního prostředí do popředí mezinárodních zájmů a znamenala počátek dialogu mezi průmyslovými a rozvojovými zeměmi o vazbě mezi hospodářským růstem, znečištěním vzduchu, vody a oceánů a blahobytem lidí po celém světě.¹⁴

¹²MEZIŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005, s. 11-12. ISBN 80-7367-003-8.

¹³MOLDAN, Bedřich. *Životní prostředí v globální perspektivě*. Vydání druhé, doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021., s. 24-25. ISBN 978-80-246-4967-2.

¹⁴*United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm*. Online. United Nations. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>. [cit. 2024-01-20].

Významným přínosem se stalo vystoupení indické ministerské předsedkyně Indíry Gándhí, která upozornila na to, že ochrana životního prostředí není jenom snahou pro ochránění „Jediné země“, ale je třeba soustředit se zejména na otázku chudoby a na chudé lidi, kteří navíc trpí znečištěným prostředím nejvíce.

Konference se stala důležitým historickým milníkem, položila trvalý základ celému dnešnímu pojetí ochrany životního prostředí v globálním měřítku i na národních úrovních. V jednotlivých zemích vyspělého světa byla zavedena systematická politika ochrany životního prostředí, obvykle prováděná vládními institucemi, převážně ministerstvy životního prostředí, a podporovaná příslušnými environmentálními zákony. Široká oblast ochrany životního prostředí byla rozdělena do hlavních složek, jako je voda, ovzduší, nakládání s odpady a biodiverzita, a následně byly přijímány opatření specifikující způsoby péče o tyto složky. S postupem času byly stanoveny konkrétní cíle a vyvinut obsah a institucionální struktury. Environmentální politika se tak stala důležitou součástí veřejného prostoru na různých úrovních, ať už lokální, národní nebo globální. Jedním z hlavních výsledků stockholmské konference bylo též vytvoření Programu OSN pro životní prostředí, v jeho čele stanul právě Maurice Strong.¹⁵

V roce 1983 OSN založila Světovou komisi pro životní prostředí (*World Commission on Environment and Development*). Posláním komise bylo prozkoumat vztah mezi hospodářským rozvojem a ochranou životního prostředí. Komise vedena norskou premiérkou Gro Harlem Brundtlandovou (někdy též nazývána „*Brundtland commission*“) si stanovila za cíl: „*Najít cesty, jak uvést celosvětový rozvoj na cestu udržitelnosti do 21. století*“. Idea o udržitelném rozvoji se dostala do všeobecného povědomí prostřednictvím zprávy nazvané „*Naše společná budoucnost*“. ¹⁶ Hlavním poselstvím této zprávy znělo:

„Ekonomický rozvoj se v žádném případě nemusí a ani nesmí zastavit, naděje je naopak v jeho urychlení. Je však třeba zásadně změnit jeho podobu, rozvoj se musí stát trvale udržitelným. Mezi základní principy, kterými by se měla řídit hospodářská politika, patří: změna kvality růstu, uchovávat a obohacovat základnu přírodních zdrojů, zajistit udržitelnou úroveň populace, nově orientovat techniku a odstraňovat její rizika, při veškerém rozhodování integrovat ekologické a

¹⁵ MOLDAN, Bedřich. *Životní prostředí v globální perspektivě*, s. 25.

¹⁶ BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře.*, s. 101.

*ekonomické aspekty, reformovat mezinárodní hospodářské vztahy a posílit mezinárodní spolupráci.*¹⁷

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, slavná definice udržitelného rozvoje pochází právě z této uvedené zprávy. Zpráva se tak stala přelomovým dokumentem v oblasti ochrany životního prostředí. Zpráva také stanovila potřebu nové formy ekonomického růstu, která respektuje ochranu životního prostředí, sociální spravedlnost a rozvoj ekonomiky.¹⁸

1.2.3. Konference v Riu de Janeiro, 1992

Jakýmsi zlomem pro koncepci udržitelného rozvoje se stala mezinárodní konference OSN v Rio de Janeiru, která se konala v červnu 1992. Tato konference OSN o životním prostředí a rozvoji, známá též jako „*Summit země*“ se uskutečnila jako oslava 20. výročí od stockholmské konference z roku 1972. Při této příležitosti se sešli političtí představitelé, diplomaté, vědci, média a nevládní organizace ze 179 zemí, aby se zaměřili na dopady socioekonomických aktivit člověka na životní prostředí. Paralelně se v Riu de Janeiru konalo také „*Globální fórum*“ nevládních organizací, kde byla představena vize budoucnosti světa ve vztahu k životními prostředí a socioekonomickému rozvoji.¹⁹

Konference v Riu de Janeiru zdůraznila, že různé sociální, hospodářské a environmentální faktory jsou vzájemně závislé a vyvíjejí se společně, a že úspěch v jednom odvětví vyžaduje opatření v dalších odvětvích, aby byl dlouhodobě udržitelný. Konference, jejíž heslo bylo „*V našich rukou*“ (*In Our Hands*)“, se shodla na tvrzení, že ekonomický vývoj nemá dosud v žádné zemi ani v žádném odvětví udržitelný charakter. Aby svět mohl pokročit vpřed, je tak nutné sladit ekonomický rozvoj s ekologickými principy. Hospodářský růst a rozvoj sice musí nadále pokračovat, ale musí být kladen větší důraz na kvalitativní rozvoj, nikoliv pouze na kvantitativní růst materiální výroby a spotřeby.²⁰

Hlavním cílem Summitu Země bylo vypracovat širokou agendu a nový plán mezinárodní činnosti v otázkách životního prostředí a rozvoje, který by pomohl řídit mezinárodní spolupráci a rozvojovou politiku v jednadvacátém století. Summit

¹⁷ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planet*, s. 330.

¹⁸ BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře.*, s. 101.

¹⁹ United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. *United Nations* [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>.

²⁰ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planet*, s. 330.

Země dospěl k závěru, že koncept udržitelného rozvoje je dosažitelným cílem pro všechny lidi na světě bez ohledu na to, zda se nacházejí na místní, národní, regionální nebo mezinárodní úrovni. Uznal také, že integrace a vyváženost ekonomických, sociálních a environmentálních zájmů při uspokojování našich potřeb je zásadní pro udržení lidského života na planetě, a že takový integrovaný přístup je možný. Konference rovněž uznala, že integrace a vyvážení ekonomických, sociálních a environmentálních aspektů vyžaduje nové vnímání způsobu výroby a spotřeby, způsobu života a práce a způsobu rozhodování. Tento koncept byl na svou dobu revoluční a vyvolal živou diskusi uvnitř vlád i mezi vládami a jejich občany o tom, jak zajistit udržitelnost rozvoje. Jedním z hlavních výsledků konference byla *Agenda 21*. Jedná se o odvážný akční program vyzývající k novým strategiím investic do budoucnosti, aby bylo dosaženo celkově udržitelného rozvoje ve 21. století. Její doporučení sahala od nových metod vzdělávání po nové způsoby ochrany přírodních zdrojů a nové způsoby zapojení do udržitelné ekonomiky.

Na konferenci bylo přijato pět významných dokumentů: *Agenda 21*, *Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji*, *Lesnické principy*, z toho 2 právně závazné: *Rámcová úmluva o klimatických změnách* a *Úmluva o biologické rozmanitosti*. Summit Země také vedl k vytvoření Komise pro udržitelný rozvoj, uspořádání první světové konference o udržitelném rozvoji malých ostrovních rozvojových států v roce 1994.²¹ V témže roce dokonce česká legislativa koncept trvale udržitelného rozvoje uzákonila, takže se stal součástí nového zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Velký podíl na tom měl tehdejší československý federální ministr životního prostředí Josef Vavroušek²², který zároveň vedl českou delegaci na konferenci v Riu.

Má-li být ochrana životního prostředí, přírody a přírodních zdrojů úspěšná, musí být zharmonizována s hospodářským a ekonomickým rozvoje. K tomu došlo v rámci „*Sociálního summitu*“ v Kodani roku 1995, kde byl zmíněn význam

²¹ United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. *United Nations* [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

²² J. Vavroušek byl federální ministr životního prostředí. Byl to hlavní iniciátor první evropské konference ministrů životního prostředí konané v Dobříši v červnu 1991. Tato konference zahájila vůbec první evropský politický proces po pádu železné opony. Nesl název „*Životní prostředí pro Evropu*.“

sociálního pilíře udržitelného rozvoje. Díky konferenci byly postupně rozlišeny tři základní pilíře udržitelného rozvoje: ekonomický, environmentální a sociální.²³

1.2.4. Summit tisíciletí, 2000²⁴

Před druhým Summitem Země proběhl před tím ještě v roce 2000 tzv. Summit milénia. Tato událost, která se konala od 6. do 8. září 2000 v sídle OSN v New Yorku, byla v té době největším setkáním hlav států a vlád všech dob. Skončila tím, že 189 členských států přijalo Deklaraci tisíciletí, ve které bylo stanoveno osm Rozvojových cílů tisíciletí, na kterých se společně zavázaly spolupracovat do roku 2015. Jsou jimi tzv. *Millennium Development Goals (MDGs)*.²⁵

1.2.5. Konference v Johannesburgu, 2002

Na přelomu srpna a září roku 2002 byla uskutečněna další konference o udržitelném rozvoji, tentokrát ve městě Johannesburg. V rámci konference byly zhodnoceny změny, které nastaly od mezinárodní konference v Riu de Janeiru. Tento Summit, kterého se zúčastnilo více než sto hlav států a vlád a desítky tisíc zástupců vlád a nevládních organizací, tak po několika dnech jednání vyústil v rozhodnutí, která se týkala vody, energetiky, zdraví, zemědělství, biologické rozmanitosti a dalších oblastí zájmu. Setkání se zaměřilo na tyto klíčová témata: harmonizace životního prostředí, globalizace, chudoba, Rozvojové cíle tisíciletí, ochrana biodiverzity, model výroby a spotřeby, ochrana životních zdrojů.²⁶

Rozvoj směrem k lepšímu stavu je klíčovým společenským cílem, a aby trval dlouhodobě, je nezbytné zohlednit všechny jeho hlavní rozměry. Ekonomický rozměr udržitelnosti vyžaduje zachování základního kapitálu a využívání pouze vyprodukovaného zisku. Sociální rozměr zahrnuje odstranění chudoby, zlepšení zdraví, rovnost pohlaví, delší průměrný věk, méně nemocí, vzrůst vzdělanosti, slušné životní podmínky a bezpečnost. Společenský rozvoj se týká institucí demokracie, zabezpečení lidských práv a svobod, míru a spravedlivého společenského uspořádání. Environmentální rozměr poukazuje na vliv přírodních

²³ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planet*, s. 330.

²⁴ UN. *Millennium Summit, 6-8 September 2000, New York. United Nations* [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2000>

²⁵ Více o MDGs v kapitole 2.2.

²⁶ World Summit on Sustainable Development, 26 August-4 September 2002, Johannesburg. *United Nations* [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>

podmínek na hospodářskou činnost a celkový civilizační rozvoj. Lidé jsou součástí zemské biosféry a jsou závislí na přírodních zdrojích a planetárních životodárných systémech. Summit přijal rozsáhlý implementační plán, který má přispět k uskutečnění těchto myšlenek udržitelného rozvoje.²⁷

Na konferenci byla přijata Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji a implementační plán. K nejvýznamnějším závazkům z konference patří:

- Snížení počtu lidí, kteří nemají přístup k nezávadné vodě, do roku 2015 o polovinu.
- Obnova rybolovných oblastí a zachování biodiverzity do roku 2015
- Vyřazení toxických látek chemikálií z činnosti do roku 2005
- Závazky v oblasti zvyšování užívání obnovitelných zdrojů energie.²⁸

1.2.6. Rio +20

Dvacet let po „Summitu země“ v Riu de Janeiru, v roce 2012 OSN uspořádala další konferenci ohledně udržitelného rozvoje, známá též jako Rio+20. Hlavním cílem konference bylo projednat klíčové otázky rozvoje, který bere v úvahu nejen ekonomické a sociální otázky, ale také ochranu životního prostředí, na němž závisí prosperita států po celém světě. V rámci konference se členské státy rozhodly vytvořit soubor cílů udržitelného rozvoje, které vycházejí z Rozvojových cílů tisíciletí a konvergují je s rozvojovou agendou po roce 2015. Důsledkem konference přijaly vlády desetiletý rámec programů pro udržitelnou spotřebu.²⁹

Na konferenci hrála hlavní roli dvě témata:

1. Zelená ekonomika v rámci udržitelného rozvoje a vymýcení chudoby
2. Institucionální rámec pro udržitelný rozvoj na půdě OSN

Na základě poskytnutých informací od členských států OSN a zástupců velkých společenských skupin (např. nevládní organizace, vědecká komunita, podnikatelé), sekretariát sestavil v roce 2012 „nulovou verzi“ dokumentu. Po dlouhých vyjednáváních vznikl z této verze závěrečný text Rio+20 s názvem „*Budoucnost, kterou chceme*“ (*The Future We Want*). Vyjednávání bylo komplikováno rozporem mezi vyspělými zeměmi a rozvojovými státy, které tvořily širokou skupinu G7 a Čína. Rozvojové státy považovaly myšlenku zelené

²⁷ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planet*, s. 333.

²⁸ BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře*, s. 104.

²⁹ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planet* s. 343.

ekonomiky za podezřelou a obávaly se obchodních restrikcí a nerealistických environmentálních standardů. Tato neshoda a další rozpory vedly k nejasným závěrům a nízké ambicióznosti konečného textu, který neobsahoval konkrétní závazky, kvantitativní ukazatele ani klíčová rozhodnutí.

Diplomaté z Brazílie reagovali na tuto obtížnou situaci vynecháním sporných bodů z textu. Konečný text byl schválen, ale chyběly v něm větší závazky, kvantitativní ukazatele a důležitá rozhodnutí. Například se nepodařilo prosadit povýšení Programu OSN pro životní prostředí na specializovanou agenturu OSN, což byla priorita EU. Kromě toho nebyly definovány hlavní oblasti pro předpokládané globální cíle udržitelného rozvoje. I přes tyto nedostatky však dokument „*Budoucnost, kterou chceme*“ otevírá nová témata, jako je zelená ekonomika, a zdůrazňuje hodnoty jako demokracie, dobré vládnutí, svoboda a bezpečnost. Podnikatelský sektor a vědecká sféra byly vyzdvihnuty, a byl přijat desetiletý program udržitelné spotřeby a výroby, na který bude dohlížet některý ze stávajících orgánů OSN. Důležitá je také shoda na potřebě měření pokroku pomocí hlubších ukazatelů, než je hrubý domácí produkt, proto byla zdůrazněna potřeba vyvinout nové indikátory.³⁰

1.2.7. Summit v New Yorku, 2015³¹

Summit v New Yorku se konal dne 25. 9. 2015, kde byly přijaty soubor sedmnácti cílů udržitelného rozvoje. Summit OSN schválil dokument s názvem *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development* (*Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030*). Soubor představuje program na následujících 15 let (2015-2030). Všechny 193 členských států OSN schválilo Cíle udržitelného rozvoje, což představuje významný úspěch a nabízí naději na novou udržitelnou budoucnost. Tato schválení získala kladné ohlasy, na rozdíl od předchozí Konference OSN o udržitelném rozvoji v roce 2012, kde dokument *Budoucnost, kterou chceme* čelil výrazné kritice kvůli absenci konkrétních závazků.³²

³⁰ MOLDAN, Bedřich. Rio +20 - a co dál? *Eviromagazin* [online]. 2013, (1/2013) [cit. 2024-01-22]. Dostupné z: https://www.enviromagazin.sk/enviro2013/enviro1/09_rio.pdf

³¹ TOŽIČKA, Tomáš. *Perspektivy rozvoje*, s. 85-86.

³² Agenda 2030 je podrobně analyzována v kapitole 2.3.

1.2.8. Stockholm+50

Konference Stockholm+50, kterou společně pořádaly Švédsko a Keňa, se konala pod heslem „*zdravá planeta pro prosperitu všech - naše odpovědnost, naše příležitost*“. Dvoudenní setkání připomnělo 50. výročí Konference OSN o životním prostředí člověka ve Stockholmu, která předznamenala novou éru globální spolupráce. Mezinárodní setkání 2.-3. června 2022 však nebylo jen oslavou minulých úspěchů, ale spíše chvílí reflexe a zaměřením na urychlení dosažení SDGs a řešení trojí planetární krize – klimatických změn, znečištění a ztráty biodiverzity. Také představovalo příležitost zdůraznit pozitivní změny, které budoucnost může přinést. Stockholm+50 se rovněž zaměřil na řešení aktuální krize COVID-19, která přinesla ekonomické problémy a sociální nerovnosti po celém světě. Stockholm+50 se stal milníkem na společné cesty ke zdravé planetě. Zasedání bylo organizováno v rámci plenárních zasedání, tří dialogů vedoucích představitelů a doprovodných akcí, které se zaměřovaly na význam multilateralismu při řešení trojí planetární krize. Byly na něm také posíleny výsledky pátého shromáždění OSN o životním prostředí, které se konalo na začátku tohoto roku v keňské Nairobi.

Mezinárodní setkání vyústilo dokumentem „*Agenda pro akci, obnovu a důvěru*“, která mj. obsahuje závěrečná doporučení, jež na závěrečném plenárním zasedání shrnuli spolupředsedové Švédska a Keni. Agenda obsahuje, co je potřeba udělat, a jakým způsobem toho dosáhnout. Agenda staví blaho člověka do středu zájmu zdravé planety pro všechny, která je předpokladem mírových, soudržných a prosperujících společností. Celkově Stockholm+50 poskytl platformu pro diskusi o řešení klíčových globálních problémů a přinesl obnovené angažmá a reflexi, což vedlo k výzvám ke změně systému.³³

³³ NORONHA, Ligia. *Why does Stockholm+50 matter? What did it achieve? What does it offer going forward? Stockholm+50* [online]. 2022 [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.stockholm50.global/news-and-stories/why-does-stockholm50-matter-what-did-it-achieve-what-does-it-offer-going-forward>.

2. Mezinárodní agenda udržitelného rozvoje

2.1. Postavení OSN a její úloha

Problematika ochrany životního prostředí dosahuje globálního rozměru, o čemž svědčí i nezbytná role Organizace spojených národů. Organizace byla založena v roce 1945 a od té doby se z ní stala významná mezinárodní organizace, jež k dnešnímu dni čítá 193 členských zemí. Členskou základnu včetně členů jednotlivých institucí a programů v celém systému OSN tvoří jednotlivé vlády. Hlavním orgánem, který rovněž disponuje hlavní rozhodovací pravomocí je Valné shromáždění. Je tvořeno delegáty všech členských zemí, kteří disponují jedním hlasem, tudíž na jej lze hledět jako na jakýsi mezinárodní parlament. Jediným rozdílem je však skutečnost, že delegáti jsou pověřeni, kdežto v národních parlamentech zasedávají poslanci a senátoři zvoleni. Krom zmíněné organizace, funguje v rámci OSN mnoho výborů, komisí a jiných organizací. Jako příklad lze uvést Světovou banku, Program pro rozvoj, Světovou meteorologickou organizaci a mnohé další.

Jak již v přechozí kapitole zmíněno, OSN pořádá mnoho velkých světových konferencí a summitů, z nichž několik upevnily vývoj v oblasti environmentální politiky a koncepce udržitelného rozvoje. Konference OSN v Stockholmu v roce 1972 přispěla základním pochopením globálního ohrožení planety Země v důsledků znečištění a jiné devastace. Summit Země v Riu De Janeiru 1992 upozornil na spojitost mezi ochranou životního prostředí a hospodářským rozvojem. Dále se světový summit o udržitelné rozvoji v roce 2002 v Johannesburgu stal významným díky přijetí současného pojetí udržitelného rozvoje a jeho tři pilíře: environmentální, ekonomický a sociální.³⁴

Důsledkem Stockholmské konference byla OSN zřízena v roce 1972 samostatná instituce pro životní prostředí Program OSN pro životní prostředí (*United Nations Environmental Program, UNEP*). Instituce sídlí v keňském hlavním městě Nairobi v úřadovně OSN, odkud vykonává svoji agendu. Hlavními činnostmi organizace je podpora mezinárodní spolupráce v oblasti životního

³⁴ MOLDAN, Bedřich. *Civilizace na planetě Země*. Online. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-802-4636-245. s. 141. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/Civilizace_na_planet%C4%9B_Zemi.html?id=InnkDwAAQBAJ&redir_esc=y. [cit. 2024-02-04].

prostředí, koordinace environmentálních programů OSN, sledování stavu životního prostředí, navrhování globálních a regionálních řešení nejvýznamnějších environmentálních programů. Snaží se svojí činností zajistit informování veřejnosti o životním prostředí a celkově zodpovídá za environmentální aspekt udržitelného rozvoje a propojení s ekonomickou a sociální dimenzí.

UNEP si za svou misi stanovil inspirovat, informovat a umožňovat národům a lidem zlepšovat svou kvalitu života bez ohrožení té budoucí generace. UNEP spolupracuje s vládami, občanskou společností, soukromým sektorem a orgány OSN více než 50 let, s cílem řešit nejnaléhavější environmentální výzvy lidstva - od obnovy ozónové vrstvy po ochranu světových moří a podporu zelené nebo inkluzivní ekonomiky. UNEP pohání transformační změnu tím, že se zabývá kořenovými příčinami trojí planetární krize. Práce UNEP je zaměřena na pomoc zemím přecházet na nízkouhlíkové a efektivní využívání zdrojů hospodářství, posilování environmentálního řízení a práva, ochranu ekosystémů a poskytování dat založených na důkazech pro informovaná rozhodnutí politiky.³⁵ Prostřednictvím nejnovějších vědeckých poznatků se UNEP rovněž podílí na podpoře svých 193 členských států při dosahování Cílů udržitelného rozvoje. Spolupracuje společně s národními statistickými úřady ke sběru, kontrole a hlášení SDGs dat do globální databáze SDGs.³⁶

V roce 1992 byla zřízena Komise OSN pro udržitelný rozvoj (*Commission on Sustainable Development*) za účelem zajištění efektivního plnění závěrů přijatých na Konferenci o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro v 1992. Fungovala v období 1993-2013, kdy bylo jejím posláním monitorovat pokrok, kterého bylo dosaženo při naplňování Agendy 21. V roce 2013 důsledkem konference Rio+20, tento institut nahradilo Politické fórum na vysoké úrovni pro udržitelný rozvoj (*High Level Political Forum on Sustainable Development, HLPF*). HLPF je ústřední platformou OSN pro sledování a revizi Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 a cílů udržitelného rozvoje na globální úrovni.³⁷

³⁵ UNEP. *About the United Nations Environment Programme. United Nations Environment Programme* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.unep.org/who-we-are/about-us>.

³⁶ UNEP. *UNEP and the SDGs. United Nations Environment Programme* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.unep.org/unep-and-sdgs>.

³⁷ UN. *High-Level Political Forum. United Nations Environment Programme* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://hlpf.un.org/home>.

2.2. Cíle tisíciletí MDGs

Od vzniku OSN proběhla spousta pokusů ke zlepšení podmínek rozvoje v zemích po celém světě. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, v září 2000 v New Yorku proběhlo do té doby největší setkání světových představitelů zaměřené na globální rozvoj. Výsledkem konference s názvem Summit tisíciletí bylo přijetí osmi cílů milénia - tzv. *Rozvojové cíle tisíciletí* nebo-li *Millennium Development Goals*.³⁸ Rozvojové cíle tisíciletí vzešly po přijetí Miléniové deklarace OSN, která směřovala k vytvoření zastřešujících cílů, kterých má být dosaženo ve stanoveném časovém období. Jedná se o cíle, které řešily chudobu v mnoha jejích dimenzích jako je příjmová chudoba, hlad, nemoci, nedostatek vhodného přístřeší a sociální exkluze. Nadto rovněž prosazovaly rovnost žen a mužů, vzdělávání a udržitelnost životního prostředí. Dále též odrážela základní lidská práva - práva každého člověka na planetě na zdraví, vzdělání, přístřeší a bezpečnost. Vznik MDGs bylo poprvé, kdy byly součástí globální iniciativy využity koncepce monitorování cílů, ukazatelů a časových plánů jako součást strategie. Státy a organizace se již nezaměřovaly pouze na otázku, co je potřeba změnit, ale do kdy.³⁹

Účinnost MDGs byla předmětem rozsáhlé debaty. Zastánci argumentují, že rozvojový program podporovaný MDGs inicioval bezprecedentní mezinárodní hnutí proti extrémní chudobě, které ji globálně snížilo o více než 50 %. Před jejich zavedením již jednotlivé kampaně zaměřené na tematické oblasti v rámci MDGs, jako je eliminace příjmové chudoby a podpora gramotnosti, probíhaly, avšak před MDGs nebyly tyto cíle chápány jako koherentní katalog globálních cílů. MDGs přinesly poprvé společnou vizi rozvoje, představující globální partnerství založené na sdílené odpovědnosti všech zemí. Rozvojové země mají však primární odpovědnost za dosažení těchto cílů. Avšak na druhou stranu bylo ze strany bohatých zemí uznáno, že chudé země nemohou dosáhnout takových cílů, aniž by bohaté země nezvýšily a nezlepšily účinnost své pomoci a nezmění pravidla obchodu tak, aby podporovaly jejich rozvoj. MDGs lze dosáhnout pouze tehdy, pokud vlády jak bohatých, tak chudých zemí dodrží své sliby. MDG zahrnují

³⁸ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*, s. 334.

³⁹ BESADA, Hany; MCMILLAN POLONENKO, Leah a AGARWAL, Manmohan (ed.). *Did the Millennium Development Goals Work?: Meeting Future Challenges with past lessons*. Online. Great Britain. Policy Press, 2017, s. 1-5 ISBN 978-1-4473-3571-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=yP9oDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. [cit. 2024-02-10].

jakousi dohodu mezi bohatými a chudými zeměmi, přičemž každá země je odpovědná svým vlastním občanům. V bohatých zemích by se měl důraz klást na obchod a pomoc, která podporuje domácí strategie, zatímco v rozvojových zemích je kladen důraz na zodpovědnost vlád za pokrok v dosahování MDG, zejména ve prospěch zranitelných populací. Ačkoliv byly MDGs stanoveny na globální úrovni, mohou se stát smysluplnými pouze tehdy, pokud budou přijaty a přizpůsobeny lokálním podmínkám. Cíle by neměly sloužit jako „univerzální“ řešení, ale měly by být lokalizovány a přizpůsobeny podmínkám v jednotlivých zemích.⁴⁰

Rozvojové cíle byly stanoveny následovně:

Cíl 1: Odstranit extrémní chudobu a hlad,

Cíl 2: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny,

Cíl 3: Prosazovat rovnost mužů a žen a posílit roli žen ve společnosti,

Cíl 4: Snížit dětskou úmrtnost,

Cíl 5: Zlepšit zdraví matek,

Cíl 6: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi,

Cíl 7: Zajistit udržitelný stav životního prostředí,

Cíl 8: Budovat světové partnerství pro rozvoj.⁴¹

V roce 2015, kdy éra Rozvojových cílů tisíciletí skončila, bylo v rámci nové agendy OSN stanoveno 17 cílů udržitelného rozvoje do roku 2030. Do formulace cílů udržitelného rozvoje se zapojilo mnoho zúčastněných stran a poskytuje širší přístup k udržitelnosti, přičemž zohledňuje tři pilíře rozvoje (ekonomický, sociální a environmentální) pro lidi, planetu, prosperitu, mír a partnerství. I přestože existují podobnosti ve formátu MDGs a SDGs (např. každý rámcově nastavil mezinárodní rozvojový program na období 15 let), SDGs byly významně rozšířeny co do jejich obsahu, tak rozsahu. Jedním z významných zlepšení cílů udržitelného rozvoje je jejich univerzálnost. Na rozdíl od Rozvojových cílů tisíciletí, které byly určeny především rozvojovým zemím, se cíle udržitelného rozvoje vztahují na všechny země, včetně těch rozvinutých. Tento univerzální závazek podporuje celosvětovou

⁴⁰ HERFKENS, Eveline. The Millennium Campaign: Successes and Challenges in Mobilizing Support for the MDGs. In: UN. *UN Chronicle* [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/chronicle/article/millennium-campaign-successes-and-challenges-mobilizing-support-mdgs>

⁴¹ UN. *Millennium Development Goals*. Online. Dostupné z: <https://www.un.org/millenniumgoals/>. [cit. 2024-02-10].

spolupráci a uznává, že udržitelný rozvoj je společnou odpovědností. Cíle udržitelného rozvoje jsou zaměřeny na globální rozvoj s ohledem na udržitelnost, přičemž si uvědomuje, že životní prostředí není přídavný prvek nebo v opozici k udržitelnému rozvoji, ale tvoří spíše jakýsi základ, který podporuje všechny ostatní cíle. Zatímco MDGs se zaměřovaly na chudobu a snižování počtu obyvatel, SDGs podporují i další témata, která odrážejí přístup, který vnímá životní prostředí, ekonomiku a společnost jako vzájemně propojené systémy, a nikoliv jako oddělené konkurenční pilíře.

Další významný rozdíl mezi MDGs a SDGs spočívá v tom, jak byly vytvořeny: vytváření SDGs bylo považováno za bezprecedentní participativní politický proces, což se odráží v jejich rozsahu a ambici. V roce 2013 byla zřízena Otevřená pracovní skupina OSN složená z 70 zemí sdílejících 30 křesel, která měla za úkol vypracovat SDGs a byla pověřena zapojením široké škály zúčastněných stran do jejich vyjednávacího procesu. V důsledku toho mohly rozvojové země poskytnout významný příspěvek k obsahu, stejně jako místní a národní vlády a významní aktéři z občanské společnosti a soukromého sektoru.⁴²

2.3. Agenda 2030

2.3.1. Vznik Agendy

Po konferenci v Johannesburgu v roce 2002 existovala naděje, že se svět přece jen posune kupředu udržitelným způsobem. Ovšem ukázalo se, že tomu tak bohužel nebude, a to z důvodu nedostatečných nástrojů pro potřebnou změnu. Ke dvacátému výročí Summitu Země bylo uspořádáno celosvětové zasedání v Riu de Janeiru. Summit nazvaný Konference OSN o udržitelném rozvoji Rio+20 se konal ve dnech 12. - 22. června 2012. Nejprve vznikl návrh orientovaný pouze na tzv. zelenou ekonomiku (*green economy*), která byla vnímána jako nástroj k dosažení udržitelného rozvoje. Návrh byl však v průběhu konference doplněn a rozšířen, a to na základě podnětů od delegací Guatemaly a Kolumbie. Výsledkem byla formulace globálních Cílů udržitelného rozvoje (*Sustainable development goals, SDGs*).⁴³

⁴² WOODBRIDGE, Michael. From MDGs to SDGs: What are the Sustainable Development Goals? *ICLEI BRIEFING SHEET* [online]. ICLEI – Local Governments for Sustainability, 2015, 4 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.local2030.org/library/251/From-MDGs-to-SDGs-What-are-the-Sustainable-Development-Goals.pdf>.

⁴³ MOLDAN, Bedřich. *Životní prostředí v globální perspektivě*, s. 32-33.

Program Rozvojových cílů tisíciletí byl vytvořený na období do roku 2015. Započala teda příprava na rozvojové agendy po roce 2015, které se zúčastnilo velké množství aktérů. Hlavní otázkou mimo jiné bylo, na jaké téma se zaměřit. U MDGs problematika životního prostředí nehrála výraznou roli, ale s rostoucím postupem klimatických změn, bylo nutné klást větší důraz na environmentální otázky. Teprve u Cílů udržitelného rozvoje tak skutečně došlo k propojení dvou hlavních proudů rozvojového usilování: sociálně-lidskoprávního a environmentálního. Oproti MDGs, jež se zaměřovaly zejména na zlepšení situace v nejchudších zemích planety, jsou SDGs určeny pro všechny státy, včetně těch vyspělých. Kromě vymýcení chudoby a ekonomického rozvoje usilují o dosažení zlepšení ochrany přírody a podpořit mír.⁴⁴

V rámci příprav k vytvoření nového programu sestavila OSN dva pracovní proudy. První z nich vznikla během summitu MDGs v září 2010. Do května pod jeho záštitou bylo zveřejněno několik reportů, obsahovaly zhodnocení plnění MDGs. Druhá pracovní skupina byla výsledkem konference Rio+20 (dokument *Budoucnost, kterou chceme*). V březnu 2013 vznikl orgán s názvem Otevřená pracovní skupina (OWG), jejíž cílem bylo vytyčit SDGs. Svou zprávu s podobou cílů udržitelného rozvoje předložila v srpnu 2014. SDGs byly prezentovány spolu s 169 operačními cíli a 43 návrhy pro jejich implementaci.⁴⁵ V zájmu vytvoření nové rozvojové agendy byly do procesu zapojeny organizace občanské společnosti, občané, vědci, akademici z celého světa. Proces zahrnoval různé tematické a národní konzultace a zejména i „*My World survey*“ (dotazník *Můj svět*) organizovaný skupinou OSN. Rovněž byly pořádány speciální panely, které usnadnily mezinárodní diskusi.⁴⁶

Vyskytly se však pochybnosti ve vztahu k navrhovaným indikátorům, tedy toho, jak se bude měřit dosažený pokrok. Ani v okamžiku vyhlášení SDGs neproběhla shoda o tom, jak budou indikátory dál upřesňovány. Celou debatu pak doprovázel spor o koncept společné, ale diferencované odpovědnosti. Spor spočíval v principu, kdy rozvojové země tvrdily, že ti, kteří disponují většími možnostmi, musí přispět větším dílem. Na druhou stranu bohaté strany tento koncept odmítají s argumentem, že se jedná o zákonný princip, který byl dojednán pouze v úzkém

⁴⁴ TOŽIČKA, Tomáš. *Perspektivy rozvoje*, s. 85-86.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ MOLDAN, Bedřich. *Civilizace na planetě Zemi*, s. 132.

environmentálním kontextu. V textu rezoluce se nakonec hovoří pouze o tzv. „*shared responsibility*“ nebo-li sdílené odpovědnosti.⁴⁷

Tyto cíle byly přijaty nakonec Valným shromážděním OSN v září 2015 v rámci Newyorského summitu, jehož se účastnilo přes 150 prezidentů, předsedů vlád a dalších nejvyšších vládních představitelů. Výsledkem konference bylo přijetí závěrečné deklarace: *Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 (Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development)*, jehož součástí jsou i zmíněné SDGs. Hlavní úkolem cílů je všestranně usměrnit vývoj současné společnosti na úrovni globální i národní, a to s časovým výhledem do roku 2030.⁴⁸ Základem Agendy 2030 jsou právě výše zmíněné cíle udržitelného rozvoje, jejíž program obsahuje celkem 17 cílů doplněné o 169 podcílů a měřitelných indikátorů. Indikátory slouží k tomu, aby jasně uvedly představu o tom, jakou podobu by měl mít celosvětově udržitelný rozvoj pro nejbližší období. Agenda 2030 byla vytvořena jako jakýsi návod pro hospodářský, společenský a civilizační rozvoj na všech úrovních a ve všech zemích bez rozdílu. Nehledí k tomu na rozdíl mezi zeměmi ekonomicky a průmyslově vyspělejšími a zeměmi rozvojovými, Agenda se naopak snaží tyto rozdíly snížit.⁴⁹

Agenda 2030 vznikla jako výsledek jedné z nejvíce inkluzivních a rozšířených konzultačních procesů v historii OSN. Je důležité zmínit, že se jedná o univerzální agendu, a to ve dvou směrech. Univerzální z důvodu, protože se vztahuje na všechny země, a také proto, že se zaměřuje na všechny lidské bytosti. Nově byly vzaty v potaz i další témata, kterým dříve nebyla věnovaná taková pozornost. Témata týkající se oceánů nebo problematika vytváření slušných pracovních míst se tak staly součástí nové agendy.⁵⁰

I přestože Agenda 2030 a SDGs jsou ve své podstatě založeny na MDGs, svět se mezi vznikem těchto dvou programů markantně změnil. Cíle udržitelného rozvoje byly výsledkem tříletého procesu vyjednávání a jejich účelem bylo navazovat na Rozvojové cíle tisíciletí.⁵¹ Rozvojové cíle tisíciletí byly projevem

⁴⁷ TOŽIČKA, Tomáš. Perspektivy rozvoje, s. 85-86.

⁴⁸ OSN. *Cíle udržitelného rozvoje*. Online. OSN Česká republika. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/>. [cit. 2024-02-15].

⁴⁹ MOLDAN, Bedřich. *Civilizace na planetě Zemi*, s. 132.

⁵⁰ SETH, Nikhil, Castro MIGUEL DIAZ BARRADO a Paloma DURAN Y LALAGUNA, ed. *SDGs, main contributions and challenges* [online]. New York: UNITAR, 2019 [cit. 2024-02-15], s. 23-27. ISBN 9789211542240. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/3952459?v=pdf>.

⁵¹ Tamtéž.

solidarity s nejchudšími a nejzranitelnějšími lidmi světa. Kdežto SDGs mobilizovaly svět k řešení mnoha dimenzí chudoby, vytvářející rámec pro globální partnerství, které zahájilo novou éru rozvojové spolupráce. Přestože byly dosaženy mnohé úspěchy, mezinárodní společenství čelilo mnoha výzvám během této 15leté cesty.⁵²

Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj nyní stanovuje vizi pro následujících 15 let globálního úsilí. Zahrnuje nedokončené úkoly MDGs, ale jde daleko za vyhlazování chudoby a otevírá významné nové možnosti. Je to agenda univerzální, integrovaná a založená na lidských právech. Vyvažuje ekonomický růst, sociální spravedlnost a ochranu životního prostředí a zdůrazňuje spojení mezi mírem, rozvojem a lidskými právy.⁵³

2.3.2. Program Agendy 2030

Jak již bylo výše uvedeno, bylo celkově přijato 17 hlavních cílů. Jednotlivé cíle jsou podrobně doplněny prostřednictvím podcílů, kterých je celkem 169. Agendu 2030 provází důležité motto: „*Nikoho nenecháme pozadu*“ (*No one left behind*) a je tak zdůrazňována univerzálnost globálních cílů, jež se týkají všech zemí a všech lidí bez rozdílu.⁵⁴ Byly přijaty následující cíle:

„Cíl 1. Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě

Cíl 2. Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství

Cíl 3. Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku

Cíl 4. Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělávání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny

Cíl 5. Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

Cíl 6. Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení pro všechny a udržitelné hospodaření s nimi

Cíl 7. Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny

Cíl 8. Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný ekonomický růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

⁵² UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME a WORLD BANK GROUP. *Transitioning from the MDGs to the SDGs* [online]. New York, 2016 [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.undp.org/publications/transitioning-mdgs-sdgs>.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ MOLDAN, Bedřich. *Životní prostředí v globální perspektivě*, s. 34.

Cíl 9. Vybudovat odolnou infrastrukturu, prosazovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace

Cíl 10. Snižit nerovnost uvnitř zemí a mezi nimi

Cíl 11. Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

Cíl 12. Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu

Cíl 13. Přijmout bezodkladná opatření k boji se změnou klimatu a zvládnání jejích důsledků

Cíl 14. Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje

Cíl 15. Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity

Cíl 16. Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

*Cíl 17. Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování.*⁵⁵

17 cílů vstoupily v platnost k 1. lednu 2016 a všechny členské země OSN je mají naplnit do roku 2030. Od předchozích rozvojových strategií OSN se Agenda 2030 odlišuje v mnoha aspektech. Agenda 2030 je doposud nejširší a nejkomplexnější rozvojovou strategií, na které mají podíl všechny členské státy OSN, zástupci občanské společnosti, podnikatelské sféry, akademické obce i občané ze všech kontinentů. Další významnou odlišností je, že program Agendy 2030 je postaven na třech pilířích - ekonomickém, sociálním a environmentálním, přičemž jsou všechny pilíře vzájemně propojené a navzájem se doplňují. O tom svědčí i skutečnost, že jednotlivé cíle udržitelného rozvoje nepůsobí samy o sobě, ale každý z nich spadá do dvou nebo tří pilířů (například SDG 13 týkající se klimatického opatření patří jak do ekonomického, tak do environmentálního pilíře). Cíle jsou tak propojené, navzájem se doplňují a vytváří tak jednotný a ucelený systém rozvoje. Další odlišností je skutečnost, jak již bylo dříve zmíněno, že se Agenda 2030 vztahuje na všechny státy, nikoliv jen na ty rozvojové, jak bylo například v rámci MDGs. Agenda 2030 je více prakticky zaměřena na dosahování cílů, a to za využití jasných dat a pravidelného monitorování jejího naplňování.

⁵⁵ OSN. *Cíle udržitelného rozvoje*. Online. OSN Česká republika. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/>. [cit. 2024-03-18].

Výsledky svých zkušeností následně prezentují představitelé států na každoročním červencovém Politickém fóru na vysoké úrovni, kde předkládají své národní zprávy a vzájemně porovnávají své zkušenosti.⁵⁶

Obrázek 1- Cíle udržitelného rozvoje (logo)

Zdroj: OSN (nedatováno)

SDGs jsou založeny na pěti pilířích udržitelného rozvoje: lidé (*people*), planeta (*planet*), prosperita (*prosperity*), mír (*peace*) a partnerství (*partnerships*). SDGs uznávají, že trvale udržitelný rozvoj musí probíhat všude a nerovnosti existují v rámci všech komunit. Z toho důvodu mají být SDGs implementovány ve všech zemích s myšlenkou, že jednotlivé kroky musí být podniknuty na lokální úrovni. K tomu mají přispět i indikátory, které zajistí, že nikdo nebude opomenut.

Jak již bylo výše uvedeno SDGs vychází ze základních pěti „P“, které mají napomoci pochopit, proč jsou SDGs tak důležité a jaký z nich budeme mít prospěch.

Lidé (People) - Jádrem cílů udržitelného rozvoje jsou lidé, přičemž se zdůrazňuje význam sociálního začlenění, rovnosti a lidských práv pro všechny. To je podnětem pro SDGs, které vyzývají k vymýcení chudoby a hladu, podpoře dobrého zdraví a blahobytu pro všechny a dosažení kvalitního vzdělání, rovnosti žen a mužů a přístupu k čisté vodě a hygienickým zařízením. Tyto cíle se společně

⁵⁶ MŽP. Agenda 2030. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/agenda_2030.

snaží vytvořit svět, ve kterém může každý člověk bez ohledu na svůj původ nebo okolnosti žít důstojný život. Iniciativy zaměřené na lidi zahrnují snižování nerovností v rámci jednotlivých zemí i mezi nimi, podporu důstojné práce a hospodářského růstu, zajištění přístupu k cenově dostupné a čisté energii a podporu udržitelných měst a komunit. Tím, že cíle udržitelného rozvoje upřednostňují lidi, usilují o to, aby nikdo nezůstal pozadu, pozvedají nejzranitelnější skupiny obyvatelstva a posilují postavení jednotlivců, aby mohli smysluplně přispívat společnosti.⁵⁷

Především v dnešní době, kdy lidstvo musí čelit nejrůznějším výzvám jako jsou válečné konflikty, pandemie, klimatické změny apod. Všechny tyto skutečnosti mají přímý dopad na důstojnost a blahobyt lidstva. Rychlost celosvětového pokroku se zpomalila a chudoba nejvíce zasahuje země Afriky, kde žijí až 75 % lidí v extrémní chudobě, z toho polovina z nich jsou děti. Podle současných trajektorií bude v roce 2030 stále 480 miliónů lidí žít v extrémní chudobě a 233 miliónů budou děti.⁵⁸

Planeta (*Planet*) - Druhá pilíř „P“ zdůrazňuje naléhavost ochrany našeho přírodního prostředí a řešení změny klimatu. To je podnětem pro cíle udržitelného rozvoje, které vyzývají k odpovědné spotřebě a výrobě, opatřením v oblasti klimatu, ochraně biologické rozmanitosti, udržitelnému hospodaření s lesy a oceány a úsilí o boj proti rozšiřování pouští a degradaci půdy. Uchování zdrojů a ekosystémů planety má klíčový význam pro prosperitu současných i budoucích generací. Cíle týkající se planety se soustředí na zajištění udržitelných vzorců spotřeby okamžitá opatření k boji proti změně klimatu a jejím dopadům, obnovu a ochranu ekosystémů, podporu udržitelného využívání mořských zdrojů a zachování biologické rozmanitosti. Snahou o ochranu planety jsou cíle udržitelného rozvoje směřující k vytvoření zdravého a odolného životního prostředí, které může udržet život.⁵⁹

⁵⁷ The UN Sustainable Development Goals: The 5 P's of a Sustainable Future. *Embrace Relief* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.embracerelief.org/the-un-sustainable-development-goals-the-5-ps-of-a-sustainable-future/>.

⁵⁸ MUBTAKER, Yama. *SDGs for Everyone Guidebook* [online]. 2020 [cit. 2024-02-18], s. 5-6. ISBN 9798574896518. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=62kOEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=true.

⁵⁹ The UN Sustainable Development Goals: The 5 P's of a Sustainable Future. *Embrace Relief* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.embracerelief.org/the-un-sustainable-development-goals-the-5-ps-of-a-sustainable-future/>.

Prosperita (*Prosperity*) - Třetí „P“ zahrnuje hospodářský růst, aniž by byla ohrožena sociální a environmentální udržitelnost. To je podnětem pro inkluzivní a udržitelný hospodářský rozvoj, z něhož mají prospěch všichni. To zahrnuje zajištění přístupu k cenově dostupné a čisté energii, podporu průmyslových inovací a infrastruktury, podporu inovací a udržitelné industrializace a snižování nerovností v rámci jednotlivých zemí i mezi nimi. Nerovnosti jsou právě jedním z určujících problémů této generace. Stále existují obrovské systémové nerovnosti, které brání prosperitě. Cíle udržitelného rozvoje týkající se prosperity zahrnují ukončení chudoby ve všech jejích formách, podporu udržitelného, inkluzivního a udržitelného hospodářského růstu, zajištění udržitelných vzorců spotřeby a výroby a budování odolné infrastruktury. Dosáhnout prosperity v rámci cílů udržitelného rozvoje znamená vytvářet bohatství a příležitosti a zároveň zachovat zdroje planety pro budoucí generace.⁶⁰

Mír (*Peace*) - Čtvrté „P“ je předpokladem udržitelného rozvoje. Přesahuje rámec nulových konfliktů a zahrnuje budování mírových, spravedlivých a inkluzivních společností. Je to podnět k podpoře mírových a inkluzivních společností pro udržitelný rozvoj, zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny a budování účinných, odpovědných a inkluzivních institucí na všech úrovních. Cíle související s mírem se zaměřují na snížení násilí, ukončení zneužívání, vykořisťování, obchodování s lidmi a všech forem násilí na dětech. Zaměřuje se také na podporu právního státu na národní a mezinárodní úrovni a zajištění citlivého, participativního a reprezentativního rozhodování na všech úrovních. Mír je nezbytný pro podporu sociální soudržnosti, stability a udržitelného rozvoje.

Partnerství (*Partnership*) Páté „P“ je pro dosažení cílů udržitelného rozvoje zásadní. Spolupráce mezi vládami, vedoucími představiteli podniků, organizacemi občanské společnosti, akademiky a dalšími zúčastněnými stranami je zásadní pro mobilizaci zdrojů, sdílení znalostí a realizaci účinných strategií. Každý z cílů udržitelného rozvoje představuje komplexní výzvu, jejíž překonání bude vyžadovat globální solidaritu. Význam partnerství je zakotven v 17. cíli udržitelného rozvoje. Tento cíl podporuje partnerství více zúčastněných stran, která mobilizují a sdílejí znalosti, odborné znalosti, technologie a finanční zdroje na podporu dosažení cílů

⁶⁰ MUBTAKER, Yama. *SDGs for Everyone Guidebook*, s. 6.

udržitelného rozvoje. Partnerství umožňují společnou akci, inovace a výměnu osvědčených postupů, což usnadňuje pokrok na cestě k udržitelnému rozvoji.⁶¹

2.3.3. Implementace Agendy

Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 v rámci formulace téměř každého cíle udržitelného rozvoje klade důraz na vhodné způsoby implementace. K tomu SDG 17 vznikl za účelem poskytnutí prostředků členským státům při implementaci všech SDGs. Prostředky k provádění Agendě 2030 zahrnují také závazky k řešení systémových otázek, včetně politické a institucionální soudržnosti a partnerství s více zúčastněnými stranami. Jak vyplývá z Agendy 2030, je zodpovědností každé země za vlastní hospodářský a sociální rozvoj a za implementování a jejího obsahu. Cíle udržitelného rozvoje mají být naplňovány jak na globální, tak na národní úrovni za aktivní účasti všech aktérů. Jsou tím míněny ostatní členské státy, nadnárodní a národní korporace, místní subjekty a neziskové organizace. Většina cílů totiž přesahuje do soukromého sektoru a bez těchto aktérů by nemohlo dojít k jejich naplnění.⁶²

Dále Agenda zdůrazňuje zásadní roli národních parlamentů a jejich úlohu při zajišťování odpovědnosti za efektivní plnění závazků plynoucích z Agendy. Dalšími důležitými aktéry jsou vlády, které mají spolupracovat na implementaci Agendy s regionálními a lokálními autoritami, subregionálními institucemi, mezinárodními organizacemi, neziskovými organizacemi a dalšími. Státy mají rovněž za úkol monitorovat a pravidelně vyhodnocovat stav plnění SDGs na národní, regionální a globální úrovni. K monitorování cílů má přispět i Hospodářská a sociální rada společně s Politickým fórem na vysoké úrovni.

K správnému monitorování byly vyvinuty i indikátory, které mají pomoci kontrole implementování a vyhodnotí úspěšnost. Kvalita, dostupnost, včasnost, spolehlivé údaje zajistí, aby cíle skutečně byly zaměřeny na všechny a na nikoho nebylo zapomenuto, tak jak je stanoveno v hesle této Agendy.

⁶¹ The UN Sustainable Development Goals: The 5 P's of a Sustainable Future. *Embrace Relief* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.embracerelief.org/the-un-sustainable-development-goals-the-5-ps-of-a-sustainable-future/>.

⁶² UN GENERAL ASSEMBLY. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development* [online]. A/RES/70/1. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

Lze shrnout, že k realizaci této Agendy je vyžadováno, aby státy a další relevantní aktéři jednali jak samostatně, tak společně, a aby přijali politiky a mobilizovali zdroje k prosazování udržitelného rozvoje založeného na lidských hodnotách. Státy by měly tuto normu přijímat na základě vlastních kritérií a plnit cíle Agendy 2030, které jsou dle jejich uvážení důležité a relevantní. OSN očekávají od států aktivní spolupráci na mezinárodní úrovni, avšak nepožadují od nich plné přijetí všech cílů Agendy 2030.⁶³

Síť řešení pro udržitelný rozvoj (*Sustainable Development Solutions Network, SDSN*) stanovila tři faktory, které ohrožují splnění SDGs. Jako první úskalí uvedla komunikaci. SDGs představují správný program pro udržitelný rozvoj, ale ve své současné podobě nejsou tyto cíle snadno komunikovatelné. MDGs byly úspěšné, protože osm cílů bylo formulováno stručně. Druhým velkým úskalím pro implementaci SDGs bude vyvinutí efektivního monitorovacího rámce, včetně jasných ukazatelů. Takové monitorování a přezkum pokroku musí probíhat na národní úrovni, na které leží i největší míra odpovědnosti. Jelikož žádná země nemůže dosáhnout SDGs sama o sobě, úspěch bude vyžadovat také podávání zpráv a reportů pro přezkum pokroku na regionální a globální úrovni.

Poslední překážka spočívá ve financování SDGs. K tomu účelu se členské státy setkaly v Addis Abebě na třetí konferenci o financování rozvoje. Před přijetím SDGs, expertní výbor OSN pro financování udržitelného rozvoje vydal zprávu, která hodnotila potřeby a současné pohyby oficiální rozvojové pomoci, soukromé investice, daňové systémy a další faktory. Jednotlivé prvky jejich strategického přístupu by měly hrát roli při implementaci SDG:

- zajistit, že implementace národních strategií udržitelného rozvoje bude v rukách národních vlád a s podporou mezinárodního prostředí;
- přijmout efektivní vládní politiky jako základní pilíř strategie financování udržitelného rozvoje;
- využívat všechny finanční toky holistickým způsobem;
- srovnat finanční toky s vhodnými potřebami a způsoby využití;
- maximalizovat dopad mezinárodních veřejných financí;
- sjednotit kritéria držitelů rozvoje v národních strategiích financování.

⁶³ Tamtéž.

Mezinárodní konference OSN o financování rozvoje, konaná v červenci 2015 v Addis Abebě, následovala stejnou strategií.

Jednou z možností k opatření financí na rozvoj, které je podporováno i v kontextu SDGs, zejména Světovou bankou, je rozvoj partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem (tzv. *Public-private partnership*). V posledních deseti letech se rychle zvětšil počet projektů se smíšeným veřejno-soukromým financováním jak v oblasti rozvoje, tak i v dalších investičních oblastech.⁶⁴

2.3.4. Indikátory

Každá strategie udržitelného rozvoje by měla obsahovat i indikátory, které slouží jinak k hodnocení úspěšnosti strategií, jednak k vymezení obsahu pojmu udržitelný rozvoj. Díky indikátorům je možné měřit a vyhodnocovat základní složky udržitelnosti (nosnou kapacitu přírody, vliv lidských aktivit na životní prostředí a kvalitu života a lidského společenství).⁶⁵ Indikátory udržitelného rozvoje udávají poznatky o přírodním nebo sociálním prostředí. Primární data a jejich sběr jsou nejčastěji pořizována monitoringem nebo statistickým vykazováním, výpočty apod. Data jsou následně hodnocena a interpretována s cílem vysvětlit získanou hodnotu indikátoru v daném kontextu (v rámci místních, časových, kulturních podmínkách).⁶⁶ Současné množství dat a informací v oblasti udržitelnosti navíc vyžaduje jejich zjednodušení a interpretaci. Indikátory udržitelnosti usnadňují průběžné vzdělávání zúčastněných stakeholderů a jejich rozvoj a aplikace lze chápat jako sociální učení. Právě sociální učení je klíčové při posouzení, zda jsou indikátory účinné.⁶⁷

V porovnání s předchozím rámcem, ukazatelem MDGs, je indikátorový rámec SDGs vylepšený hned z několika aspektů. Jeho implementace je plně řízena jednotlivými zeměmi a na nejvyšší úrovni ji koordinuje *Meziagenturní expertní skupina k indikátorům SDGs (IAEG-SDG)*, kterou tvoří 28 zemí zastupující různé regiony. Tato skupina je klíčovým orgánem, který vypracovává systém hodnocení jednotlivých podcílů SDGs prostřednictvím indikátor. Nadto jsou SDG indikátory univerzální, určené k monitorování pokroku všech zemí směrem k dosažení cílů

⁶⁴ TOŽIČKA, Tomáš. *Perspektivy rozvoje*, s. 98-99.

⁶⁵ MEZIŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozv*, s. 79.

⁶⁶ CAJTHAML, Tomáš, Jan FROUZ a Bedřich MOLDAN. *Environmentální výzkum a hrozby 21. století*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022, s. 133. ISBN 978-80-246-4954-2.

⁶⁷ VOCHOZKA, Marek, Gabibulla Rabadanovič CHASAJEV a Marija Sergejevna GUSEVA. *Sustainable development: monograph*, s. 54.

SDGs. Naproti tomu MDGs ukazatele byly univerzální jen z formálního hlediska, ve skutečnosti se zaměřovaly pouze na rozvojové země.⁶⁸

Bez mechanismu pro sledování pokroku by cíle samy o sobě nebyly kompletní. Na 47. zasedání Statistické komise OSN byl v březnu 2017 předložen první souhrnný návrh indikátorů. Aktuálně obsahuje seznam indikátorů 232 položek, které jsou rozděleny do tří skupin podle jejich metodické složitosti (tzv. TIER). Jsou rozděleny na základě existence celosvětově uznatelných metadat nebo celosvětové dostupnosti dat. TIER I jsou označeny ty indikátory, které jsou vyspělé a dostupné. Na druhé straně, indikátory ve skupině TIER III jsou bez metodiky, ale platí, že budou nadále metodicky zlepšovány a upravovány mezinárodními organizacemi.⁶⁹

Jako příklad vytyčených indikátorů přikládám tabulku zaměřující se na první cíl udržitelného rozvoje (SDG 1) - *Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě*. Tabulka v levém sloupci prezentuje jednotlivé podcíle SDG 1 a následně v pravém sloupci jsou znázorněny konkrétní indikátory ke každému podcíli. SDG 1 se skládá z celkem 7 cílů a 14 indikátorů. SDG 1 usiluje nejen o vymýcení chudoby založené na příjmu (1.1 a 1.2.), ale zaměřuje se též na další aspekty chudoby. Jedná se například o možnostech k přístupu k sociální ochraně (1.3.), základním službám (1.4.), ekonomickým zdrojům (1.4.) a odolnosti chudých a zranitelných (1.5.). Poslední dva cíle souvisejí s prostředky implementace a stanoví potřebu mobilizace zdrojů k ukončení chudoby a vytvoření rámce politiky pro vymýcení chudoby na všech úrovních.

Tabulka č. 1 - Podcíle SDG 1 a jeho indikátory

Podcíle SDG 1 - Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě	Indikátor
1.1 Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 dolaru na den	1.1.1 Podíl obyvatel žijících pod mezinárodní hranicí chudoby, podle pohlaví, věku, postavení v zaměstnání a zeměpisné polohy (městské/venkovské)

⁶⁸ FAO. *Tracking progress on food and agriculture-related SDG indicators 2023* [online]. Rome, 2023 [cit. 2024-03-22], s. 11. ISBN 978-92-5-138013-0. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.4060/cc7088en>.

⁶⁹ MŽP. *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (Cílů udržitelného rozvoje) v České republice* [online]. 2018 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/agenda_2030, s. 26.

1.2 Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě tak jak je definována v národní legislativě

1.2.1 Podíl obyvatelstva, které žije pod národní hranicí chudoby, podle pohlaví a věku

1.2.2 Podíly mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě ve všech jejich rozměrech podle národních definic chudoba

1.3 Zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny včetně nejpotřebnějších, a do roku 2030 rozšířit jejich dosah na většinu chudých a ohrožených

1.3.1 Podíl obyvatelstva, na které se vztahují úrovně/systémy sociální ochrany, podle pohlaví, identifikovaných dětí, nezaměstnaných, starších osob, osob se zdravotním postižením, těhotných žen, novorozenců, obětí pracovních úrazů a chudých a zranitelných osob

1.4 Do roku 2030 zajistit, aby všichni muži a ženy, zejména chudí a zranitelní, měli stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům i základním službám, na vlastnictví a možnost nakládat s půdou a stejná práva na další formy vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, příslušné nové technologie a finanční služby, jako například mikrofinancování

1.4.1 Podíl obyvatelstva, které bydlí v obydlích s přístupem k základním službám

1.4.2 Podíl celkového dospělého obyvatelstva, které má zajištěno právo držby k půdě se zákonem uznanou dokumentací a které považuje svoje právo na půdu za zajištěné, podle pohlaví a podle druhu práva držby

1.5 Do roku 2030 posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a environmentálními otřesy a pohromami

1.5.1 Počet zemřelých, pohřešovaných a přímo zasažených osob připisovaných živelním pohromám a technickým haváriím na 100 000 obyvatel

1.5.2 Přímé hospodářské ztráty, které jsou připsané živelním pohromám a technickým haváriím v souvislosti se světovým hrubým domácím produktem (HDP)

1.5.3 Počet zemí, které přijímají a realizují národní strategie omezování rizika katastrof v souladu s Rámcem ze Sendai pro snižování rizika katastrof (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030)

1.5.4 Podíl místních správních orgánů, které přijímají a realizují strategie omezování rizik živelních pohrom a technických havárií v souladu s národními strategiemi omezování rizik živelních pohrom a technických havárií

<p>1.a Zajistit výraznou mobilizaci prostředků z různých zdrojů, mimo jiné i dokonalejší rozvojovou spolupráci, a zajistit tak přiměřené a předvídatelné prostředky pro rozvojové země – zejména nejméně rozvinuté – na zavádění programů a politik na odstranění chudoby ve všech jejích formách</p>	<p>1.a.1 Celkové oficiální granty na rozvojovou pomoc od všech dárců, které se zaměřují na snížení chudoby jako podíl hrubého národního příjmu přijímající země</p> <hr/> <p>1.a.2 Podíl celkových výdajů státní správy spotřebovaných na základní služby (vzdělávání, zdravotnictví a sociální ochranu)</p>
<p>1.b Vytvořit výrazné politické strategie na národní, regionální i mezinárodní úrovni, založené na genderově citlivých rozvojových strategiích na podporu chudých, které povedou ke zrychlení investic do opatření na odstranění chudoby</p>	<p>1.b.1 Veřejné sociální výdaje pro chudé</p>

Zdroj: <https://www.sdg-data.cz/> (vlastní zpracování)

2.3.5. Naplňování SDGs

Plnění cílů

Plnění Agendy 2030 se nachází v polovině cesty k dosažení vytyčených cílů. Na základě dostupných dat, lze zhodnotit jakých progresů dosahuje svět za vytvoření udržitelnější planety. Prvotní kroky, které byly podniknuty přinesly řadu příznivých výsledků. Došlo k poklesu extrémní chudoby a dětské úmrtnosti, bylo dosaženo pokroku v boji proti nemocem jako je HIV a hepatitida. Obyvatelé nejchudších zemí měli větší přístup k elektřině a zvýšil se podíl obnovitelné energie v energetickém mixu. Počet nezaměstnaných po celém světě dostal na úroveň před finanční krizí v roce 2008.

Ačkoliv se Agenda 2030 nachází v polovině časového horizontu k dosažení stanovených cílů, bylo zjištěno, že k naplnění SDGs vede ještě dlouhá cesta. Od roku 2015 do roku 2019 svět dosáhl určitého pokroku v plnění cílů udržitelného rozvoje. Nicméně i tento pokrok nelze označit za úspěšný, neboť i kdyby pokračoval stejným tempem, nestačilo by to k dosažení všech 17 SDGs. Od vypuknutí pandemie v roce 2020 a dalších světových krizí se jakýkoliv progres k naplňování SDGs zastavil.

Bylo zjištěno, že hladina oxidu uhličitého neustále roste, dosahuje úrovně, která nebyla zaznamenána za posledních 2 miliony let. I při současném tempu

pokroku se předpokládá, že obnovitelné zdroje energie do roku 2030 pokryjí pouze malou část našich energetických potřeb, což povede k tomu, že asi 660 milionů lidí zůstane bez přístupu k elektřině a téměř 2 miliardy lidí budou stále závislé na znečišťujících palivech.⁷⁰ Při současném vývoji bude však 575 milionů lidí stále žít v extrémní chudobě, přičemž pouze třetina zemí dosáhne cíle snížení chudoby o polovinu na národní úrovni. Je alarmující, že svět se vrátil na úroveň hladu, kterou dosud nezažil od roku 2005, a ceny potravin zůstávají v mnoha zemích vyšší než v období 2015-2019. Podle nejnovějších odhadů Organizace OSN pro výživu a zemědělství (*Food and Agriculture Organization of the United Nations*) v roce 2022 trpělo hladem až 691 - 783 milionů lidí. Tyto odhady naznačují, že od roku 2015 se počet lidí trpících podvýživou zvýšil natolik, že téměř vymazal veškerý pokrok dosažený v předchozím desetiletí. Současně došlo k výraznému nárůstu potravinové nejistoty, která se zvýšila z 25,3 % světové populace v roce 2019 na 29,6 % v roce 2022. Ačkoliv výskyt závažné potravinové nejistoty na globální úrovni mírně klesl z 11,7 % v roce 2021 na 11,3 % v roce 2022, stále zůstává vysoko nad úrovní před pandemií.⁷¹

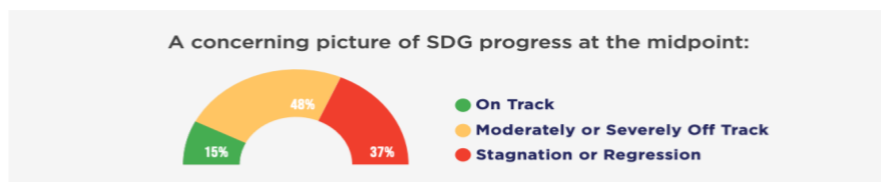
Dále například u SDG 16 (Mír, spravedlnost a silné instituce) byl zaznamenán pokrok u zhruba třetiny podcílů. Na druhé straně u přibližně čtvrtiny podcílů SDG došlo ke stagnaci nebo regresi a u více než 40 % cílů stále chybějí údaje pro následné sledování. Dle získaných dat je nepravděpodobné, že by se násilí do roku 2030 snížilo na polovinu. Například v roce 2022 byl počet nejvyšší za posledních dvacet let, došlo také k nárůstu počtu civilních obětí v důsledku ozbrojených konfliktů. Podcíl směřující k ukončení násilí na dětech (SDG 16.2) rovněž nebude v blízké budoucnosti naplněn. Počet dětí ohrožené domácím násilím stále narůstá. Více než polovina dětí ve většině monitorovaných zemí nadále zažívá fyzické tresty nebo psychickou agresi jako formu výchovy. Co se týče obchodování s dětmi tak se situace v důsledku pandemie COVID-19 zhoršila. Ačkoliv počet obětí na celosvětové úrovni klesá a mohlo by se zdát, že se jedná o příznivý výsledek, není tomu tak. Data vykazují nižší počet obětí z toho důvodu snížení

⁷⁰ UN DESA. *The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition* [online]. New York, 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://desapublications.un.org/publications/sustainable-development-goals-report-2023-special-edition>, s. 6.

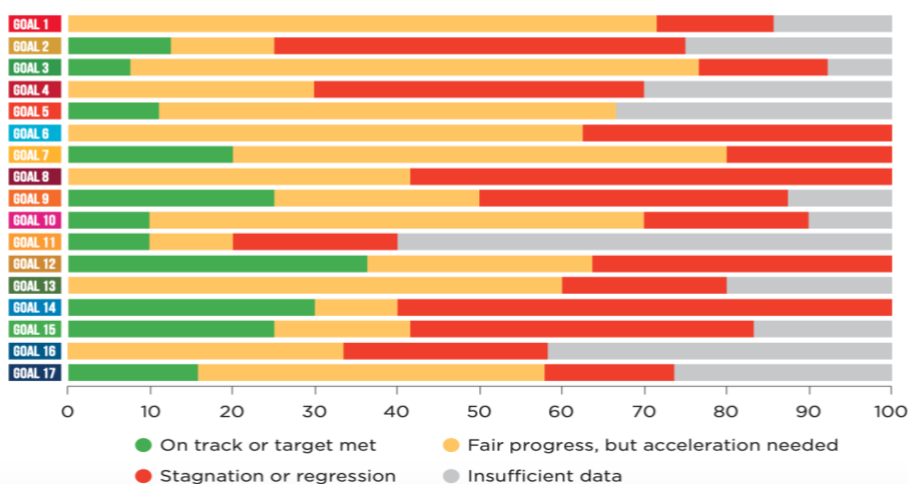
⁷¹ FAO. *Tracking progress on food and agriculture-related SDG indicators 2023*, s. 7.

schopnosti vnitrostátních orgánů identifikovat oběti a zabránit obchodníkům s lidmi v jejich činnosti.⁷²

Obrázek 2- Přehled globálního pokroku v plnění SDGs k r. 2023

Progress assessment for the 17 Goals based on assessed targets, 2023 or latest data (percentage)

Zdroj: OSN - Sustainable Development Report (2023)

Na Obrázku 2 je grafické znázornění globálního pokroku v plnění jednotlivých 17 SDGs k roku 2023. Graf poskytuje hodnocení dílčích cílů k měření pokroků směrem ke každému cíli pomocí dostupných dat, a to od roku 2015 do 2023. Ze všech 169 cílů, lze posoudit na základě dostupných globálních údajů pouze 138, kdežto u zbylých 31 chybí dostatečná data pro zhodnocení. Zhodnocení progresu v polovině cesty ke stanovenému termínu - 2030, odhaluje významné výzvy. Statistiky z nejnovějších globálních dat vykreslují znepokojivý obraz. Pouze 15 % cílů je na dobré cestě k dosažení do roku 2030. Téměř polovina, 48 %, hodnotitelných cílů vykazuje střední nebo závažné odchylky od požadované trajektorie. Navíc více než jedna třetina, 37 %, těchto cílů nezaznamenala žádný pokrok, nebo dokonce klesla pod úroveň z roku 2015. Toto komplexní hodnocení

⁷² UN ODC, UN HUMAN RIGHTS a UNDP. *Global progress report on Sustainable Development Goal 16 indicators: A wake-up call for action on peace, justice and inclusion* [online]. New York, 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.undp.org/policy-centre/oslo/publications/global-progress-report-sdg-16>, s. 10-22.

zdůrazňuje naléhavou potřebu intenzivnějšího úsilí k tomu, aby se zajistilo, že Cíle udržitelného rozvoje zůstanou na správné cestě.⁷³

OSN odhaduje, že pouze 18 % všech cílů je na cestě k dosažení do roku 2030. Jedná se o cíle související s výsledky v oblasti zdravotnictví, jako např. snížení novorozenecké úmrtnosti a úmrtnosti do 5 let věku. Zlepšen má být i přístup k základním službám a infrastruktuře (využití mobilních zařízení, internetu apod.). Existují významné rozdíly v pokroku mezi jednotlivými regiony a příjmovými skupinami. Celkově jsou evropské země na předních příčkách v indexu SDG a také dosahují více cílů než jakýkoli jiný region. Dánsko, Česko, Estonsko, Lotyšsko a Slovenská republika patří mezi pět zemí, které dosáhly nebo jsou na dobré cestě k dosažení největšího počtu cílů SDGs. Naopak Libanon, Jemen, Papua Nová Guinea, Venezuela a Myanmar vykazují největší počet cílů SDG, u kterých nedošlo k žádnému progresu.⁷⁴

Vliv pandemie

Datum 11. března 2020 vstoupil do historie jako den, kdy byl COVID-19 prohlášen Světovou zdravotnickou organizací za pandemii. Pandemie měla bezprecedentní dopad na společnost, blahobyt všech lidí a nově definovala celkový každodenní život lidí na celém světě. Pandemie COVID-19 měla rovněž významný dopad na téměř všechny Cíle udržitelného rozvoje, neboť podlomuje několikaletá úsilí o udržitelný rozvoj. Není žádná země, kterou by pandemie nijak nepoznamenala, především omezila jejich schopnosti a možnosti dosáhnout do roku 2030 cíle SDGs.

Ve Zprávě o udržitelném rozvoji 2020 (*Sustainable development report 2020*) Generální tajemník OSN António Guterres varuje, že pandemie COVID-19 přináší bezprecedentní zdravotní, ekonomickou a sociální krizi, která ohrožuje životy a živobytí a činí plnění těchto cílů ještě náročnějším. Zpráva dále předpokládá, že pandemie COVID-19 hlavně zvrátí roky pokroku v oblasti přístupu ke vzdělání a snižování úmrtnosti matek a dětí.⁷⁵

⁷³ UN STATISTICS DEVISION. *Progress Chart*. Online. 2023. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/progress-chart/>. [cit. 2024-03-23].

⁷⁴ UN DESA. *The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition*, s. 38.

⁷⁵ UN. *The Sustainable Development Goals Report 2020* [online]. 2020 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>.

Dopady pandemie COVID-19 na globální pokrok v oblasti cílů udržitelného rozvoje jsou komplexní a chápány za dlouhodobé, mnohostranné a obtížně hodnotitelné. Složitá provázanost mezi sedmnácti cíli udržitelného rozvoje dále zvyšují jejich složitost. Pandemie způsobila zřejmé dopady na různé aspekty cílů udržitelného rozvoje, zahrnující ekonomiku, zdravotnictví, snižování nerovností, zemědělství a potravinářství, vzdělání, životní prostředí a sociální spravedlnost.⁷⁶ Léta nebo dokonce desetiletí trvajících pokrok byl zastaven nebo zvrácen.

Pandemie odhalila a prohloubila nerovnosti jak uvnitř jednotlivých zemí, tak mezi nimi. Nejchudší a nejzranitelnější jedinci jsou snadněji vystaveni vysokým rizikům nákazy virem a jsou nejvíce zatíženy ekonomickými dopady pandemie. Dále se zintenzivnilo násilí páchané na ženách a dívkách. Pandemie nejvíce zasáhla chudé obyvatelstvo, lidi nacházejících se v konfliktních oblastech, uprchlíky, migranty a zranitelné skupiny osob včetně žen, starších lidí, dětí, osob s nízkými příjmy nebo osob se zdravotním postižením.⁷⁷ Kromě toho kolaps mezinárodního cestovního ruchu nesmírně zasahuje malé rozvojové ostrovy. Klimatická krize, krize biologické rozmanitosti a krize znečištění přetrvávají navzdory pandemii. Koncentrace hlavních skleníkových plynů se i nadále zvyšují, a to navzdory dočasnému snížení emisí v roce 2020 v souvislosti s výlukami a dalšími opatřeními v reakci na COVID-19.⁷⁸

V roce 2020 se celosvětová míra extrémní chudoby poprvé v historii zvýšila po více než 20 letech. Stovky milionů lidí byly vráceny do extrémní chudoby, zhruba 255 milionů lidí přišlo o své zaměstnání, 101 milionů dětí a mladých lidí se dostalo pod minimální úroveň čtenářské gramotnosti. Došlo tak k odstranění veškerých úspěchů ve vzdělání, jež byly dosaženy za poslední dvě desetiletí.⁷⁹

Zpráva o udržitelném rozvoji z roku 2022 stanoví, že před pandemií v období 2015-2019 svět postupoval v plnění SDGs tempem 0,5 bodů za rok. Dodává, že toto tempo není dostatečně rychlé na to, aby byly cíle splněny do roku

⁷⁶ YUAN, Haixia, Xiaoming WANG a Lei Gao TAO WANG. et al. Progress towards the Sustainable Development Goals has been slowed by indirect effects of the COVID-19 pandemic. *Communications Earth & Environment* 4 [online]. 2023 (184) [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1038/s43247-023-00846-x>.

⁷⁷ UN DESA. *The SDGs in time of crisis: A sustainable, 36nklusive and resilient recovery from COVID-19 as an opportunity to realize the SDGs* [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=20000&nr=7158&menu=2993>

⁷⁸ UN. *The Sustainable Development Goals Report 2021* [online]. 2020 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/>.

⁷⁹ UN DESA. *The SDGs in time of crisis: A sustainable, 36nklusive and resilient recovery from COVID-19 as an opportunity to realize the SDGs*.

2030.⁸⁰ I když pandemie zcela nevymazala veškerý dosavadní pokrok v plnění některých cílů, rozhodně jej učinila náročnějším, přičemž pokrok se pohybuje tempem 0,1 bodu ročně při plnění některých cílů. Nicméně ani ve světě bez pandemie COVID-19 by nebylo možné splnit globální cíle.⁸¹ Zatímco většina vysokopříjmových zemí dokázala pomocí automatických stabilizátorů, nouzových výdajů a obnovovacích plánů zmírnit socioekonomické dopady těchto krizí, plnění cílů v oblasti životního prostředí a biologické rozmanitosti, včetně SDG 12, 13, 14 a 15, stagnuje. Tento trend se týká i zemí, které nejvíce přispívají ke klimatické krizi a úbytku biodiverzity.⁸²

Zkušenosti s pandemií COVID-19 naznačují, že země, které dosáhly většího pokroku v naplňování cílů udržitelného rozvoje, byly lépe vybaveny pro zvládnutí této krize. Například ty, které dosáhly přístupu k čisté vodě (SDG 6), snížily počet obyvatel žijících ve slumech (SDG 11) a bojovaly proti existujícím zdravotním problémům, jako jsou nepřenositelné nemoci (SDG 3), dosáhly lepších výsledků v ochraně před riziky spojenými s COVID-19. Rovněž předchozí pokrok v rozšíření chytrých telefonů a připojení k internetu (SDG 9) přispěl ke zlepšení komunikace mezi veřejností a vládními orgány, což mělo za následek efektivnější implementaci omezení. Z celé řady faktorů ovlivňujících výkon při pandemii COVID-19 se jako klíčové ukázaly systémy zdravotní péče (SDG 3), sociální ochrany (SDG 1 a 8) a celkového řízení (SDG 16).⁸³

Organizace FOCUS 2030 vytvořila analýzu zaměřující se na dopady COVID-19 na 17 SDGs. Analýza je založena na kompilaci 17 zpráv agentur OSN, dalších mezinárodních organizací, nevládních organizací a výzkumných center. V rámci výzkumu došla organizace k následujícím zjištěním:

1. *Přibližně více jak 120 miliónů lidí spadlo pod hranici extrémní chudoby v roce 2020.*
2. *Více jak 118 milionů lidí trpělo hladem v roce 2020.*

⁸⁰ UN. *The Sustainable Development Goals Report 2022* [online]. 2022 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/> .

⁸¹ MARTÍN-BLANCO, Cathaysa a Montserrat ZAMORANO. et al. The Impact of COVID-19 on the Sustainable Development Goals: Achievements and Expectations. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 2022, (19) [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: doi:10.3390/ijerph192316266.

⁸² UN. *The Sustainable Development Goals Report 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://dashboards.sdgindex.org/>, s.34.

⁸³ UN DESA. *Sustainable Development Outlook 2020 Achieving SDGs in the wake of COVID-19: Scenarios for policymakers*. Online. 2020. Dostupné z: <https://sdgs.un.org/>. [cit. 2024-03-20]., s. 10.

3. *23 milionů dětí neobdrželo rutinní očkování. To je o 3, 7 miliónů více než v roce 2019.*
4. *1, 6 miliard studentů nechodilo do školy v době pandemie. Dalších 101 milionů dětí spadly pod úroveň minimální čtenářské gramotnosti.*
5. *Až 135,6 let bude trvat, než se dosáhne genderové rovnosti, což je o 36 let déle než před pandemií.*
6. *Odhadovaný pokles investic do celosvětového přístupu k čisté vodě v roce 2020 činí 7 %. 3 z 10 lidí si během pandemie nemohli doma umýt ruce vodou a mýdlem.*
7. *Od ledna 2020 do března 2021 země G7 dovozy více fosilní paliva než čistou energii. Uhlí, ropa a plyn získaly podporu ve výši 189 miliard dolarů, zatímco čistá energie získala 147 miliard dolarů.*
8. *Očekává se, že nezaměstnanost v roce 2021 postihne 220 milionů lidí na celém světě, což je o 33 milionů více než v roce 2019.⁸⁴*

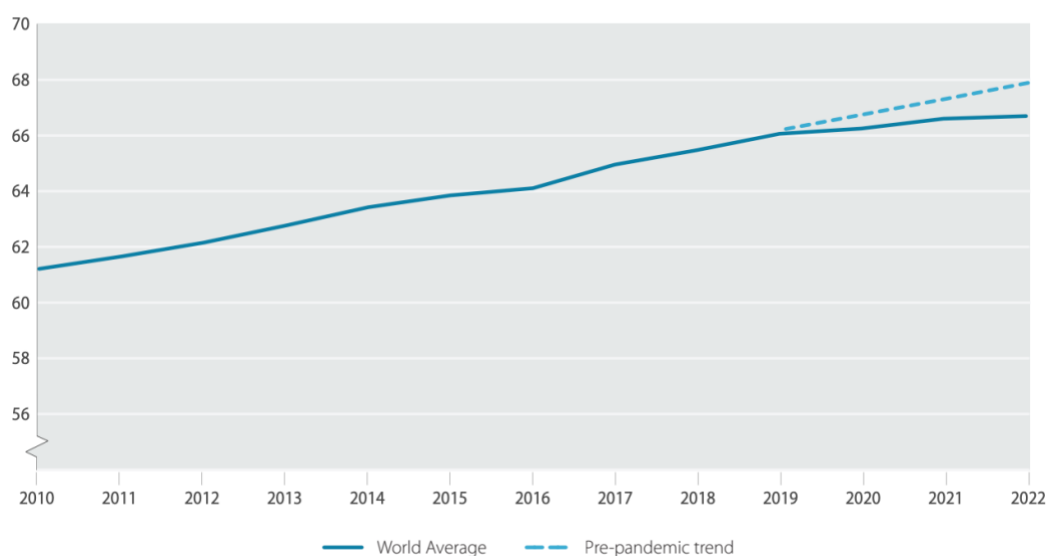
Dopady vyvolané pandemií COVID-19 posílily propojenost mezi cíli udržitelného rozvoje. Vzájemné prolínání výzev zdraví a udržitelnosti se v důsledku pandemie ještě více zdůraznilo. Pro proces obnovy po pandemii a odolnost vůči budoucím výzvám je klíčové porozumět dopadům pandemie COVID-19 na SDGs. To je důležité nejen proto, že rámec SDGs může být užitečným nástrojem, pokud je integrován do postpandemických opatření a plánů obnovy, ale také proto, že může sloužit jako příležitost k synergii různých světových programů pro udržitelnou budoucnost. Kromě toho, komplexní povaha cílů udržitelného rozvoje, která umožňuje řešit mnoho globálních výzev (například změna klimatu, chudoba, voda, mír), zdůrazňuje jejich klíčový význam pro efektivitu procesů obnovy.⁸⁵

⁸⁴ FOCUS2030. *The Consequences of the COVID-19 pandemic on the 17 SDGs* [online]. 2021 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://focus2030.org/The-consequences-of-the-Covid-19-pandemic-on-the-17-Sustainable-Development>.

⁸⁵ UN DESA. *Sustainable Development Outlook 2020 Achieving SDGs in the wake of COVID-19: Scenarios for policymakers*.

Obrázek 3 - Graf znázorňující změnu SDG Indexu před a po pandemii

SDG Index World Average, 2010-2022

Zdroj: OSN - Sustainable Development Report (2023)

Summity SDGs

Světoví leaderi a samotná OSN si pomalost v progresu uvědomují. Z toho důvodu se v New Yorku ve dnech 24. – 25. září 2019 konal summit HLPF i pro udržitelný rozvoj pod záštitou Valného shromáždění. Tento “*SDG Summit*” představoval první příležitost pro hlavy států a vlád, aby společně zhodnotily, jak daleko svět došel při realizaci Agendy 2030. Během summit došly k následujícím klíčovým závěrům:

- „*Závazek k Agendě 2030 pro udržitelný rozvoj zůstává pevný na nejvyšší úrovni, přesto je jasné, že svět není na cestě ke splnění SDGs do roku 2030. Cílů lze stále dosáhnout, pokud mezinárodní společenství zrychlí své kroky.*
- *Mnoho zemí proaktivně implementuje SDGs, začleňuje je do svých politik a strategií. Sdílený názor je však takový, že globální reakce nejsou dostatečně transformativní.*
- *Vlády nemohou konat samy, je nutné navázat nová partnerství s občanskou společností, soukromým sektorem a s vědeckou a technologickou společností.*
- *Financování Agendy 2030 zůstává výzvou. Je třeba dodržet sliby týkající se oficiální rozvojové pomoci, navýšit investice a zajistit jejich*

*udržitelnost, zlepšit daňové systémy a účinně řešit nezákonné finanční toky. Byla zdůrazněna rovněž důležitost soukromého sektoru při poskytování prostředků pro implementaci Agendy 2030.*⁸⁶

Během summitu bylo zdůrazněno, že rozhodujícím faktorem při realizaci SDGs je silná politická vůle, a že žádný stát nemůže postupovat udržitelně bez kolektivní podpory ostatních států. Dále byl vyzdvihnut význam partnerství mezi všemi zúčastněnými stranami, které pomohou urychlit dosažení cílů udržitelného rozvoje v příštím desetiletí. V rámci druhého plenárního zasedání upozorněno na skutečnost, že pokrok zůstává velmi nerovný a mnoho zemí nadále čelí výzvam, zejména pokud jde o chudobu, zranitelnost vůči klimatu, zhoršování životního prostředí a nedostatek financí a technologických prostředků pro realizaci. Právě zranitelnost vůči změně klimatu zůstává jako jedna z předních výzev.⁸⁷

Druhý „*Summit SDG*“ se opět konal v New Yorku ve dnech 18. - 19. září 2023, kdy se HLPF setkalo pod záštitou Valného shromáždění. Summit byl svolán předsedou Valného shromáždění a znamenal polovinu cesty k 2030. Na konferenci světoví lídři znovu potvrdili svůj závazek k Agendě 2030 pro udržitelný rozvoj. Hlavy států a vlád se zavázaly usilovat o realizaci Agendy 2030 a dosáhnout stanovených SDGs. Bylo opět upozorněno na nezbytnou roli veřejných institucí k implementaci udržitelného rozvoje, přičemž byl kladen důraz na koordinaci mezi institucemi k provádění integrovaných politik. Tématem byla i změna klimatu, kterou označili jako existenční hrozbu, jež musí být řešena prostřednictvím transformačních opatření, zavedení systémů obnovitelné energie, dekarbonizace, a hlavně zvýšení financování v oblasti klimatu. Dále byla též zdůrazněna naléhavá potřeba řešit zhoršující se mezeru ve financování SDGs. Strategické investice do SDGs jsou zásadní pro dosažení Agendy 2030.

Výsledkem summitu byla politická deklarace, která byla přijata konsensem během zahájení summitu. Deklarace potvrzuje závazek hlav států a předsedů vlád účinně provádět Agendu 2030 a její cíle udržitelného rozvoje a dodržovat všechny zásady v ní zakotvené. Uznává drastické změny, jimiž svět prošel od přijetí Agendy 2030 v roce 2015, a uznává naléhavou potřebu přijmout opatření nezbytná ke zvrácení poklesu a urychlení pokroku při plnění Agendy 2030 a realizaci cílů

⁸⁶ UN. *SDG SUMMIT, 24 - 25 September 2019, NEW YORK (Summary of the SDG Summit)* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsummit>.

⁸⁷ Tamtéž.

udržitelného rozvoje. Závěrem byla opět akcentována nezbytnost globálního partnerství a nutnost přijmout Politickou deklaraci jako globální akční plán.⁸⁸

Českou republiku reprezentoval prezident Petr Pavel, kde pronesl projev jménem skupiny 46 členských zemí *OSN Pathfinders*. V rámci úsilí o udržitelný rozvoj pro Českou republiku prezident Pavel slíbil zlepšení efektivity strategického plánování. Podle jeho slov Česko hodlá plnit závazky vyplývající z Pařížské dohody a rovněž poskytnout čtyři miliony amerických dolarů na podporu Zeleného klimatického fondu v období 2024 až 2027.⁸⁹

2.4. Jiné globální instituce

Existuje mnoho dalších organizací, které mimo OSN působí na globální úrovni. Jedná se například o Organizaci pro ekonomickou spolupráci (*Organization for Economic Cooperation Development, OECD*), která propojuje bohaté země OECD. Vznikla v roce 1962 a v současné době čítá 34 členů, průmyslově vyspělých států zastoupených na vládní úrovni.⁹⁰ Úlohou OECD je monitoring celkového vývoje svých členských států i ostatních zemí. Poskytuje cenné informace a podává doporučení k dalšímu hospodářskému vývoji i k jiným oblastem včetně životního prostředí.

Dále je vhodné zmínit i další mezinárodní organizace, které již však nejsou vládního charakteru. Jako příklad lze uvést Světovou podnikatelskou radu pro udržitelný rozvoj (*World Business Council for Sustainable Development*), která má i v České republice svoji pobočku zvanou *Czech Business Council for Sustainable Development*. Za zmínku je určitě příhodné zmínit výzkumné programy na globální úrovni jako Člověk a Biosféra (*Man and Biosphere - UNESCO*) nebo soubor projektů v rámci velkého mezinárodního programu IGBP (*International Geosphere-Biosphere Programme - Global Change*). V globálním měřítku působí i Mezinárodní rada pro vědu ISCU (*International Council for Science*), která sdružuje řadu mezinárodních organizací zabývajících se vědou a výzkumem.⁹¹

⁸⁸ UN. 2023 *SDG Summit (Informal summary)* [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/SDGSummit2023>.

⁸⁹ PRAŽSKÝ HRAD. *Prezident Pavel přiletěl na Valné shromáždění OSN* [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-pavel-priletel-na-valne-shromazdeni-osn-dnes-vystoupil-s-projevem-za-skupinu-46-zemi-k-udrzitelnemu-rozvoji-17343>.

⁹⁰ Od roku 1995 je členem i Česká republika.

⁹¹ MOLDAN, Bedřich. *Životní prostředí v globální perspektivě*. s. 173.

Nelze opomenout i Evropskou unii a její nezastupitelnou roli ve snahách o dosažení udržitelnosti. EU má silnou výchozí pozici, díky které má dobré předpoklady k tomu, aby byla globálním průkopníkem přechodu na udržitelný rozvoj a celkově přinesla společenský a hospodářský prospěch. V posledních letech se Evropská unie stala průkopníkem v oblasti udržitelnosti. Zavádí přísné sociální a environmentální normy a aktivně podporuje dodržování Pařížské dohody o změně klimatu a inovativní koncepty, jako je oběhové hospodářství. Od začátku svého mandátu se Komise vedená Junckerem zaměřuje na začlenění priorit udržitelného rozvoje do všech svých politik.⁹² V rámci diskuzí o budoucnosti Evropy, Evropská komise přijala dne 30. 1. 2019 dokument o vytvoření *Udržitelné Evropy do roku 2030*. V dokumentu se EU zavazuje k naplnění SDGs a rovněž i závazkům vyplývajícím z Pařížské dohody o změně klimatu. Byla zanalyzována řada výzev, kterým musí Evropa čelit. Popisuje různé scénáře a navrhuje možná řešení, přičemž zdůrazňuje nezbytnou roli EU k dosažení globálních cílů. Dodává, že: „EU může být normou pro zbytek světa, pokud převezme vedoucí úlohu při realizaci cílů udržitelného rozvoje a přechodu k udržitelnému hospodářství, a to i pomocí inteligentních investic a inovací do klíčových základních technologií.“⁹³

Za zmínku stojí i klimatická opatření EU, které představila 11. 12. 2019 pod názvem „Zelená dohoda pro Evropu (*European Green Deal*)“. Cílem tohoto souboru politických iniciativ Evropské komise je dosažení klimaticky neutrální Evropy do roku 2050. Vizí EU je přeměnit evropské hospodářství v moderní a konkurenceschopnou ekonomiku, jež účinně využívá zdroje a kde: „se do roku 2050 dosáhne bilančně nulových emisí skleníkových plynů, bude hospodářský růst oddělen od využívání zdrojů a nebude opomenut žádný jednotlivec ani region“⁹⁴

⁹² EVROPSKÁ UNIE. *Udržitelná Evropa do roku 2030* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/publications/sustainable-europe-2030_cs.

⁹³ PARLAMENT ČR. *Diskusní dokument Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=90790&varid=76072&fileid=82004>, s. 18.

⁹⁴ EVROPSKÁ UNIE. *Zelená dohoda pro Evropu* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://commission.europa.eu/>.

3. Národní agenda udržitelného rozvoje

3.1. Vývoj národní strategie udržitelného rozvoje

Jedním z výsledků konference v Riu de Janeiro v roce 1992 byl závazek připravit národní strategie udržitelného rozvoje. V České republice však nezačaly přípravy implementace dříve než po pěti letech. K počátku příprav pomohla až teprve financování z Programu OSN pro rozvoj (UNDP). A až za dalších sedm let, v roce 2004, byly Vládou ČR přijata třetí verze návrhu Strategie udržitelného rozvoje České republiky.

3.1.1. Strategie udržitelného rozvoje 2004

První návrh národní strategie udržitelného rozvoje

První verze národní strategie vychází z projektu UNDP „*K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek*“, který byl svěřen ke koordinaci v roce 1997 Centru pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. Projekt byl financovaný Programem OSN pro rozvoj v rámci spolupráce OSN - Česká republika. Hlavním úkolem projektu bylo „*posílení schopnosti institucí a obyvatel České republiky porozumět myšlenkám a principům udržitelného rozvoje, analyzovat je, hodnotit a realizovat.*“⁹⁵

Na přípravě dokumentu se podílela osmičlenná skupina vedená bývalým ministrem životního prostředí prof. RNDr. Bedřichem Moldanem, Csc. Řídící výbor projektu identifikoval různá témata, které považoval za důležitá a relevantní ve vztahu pro udržitelný rozvoj v České republice. Jejich výstupem se stala závěrečná syntetická zpráva, která tvořila „spojovací můstek“ mezi jednotlivými moduly. Následně v listopadu 2000 přišlo Ministerstvo životního prostředí ČR s myšlenkou využití závěrečné syntetické zprávy jako návrh národní strategie udržitelného rozvoje. Návrh měl mít být nadresortní povahy, aby mohl být dále využit při zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj v dubnu 2001 a také zejména pro Světový summit o udržitelném rozvoji v srpnu a září 2002. Výsledný návrh se soustředí na čtyři široce pojatá témata udržitelnosti.

⁹⁵ NACHTMANNOVÁ, Marta. Strategie udržitelného rozvoje České republiky. In: *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007, s. 204. ISBN 978-80-247-2126-2.

1. Kvalita lidského života - Tato oblast zahrnovala kromě přiměřeného materiálního zázemí také zdraví, pitnou vodu a potraviny, skupinu sociálně-kulturních a duchovních potřeb a dále prostor k životu, pohybu a trávení volného času.
2. Krajina - Návrh pracuje se skutečností, že člověk a živé organismy v mnoha svých rozmanitých formách krajinu sdílejí. Jedním z východisek pro strategické úvahy o budoucí podobě české krajiny je hledání udržitelné podoby tohoto sdílení.
3. Využívání přírodních služeb, zdrojů a propadů - tato část poukazuje na závislost ekonomiky na přírodním prostředí.
4. Mezinárodní a globální souvislosti udržitelného rozvoje ve vztahu k České republice.⁹⁶

Výsledný návrh byl silně zaměřen na problematiku životního prostředí, neboť realizační tým se skládal převážně z environmentalistů, zatímco odborníci na ekonomickou a sociální oblast chyběli. Udržitelný rozvoj již však v rámci Agendy 21 (1992) byl definován jako tři pilířový, dokonce i v první kapitole návrhu strategie je stanoveno, že udržitelný rozvoj má tři rozměry.⁹⁷

Návrh strategie byl projednáván v rámci několika kol s cílem dosáhnout konsenzu o jeho jednotném pojetí a struktuře. Před ukončením projektu v říjnu 2001 proběhlo oponentní řízení, kde ministr životního prostředí vytkl předloženému návrhu hned několik skutečností. Nejprve zkritizoval nesystémové smíchání principů, nástrojů a východisek. Dále jako problém označil skutečnost, že návrh neodkrývá příčiny neudržitelnosti současného systému, a tudíž rovněž absentující definování cest k řešení problémů. I přestože návrh obdržel kritiku ještě z mnoha dalších důvodů, Ministerstvo životního prostředí ČR se rozhodlo využít přeložený materiál jako podklad pro druhou verzi Strategie udržitelného rozvoje.⁹⁸

Druhý návrh národní strategie udržitelného rozvoje ČR

V lednu 2002 byla sestavena Ministerstvem životního prostředí pracovní skupina čítající zhruba dvacet expertů Českého ekologického ústavu. Členové týmu byli mimo jiné Ing. Ivan Dejmal, ministr životního prostředí v letech 1991-

⁹⁶ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 290. ISBN 978-80-244-2514-6.

⁹⁷ NACHTMANNOVÁ, Marta. *Strategie udržitelného rozvoje České republiky*, s. 207.

⁹⁸ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*, a. 290.

1992, a prof. PhDr. Jan Keller, CSc. Druhý návrh strategie byl vypracován poněkud urychleně. Byly stanoveny tematické cíle, ale chyběly jim však podrobnější rozpracování, a to z důvodu minimálního zapojení MŽP a dalších resortů. Významnou kapitolou návrhu se stala kapitola o aktivitách následujících po implementaci (zajištění zpětné vazby). Ta zahrnovala monitorování SUR, následné vyhodnocování a, podle potřeby, také aktualizaci.

Tehdejší ministr životního prostředí RNDr. Miloš Kužvart žádal o vytvoření dobrého písemného dokumentu, který nebere zřetel na průchodnost materiálu ostatními ministerstvy. Takový přístup jasně vedl ke zpracování kontroverzního návrhu, který ostatní aktéři neuznali. Jako negativum lze označit i skutečnost, že součástí přípravy druhého návrhu nebyla otevřena diskuze, zejména kvůli časové tísní před Summitem v Johannesburgu. V rámci procesu přípravy zcela absentovala jakákoliv participace a komunikace probíhala velmi omezeně. Udržitelný rozvoj tedy nadále zůstal pouze environmentální záležitostí.⁹⁹

I tento návrh nebyl přijat pozitivně. Byl hodnocen rozporuplně až odmítavě. Kritiku obdržel zejména z důvodu, že navrhované nástroje řešení jsou často direktivní a celek působí dojmem „sociálního inženýrství“, za nedostatečné označili také využívání ekonomických nástrojů. Ministerstva zcela odmítla tento návrh s výtkou, že nerespektuje jakoukoliv resortní politiku a strategii, a tudíž jako naprosto nereálný. Z toho důvodu se odmítli podílet na přepracování návrhu a jakékoliv další práci na návrhu. Návrh ani nemělo smysl zasílat do meziresortního řízení a následně do vlády.

Česká republika tak opět nepřijala žádnou Strategii udržitelného rozvoje, což pro ni bylo z mezinárodního aspektu ostudou. Před velkým rozšířením v roce 2004, všech 15 členských zemí Evropské unie začlenily své strategie do roku 2003. Také z 12 kandidátských zemí zpracovalo svoji národní strategii v roce 1999 Rumunsko, v roce 2002 Lotyšsko, Polsko a Slovensko a v roce 2003 Estonsko, Litva, Maďarsko a Slovinsko.¹⁰⁰ I přestože ČR disponovala v podstatě dvěma návrhy SUR, na srpnovém summit v Johannesburgu nakonec neprezentovala žádný z nich a nesplnila tak svůj závazek z roku 1997.¹⁰¹

⁹⁹ NACHTMANNOVÁ, Marta. *Strategie udržitelného rozvoje České republiky*, s. 208_209.

¹⁰⁰ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*, s. 290-291.

¹⁰¹ NACHTMANNOVÁ, Marta. *Strategie udržitelného rozvoje České republiky*, s. 209.

Třetí návrh národní strategie udržitelného rozvoje ČR

Třetí verze národní strategie udržitelného rozvoje byla zpracována pouze třemi osobami - Václavem Meziříckým, Evou Kružíkovou a Vladislavem Bízkem. Tento návrh vznikl v březnu 2004 a následně byla v prosinci 2004 schválena Vládou ČR. Návrh skupina sestavila na základě informací a poznatků získaných v předchozích dvou studiích. Česká republika se stala v květnu 2004 součástí Evropské unie a bylo zřejmé, že nějaká verze strategie musí být schválena a přijata, i přesto, že by byla nedokonalá.

Strategie udržitelného rozvoje v ČR přijala v roce 2004, přičemž jejím časový horizontem byl rok 2014. Jedná se o dlouhodobý rámec pro politická rozhodování v kontextu mezinárodních závazků, ke kterým se ČR zavázala. Strategie vznikla také jako podklad pro vytvoření dalších materiálů koncepčního charakteru (sektorových politik či akčních programů) a pro strategické rozhodování v rámci státní správy a samosprávy.¹⁰² Tento návrh je založen na základě těchto hlavních principů: princip úcty k lidskému životu, princip úcty k přírodě a princip úcty k civilizačním a kulturním hodnotám. Strategie zdůrazňuje dalších 24 významných principů. Uvádí například princip generační odpovědnosti, princip předběžné opatrnosti, princip prevence, princip partnerství, princip ekonomické odpovědnosti za škody na životním prostředí a další.

Strategie se věnuje ekonomickému, environmentálnímu a sociálnímu pilíři, výzkumu a vývoji, vzdělávání, evropským mezinárodním otázkám a řadě věcí veřejných. Ekonomický pilíř se zaměřuje na posílení konkurenceschopnosti českého hospodářství. K strategickým cílům v této oblasti patří udržení ekonomiky ČR a zajištění odolnosti vůči vnějším a vnitřním negativním vlivům. Environmentální pilíř se zabývá ochranou přírody, životního prostředí a přírodních zdrojů včetně krajiny. Strategie vytyčila jako další cíl minimalizaci střetu zájmů mezi hospodářskými politikami a ochranou životního prostředí a postupně dosáhnout oddělení ekonomického růstu od negativních dopadů na životní prostředí. Sociální pilíř se věnuje posílení sociální soudržnosti a stability. Dále též trvale snižovat nezaměstnanost na míru odpovídající ekonomicko-sociálnímu motivování lidí k zapojování do pracovních aktivit. Strategie rovněž cílí k udržení stavu počtu obyvatel ČR, dlouhodobě jej zvyšovat a zlepšovat věkovou strukturu populace.

¹⁰² VOCHOZKA, Marek a Petr MULAČ. *Podniková ekonomika*. Praha: Grada, 2012. Finanční řízení, s. 28-29. ISBN 978-80-247-4372-1.

V rámci oblasti výzkumu, vývoje a vzdělání, Strategie směřuje k dosažení vysoké úrovně vzdělanosti ve společnosti a tím i zajistit konkurenceschopnosti české společnosti a rozvíjet etické hodnoty v souladu s evropskými kulturními tradicemi. Co se týče evropského a mezinárodního kontextu, tak je cíle Strategie obhajovat a prosazovat principy udržitelného rozvoje v rámci vnějších mezinárodních vztahů, v mezinárodních, celosvětových a regionálních organizacích v rámci dvoustranných vztahů. Dále se zavazuje k tomu být aktivním členem EU a přispívat k tomu, aby EU byla funkčním a prosperujícím společenstvím. Poslední okruh cílů se zabývá správou věcí veřejných. Jako první strategický cíl bylo stanoveno postupné přizpůsobování ústavního systému potřebám společnosti přechodu na trajektorii udržitelného rozvoje. Druhý strategický cíl se věnuje zajištění postavení regionů/obcí a zdůrazňuje jeho důležitost při zajišťování rovnováhy mezi pilíři udržitelného rozvoje.¹⁰³

Uplatňování této strategie bylo monitorováno prostřednictvím několika ukazatelů, jako je materiálová náročnost a podíl ekologických daní na celkových daňových příjmech. Dohromady bylo vytvořeno 38 ukazatelů pro ekonomický, 26 pro environmentální a 17 pro sociální pilíř. Strategie sleduje dva kvantitativní cíle, které byly stanoveny vládou. Jedná se o snížení emisí CO₂ (na 8,7 tun obyvatele do roku 2020) a větší materiálové využití (opětovně využití 50 % komunálního odpadu do roku 2010).¹⁰⁴ Monitoring výsledků byl svěřen nově vzniklé Radě vlády pro udržitelný rozvoj, která má průběžně sledovat postup naplňování cílů Strategie, zejména pomocí indikátorů udržitelného rozvoje.¹⁰⁵

I tato Strategie byla podrobena řadě kritiky, zejména nevládními organizacemi. Dle jejich názoru jí schází vize, soudržnost a priority. Nevládní organizace mají různé role při provádění strategických plánů a podílejí se i na činnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj, jejich výborů a pracovních skupin.¹⁰⁶ I přestože Strategie stanovuje cíle, nezabývá se však aplikací principu udržitelného rozvoje do českých právních předpisů.¹⁰⁷

¹⁰³ NACHTMANNOVÁ, Marta. *Strategie udržitelného rozvoje České republiky*, s. 210-215.

¹⁰⁴ OECD. *Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká Republika 2005*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2006, s. 112-113. ISBN 9788072123179.

¹⁰⁵ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*, s. 292.

¹⁰⁶ OECD. *Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká Republika*, s. 113.

¹⁰⁷ MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*, s. 37.

3.1.2. Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR 2010

Strategie udržitelného rozvoje České republiky byla schválena usnesením vlády č. 1242 ze dne 8. prosince 2004 s cílem identifikovat a adresovat aktuální i potenciální problémy ohrožující přechod ČR k udržitelnému rozvoji. Zodpovědným orgánem pro přípravu a aktualizaci této strategie byla Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR). Pro účely aktualizace byl vytvořen Řídící výbor pro aktualizaci, vedený zástupcem Ministerstva financí. Aktualizace strategie z roku 2004 byla započata v roce 2007.

Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR (SRUR) byl schválen v roce 2010 a slouží jako zastřešující dokument pro všechny koncepční dokumenty vypracované v ČR. Má nadresortní charakter a vznikl za účelem napomoci vzájemné provázanosti opatření, cílů a politik, jež se měly stát součástí sektorových strategií. Tato strategie je navzájem propojena s obnovenou Lisabonskou strategií, která se zaměřuje na zvýšení konkurenceschopnosti, hospodářského růstu a podpory zaměstnanosti. Strategický rámec udržitelného rozvoje má obecnější charakter než předchozí dokumenty a slouží k informování vládních orgánů o klíčových tématech, problémech a možných řešeních. Jeho cílem není nahrazovat resortní nebo průřezové strategie, ale spíše podporovat jejich dlouhodobou orientaci a propojenost.

Hlavním záměrem dokumentu je identifikovat klíčová témata a výzvy spojené s udržitelným rozvojem České republiky a hledat vhodná opatření k jejich řešení. Tato opatření mohou být obsažena v již schválených strategických dokumentech. Aktualizace měla sloužit ke zlepšení součinnosti mezi opatřeními, která jsou uvedena v různých strategických dokumentech jednotlivých sektorů, a případně identifikovat oblasti, pro které zatím nejsou dostupné odpovídající politiky a opatření.

Časový horizont strategie udržitelného rozvoje sahá do roku 2030. Strategické vize udržitelného rozvoje popisuje žádoucí stav ČR v roce 2030, kdy vidí ČR jako společnost, kde její prosperita je založena na vzájemné vyváženosti oblasti ekonomické, sociální a environmentální.¹⁰⁸

¹⁰⁸ MŽP. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky: Strategic framework for sustainable development in the CR*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-536-4.

SRUR určuje klíčové priority a cíle udržitelného rozvoje v ČR. Jeho cílem je informovat všechny, kteří se připravují nebo přijímají významná rozhodnutí o naší společnosti a mají dlouhodobé dopady. Dále též: *Zajišťuje systematické sledování situace v ČR z hlediska udržitelného rozvoje pomocí sady indikátorů obsažených v dokumentu, a reflektuje mezinárodní dokumenty (zejména Strategii EU pro udržitelný rozvoj)* ¹⁰⁹ K naplnění těchto cílů byly stanoveny prioritní osy a cíle:

„PO1 — Společnost, člověk a zdraví: *se věnuje problematice podmínek pro zdravý život člověka, vytváření harmonické společnosti a demografickému vývoji. Důraz je kladen na mezigenerační a rodinnou soudržnost.*

PO2 — Ekonomika a inovace: *vymezuje základní rámec pro rozvoj ekonomiky jako neoddelitelného pilíře udržitelného rozvoje ČR, s důrazem na podporu podnikání, zvýšení konkurenceschopnosti, zajištění energetické bezpečnosti státu a zvýšení energetické a surovinové efektivity hospodaření, podporu vzdělávání, výzkumu, vývoje a inovací a rovněž na zkvalitnění a zefektivnění dopravy.*

PO3 — Rozvoj území: *vychází ze skutečnosti, že veškerý rozvoj je realizován v určitém území. Klíčovým prvkem pro udržitelný rozvoj v území je odpovědný přístup k územnímu plánování a jeho důsledné uskutečňování. Tím budou naplněny požadavky na územní soudržnost i kvalitu života.*

PO4 — Krajina, ekosystémy a biodiverzita: *se soustřeďuje na péči o krajinu jako základního předpokladu pro ochranu druhové biodiverzity. Dotýká se nejen odpovědného hospodaření v zemědělství a lesnictví, ale i otázek adaptace na změny klimatu.*

PO5 — Stabilní a bezpečná společnost: *určuje strategický rámec v oblasti společenského uspořádání. Nastiňuje základní principy efektivního fungování státu, veřejné správy a rozvoje občanského sektoru. Neopomíjí ani připravenost na bezpečnostní hrozby a posilování mezinárodních vazeb.* ¹¹⁰

Co se týče monitorování a sledování plnění SRUR, tak dokument navrhuje pravidelně každé 2 roky vypracovávat *"Zprávu o plnění Strategie udržitelného*

¹⁰⁹ BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře*. s. 119.

¹¹⁰ MPO. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky platný 2010 až 2017. Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2010 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/prumysl/prumysl-a-zivotni-prostredi/udrzitelny-rozvoj/strategicky-ramec-udrzitelneho-rozvoje-ceske-republiky---71639/>.

rozvoje ČR". Tato zpráva měla hodnotit, do jaké míry jsou resortní strategické dokumenty integrovány podle jednotlivých priorit a cílů a strategického plánování. Zpráva měla sloužit k posouzení úrovně implementace strategie a obsahovala návrhy na operativní změny priorit a cílů, jejich reformulaci, nebo dokonce jejich odstranění či doplnění. Jejím účelem bylo rovněž zohledňovat důležité analytické a strategické dokumenty jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Pro efektivní monitorování implementace strategie bylo stanoveno, že je nutné zavést ucelený monitorovací systém, který zajistí dostatečný přístup k informacím pro sledování a informovanost relevantních subjektů.¹¹¹

3.2. Strategický rámec Česká republika 2030

Oblast udržitelného rozvoje prošla značnými změnami od roku 2010. Ovlivnily ji problémy spojené s klimatickou změnou a ubývajícími přírodními zdroji, dále se prohloubily nerovnosti mezi státy, a to i uvnitř nich. Nově se stala prioritou kvalita života a hospodářský růst již nebyl vnímán jako primární cíl. Důsledkem toho měl být Strategický rámec udržitelného rozvoje z roku 2010 aktualizován do konce prosince 2015. Nicméně z důvodu přijetí globálního rozvojového rámce na summitu OSN v New Yorku v září 2015 byl termín aktualizace strategického dokumentu přesunut na 31. prosinec 2016.

V první polovině roku 2015 bylo stanoveno zadání pro aktualizaci Strategického rámce udržitelného rozvoje během jednání zástupců Úřadu vlády ČR, Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), Ministerstva životního prostředí (MŽP) a představitelů Rady vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR). V průběhu těchto jednání se rozhodlo, že aktualizace SRUR se nebude týkat pouze textového znění, ale že bude vytvořen nový komplexní dokument pro rozvoj České republiky do roku 2030 pod pracovním názvem Česká republika 2030. Na 29. zasedání RVUR dne 9. listopadu 2015 byl ustanoven Řídící výbor RVUR, složený ze 7 členů RVUR. Řídící výbor měl za úkol koordinovat činnost výborů a pracovních skupin v období mezi jednotlivými zasedáními RVUR.

V první fázi aktualizace SRUR rozvoje v roce 2015 Oddělení udržitelného rozvoje vytvořilo přehled institucionálního zajištění udržitelného rozvoje a též přehled zahraničních strategií v této oblasti. Dále provedlo analýzu využívání

¹¹¹ MŽP. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky: Strategic framework for sustainable development in the CR*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 67.

SRUR 2010–2015 ministerstvy, kraji, obcemi a odborníky v oblasti udržitelného rozvoje a vypracovalo finanční a organizační podmínky pro zajištění aktualizace SRUR 2010. Součástí příprav aktualizace byla významná participace nejrůznějších aktérů. Participativní prvky se do procesu přípravy strategického rámce ČR 2030 promítly zejména v podobě konání kulatých stolů ve formátu World-Café.¹¹² Na jeho přípravě se zasloužila stovka odborníků a posléze byl dokument konzultován s více než 100 subjekty občanské společnosti a soukromého sektoru a se zástupci akademické sféry. Participativní proces byl založen na konzultacích u šesti kulatých stolů, digitálních konzultacích, prezentaci návrhu oběma komorám parlamentu a diskusi v Radě vlády pro udržitelný rozvoj.¹¹³

Strategický rámec Česká republika 2030 (ČR 2030), který byl schválen vládou 19. dubna 2017 a slouží k implementaci Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje. Tento rámec identifikuje dlouhodobé priority udržitelného rozvoje v šesti klíčových oblastech a funguje jako koordinační mechanismus pro resortní, regionální a lokální strategie a koncepce. Nahrazuje tak Strategický rámec udržitelného rozvoje přijatý vládou v roce 2010. Zároveň byla Strategie přijata jako součást kolektivní snahy Evropské unie o udržitelný rozvoj a rovněž představuje kroky České republiky k realizaci Cílů udržitelného rozvoje přijatých OSN.

Vznik ČR 2030 se odehrával v období, kdy globální společenství, pod vedením OSN, formulovalo svou představu budoucího světa ve formě sedmnácti Cílů udržitelného rozvoje. Tím došlo k transformaci pohledu na rozvoj, který není pouze záležitostí rozvojových zemí, ale je společnou odpovědností každé země vůči svým obyvatelům a životnímu prostředí. Česká republika 2030 situuje rozvoj své země do kontextu celosvětového rozvoje a využívá k tomu koncept tzv. globálních megatrendů, což jsou dlouhodobé trendy na globální úrovni, které se očekává, že budou významně ovlivňovat schopnost dosáhnout stanovených rozvojových cílů. Klíčem k udržitelnému rozvoji je schopnost dlouhodobého rozhodování při vysoké

¹¹² VLÁDA ČR. *Informace o přípravě strategického dokumentu Česká republika 2030* [online]. 2016 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/udrzitelnyrozvoj/cr-2030/uvodni-stranka-144714/>.

¹¹³ OECD. *Přehled o stavu veřejné správy, ČR na cestě k modernější a efektivnější veřejné správě* [online]. OECD Publishing, 2023 [cit. 2024-02-27], s. 63. ISBN 978-92-64-72575-1. Dostupné z: <https://www.oecd.org/digital/prehled-o-stavu-verejne-spravy-ceska-republika-2651546f-cs.htm>.

nejistotě a zohlednění různých dopadů rozhodnutí. Proto se Česká republika 2030 nově a podrobně zabývá i otázkou vládnutí v rámci tohoto strategického rámce.¹¹⁴

Dokument poskytuje základní strukturu pro ostatní strategické dokumenty na různých úrovních - národní, krajské a místní. Jeho účelem není nahradit sektorové dokumenty, ale spíše ukázat oblasti klíčové pro dlouhodobý rozvoj České republiky, které jsou propojeny s těmito dokumenty. Konkrétní kroky potřebné k dosažení stanovených cílů jsou v kompetenci příslušných ministerstev a Úřadu vlády České republiky. Je důležité, aby naplňování cílů České republiky 2030 odráželo i politiky na krajské a místní úrovni a ovlivňovalo každodenní život obyvatel. Tento strategický rámec není určen pouze pro veřejnou správu; vyzývá všechny občany, firmy, sociální partnery a neziskové organizace k aktivnímu zapojení a podpoře jeho realizace.

Strategický rámec Česká republika 2030 představuje středně dlouhou až dlouhodobou strategii rozvoje země. V ní stanoví šest prioritních oblastí vývoje České republiky. Jako základní předpoklad dlouhodobého rozvoje považuje dobré vládnutí a uvádí, že do roku 2030 bude proto nutné zlepšit reprezentativní, a zároveň posilovat participativní a deliberativní prvky demokracie, posílit datovou, znalostní a dovedností kapacitu veřejné správy a rozvíjet systém sdílení dat a informací uvnitř veřejné správy i směrem k občanům.¹¹⁵

3.2.1. Klíčové oblasti¹¹⁶

V rámci České republiky 2030 je identifikováno šest klíčových oblastí, které poskytují přehled o současném stavu rozvoje země, rizicích, jimž čelí, a příležitostech, které se před ní otevírají. Pro každou z těchto oblastí jsou stanoveny strategické a specifické cíle. Tyto klíčové oblasti se zaměřují jak na tradiční tři pilíře rozvoje (sociální, environmentální a ekonomický), tak i na život v regionech a obcích. Součástí je posouzení, jakým způsobem přispěla Česká republika k celosvětovému rozvoji a posilování dobrého vládnutí. ČR 2030 rozlišuje následujících šest oblastí:

¹¹⁴ MŽP. *Strategický rámec Česká republika 2030* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor pro udržitelný rozvoj, 2017 [cit. 2024-03-02], s. 4-5. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: www.cr2030.cz.

¹¹⁵ OECD. *Přehled o stavu veřejné správy, ČR na cestě k modernější a efektivnější veřejné správě*, s. 63.

¹¹⁶ MŽP. *Strategický rámec Česká republika 2030*, s. 9-11.

a) Lidé a společnost

V sociálním ohledu Česká republika má mnoho strukturálních výhod, včetně komplexního systému sociální ochrany, nízké úrovně příjmových nerovností v mezinárodním srovnání, stabilního veřejného školského systému a dostupné kvalitní zdravotní péče. I když celková nezaměstnanost klesá, roste podíl dlouhodobě nezaměstnaných. Existují však klíčové výzvy pro dlouhodobý rozvoj, včetně ohrožení chudobou určitých skupin populace, genderových nerovností, vlivu socioekonomického zázemí studentů na jejich vzdělání a zhoršení zdravotního stavu populace v důsledku nemocí a socioekonomických podmínek. Budoucí vývoj společnosti bude významně ovlivněn demografickým stárnutím, robotizací a digitalizací trhu práce. Úspěšné zvládnutí těchto trendů a zlepšení kvality života budou klíčovými úkoly veřejné politiky. Navrhuje se zvýšení investic do prevence a zdravotní gramotnosti, posílení podpory učitelů jako agentů změny ve vzdělávacím systému, udržení zaměstnanosti pomocí rozvoje ekonomiky šetrné k životnímu prostředí a zapojení dosud málo zastoupených skupin na pracovním trhu.

b) Hospodářský model

Ekonomika České republiky se musí nově orientovat na zdroje růstu poté, co dosáhla limitu růstového modelu založeného na přílivu přímých zahraničních investic. Je nezbytné podporovat inovace v malých a středních podnicích, které mají největší potenciál pro další růst, a také ve velkých firmách, které tvoří zásadní část ekonomiky. Nicméně ekonomika musí růst bez současného nárůstu spotřeby zdrojů a energie. Cílem do roku 2030 je proto odstranění závislosti ekonomického růstu na růstu materiálové a energetické spotřeby (tzv. *decoupling*). Postupná dekarbonizace ekonomiky představuje technologickou příležitost a zároveň přispívá k mezinárodním snahám o zmírnění klimatických změn. Hospodářský rozvoj je závislý na adaptaci a udržování infrastruktury, která zajišťuje bezpečnost a odolnost. Udržitelné veřejné finance musí být schopny reagovat na změny ve struktuře příjmů, nové požadavky na výdaje a zajistit co nejefektivnější alokaci veřejných prostředků.

c) Odolné ekosystémy

Ekosystémy v České republice jsou pod značným tlakem způsobeným intenzivním zemědělstvím a lesnictvím, což vede k degradaci půdy a snižuje tak její schopnost zadržovat vodu. Dochází k další fragmentaci krajiny a ztrátě

biologické rozmanitosti. Do roku 2030 je nutné tyto trendy změnit a postupně zlepšovat současný stav. To lze dosáhnout zvýšením úrodnosti půdy, ukládáním uhlíku z atmosféry do půdy formou organické hmoty a zlepšením zadržování vody v krajině. Správně nastavené podmínky hospodaření v krajině, na kterých bude záviset poskytování dotací, mohou podpořit obnovu ekosystémových služeb. Obnova krajiny a vytváření pracovních míst na venkově prostřednictvím údržby krajiny a rozvoje cestovního ruchu přispěje také k vyváženému územnímu rozvoji.

d) Obce a regiony

Nerovnosti mezi regiony a obcemi se prohlubují, což se projevuje vznikem vnitřních periferií s omezenou dostupností veřejných služeb a odlivem mladší a vzdělanější populace do měst. Současně obce a regiony čelí vzrůstající suburbanizací, což ovlivňuje i menší sídla. Tento trend měl za následek zhoršení dostupnosti veřejných služeb a zvýšení nucené mobility. To vyvolává nežádané negativní dopady jako jsou zvýšená zdravotní rizika v důsledku zvýšené dopravy. Do roku 2030 je nutné, aby města a obce začaly přijímat opatření k adaptaci na změnu klimatu a minimalizaci jejích dopadů. Tato změna klimatu klade na města a obce komplexní nároky. Některé obce a města však nemají dostatečné prostředky na to, aby těmto nárokům dostály, což je způsobeno různými problémy včetně nejasností v kompetencích mezi státní správou a samosprávou, nedostatkem efektivity, kvality a legitimacy vládnutí a nedostatečným zapojením veřejnosti. Do roku 2030 bude proto nutné podporovat plánování na nižší úrovni, než je úroveň kraje a území jedné obce. Je rovněž nutné rozvíjet síť veřejných služeb a podporovat bezemisní dopravu. Také bude nutné omezit emise skleníkových plynů a přijmout adaptační opatření, jako je lepší péče o zeleň ve městech a výstavba energeticky úsporných budov.

e) Globální rozvoj

Česká republika si je vědoma své roli v rámci globální zodpovědnosti a zavazuje se do roku 2030 dále podílet na rozvoji globálního prostředí se zaměřením na udržitelný rozvoj. Má v plánu pravidelně analyzovat a hodnotit dopady domácích politik na rozvoj v ostatních zemích. Dále se více zaměří na své vystupování v mezinárodních organizacích.

f) Dobré vládnutí

Dlouhodobý rozvoj vyžaduje dobré vládnutí a v tomto ohledu Česká republika 2030 vymezuje několik hlavních výzev. Uvádí například:

„klesající míru politické participace prostřednictvím tradičních kanálů (politické strany a volby), slabá schopnost horizontální koordinace veřejné správy, omezená schopnost pracovat při rozhodování s dlouhodobou perspektivou, malé propojení s aktuální zahraniční debatou a silně limitovaná schopnost vládnutí inovovat.“¹¹⁷ Cílem je stanoveno nutnost posílit nástroje, jimiž je:

„zajišťována soudržnost veřejných politik, rozvíjet inovativní prostředí ve veřejné správě, vylepšovat reprezentativní, a zároveň posilovat participativní a deliberativní prvky demokracie, posílit datovou, znalostní a dovednostní kapacitu veřejné správy a rozvíjet systém sdílení dat a informací uvnitř veřejné správy i směrem k občanům. Tyto principy by se měly promítnout na všech úrovních veřejné správy“¹¹⁸

3.3. Implementační plán Strategického rámce ČR 2030

První Implementační plán

Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030 byl schválen Usnesením vlády ČR č. 669 ze dne 17. října 2018. Jeho účelem je „zajistit provázanost cílů České republiky 2030 s dalšími strategickými a koncepčními materiály a představit soubor opatření a doporučení, jejichž prostřednictvím bude její vize uváděna v praxi.“¹¹⁹ Implementační plán byl stanoven na období 2018-2020.

Dokument vznikl za využití materiálů zpracovaných pracovními týmy, jež řídil Odbor pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády. Samotný plán obsahuje opatření a doporučení k dílčím cílům a jsou ustaveni jednotliví gestoři. Gestoři mají být stanoveni na úrovni konkrétních opatření, nikoliv na základě strategických cílů, které jsou svým charakterem průřezové. Bylo stanoveno, že cíle České republiky pro rok 2030 budou dosaženy skrze veřejné politiky, přičemž klíčovým faktorem je koherence těchto politik. Současně je nezbytné zajistit soulad mezi strategiemi, zákony a dotačními programy, stejně jako s každodenní organizační praxí. Konzistentní přístup zvýší kvalitu veřejných politik a jejich relevanci, účinnost a nákladovou efektivitu. Hlavním úkolem je hledat synergii mezi sektorovými

¹¹⁷ MŽP. *Strategický rámec Česká republika 2030*, s. 11.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 11.

¹¹⁹ MŽP. *Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030* [online]. 2017 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: www.cr2030.cz, s. 5.

politikami na různých úrovních veřejné správy, což povede ke zvýšení účinnosti opatření a posílení důvěry občanů ve stát a veřejnou správu. Zajištění koherence mezi vnitřními a vnějšími (zahraničními) politikami dále posílí postavení České republiky jako respektovaného partnera na mezinárodní úrovni.¹²⁰

ČR 2030 stanoví 27 strategických cílů dále doplněných o 97 podcílů. Právě ke každému podcíli byla vytvořena „*karta specifického cíle*“, která obsahuje tři okruhy informací: definice cíle, souhrn a hodnocení aktivit (aktivity realizovány veřejnou správou) a konkrétní opatření a doporučení, které je nutné k naplnění cíle provést.¹²¹ Hlavní postavení k zajištění implementace Strategického rámce ČR 2030 má místopředseda vlády, který koordinuje postup společně s gesčními resorty a dalšími aktéry, a to prostřednictvím MŽP. Místopředseda vlády ve spolupráci s MŽP zastává řídicí funkci co do přípravy a implementace ČR 2030, přičemž veškeré výstupy je povinen projednávat s RVUR¹²².

Druhý Implementační plán

V roce 2018 byl schválen implementační plán pro období 2018–2020 v rámci realizace ČR 2030. První tři roky implementace ČR 2030 a provádění opatření z tohoto plánu byly zhodnoceny v roce 2020. Tento posudek byl součástí podrobné Zprávy o kvalitě života a udržitelnosti, kterou vláda schválila v lednu 2021. Zpráva uvádí, že většina cílů ČR 2030 dosud nebyla dosažena. I když to není nečekané a samo o sobě nemusí být alarmující, znepokojující je skutečnost, že pokrok v mnoha oblastech byl tak malý, že Česká republika je téměř na stejné úrovni jako v roce 2017, a dlouhodobý trend není příliš povzbudivý. Externí šoky, jako je pandemie Covid-19 a důsledky ruské invaze na Ukrajinu, včetně změn v cenách a dodávkách energie a rostoucí inflace, mohou zvrátit některé dosud pozitivní trendy v sociální oblasti. Důležité je také zdůraznit, že u některých cílů nedostatek informací znesnadňuje posouzení míry jejich dosažení.

Druhý implementační plán je koncipován na roky 2022-2025. Jeho cílem je řešit „*bílá místa*“ v dosahování cílů ČR 2030, což zahrnuje problémy a záměry, které nejsou dostatečně pokryty současnými strategiemi veřejné správy. Na rozdíl od prvního implementačního plánu neopakuje opatření, která jsou již obsažena v existujících strategických dokumentech a směřují k dosažení cílů ČR 2030. V

¹²⁰ Tamtéž, s. 58.

¹²¹ Tamtéž, s. 58.

¹²² Tamtéž, s. 60.

takových případech se druhý implementační plán odkazuje na tyto strategické materiály. V rámci opatření druhého implementačního plánu je kladen důraz na pečlivou definici konkrétních problémů, podložení dat, popis konkrétních kroků řešení a vysvětlení logiky intervence. Zdůrazňuje nezbytnou roli veřejné správy při dosahování vytyčených cílů, zejména při realizování nástrojů (např. alokace finančních prostředků, regulace, projekty, vzdělávání).¹²³

3.4. Implementace Agendy 2030

V říjnu 2018 byla schválena *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*. Byla vytvořena jako převodník plnění jednotlivých SDGs pro státní správu včetně identifikace vazeb na samotný Strategický rámec. Implementační nástroje Agendy 2030 vycházejí ze Strategického rámce ČR 2030, do kterého jsou SDGs přímo začleněny. Oblasti, které tento rámec pokrývá, jsou považovány za národní priority v rámci Agendy 2030.¹²⁴

Účelem tohoto dokumentu je tedy doplnit strategii Česká republika 2030 o hodnocení relevance všech SDGs pro ČR jak z vnitřního, tak vnějšího aspektu. Dále je zde popsáno propojení mezi Agendou 2030 a ČR 2030 a blíže se vysvětluje globální monitorovací rámec. Jeden z aspektů transformační povahy Agendy 2030 spočívá v navzájem propojených cílech. Pro jejich úspěšnou implementaci je tedy nezbytná rozšířená spolupráce napříč různými resorty a institucemi veřejné správy. Na základě analýz a podkladových dokumentů je podle tohoto principu rozdělena odpovědnost za všech 169 podcílů Agendy 2030. Ministerstvo životního prostředí, které zastává roli koordinátora agendy udržitelného rozvoje, bude řídit plnění jednotlivých cílů, poskytovat metodickou podporu resortům a ve spolupráci s Českým statistickým úřadem (ČSÚ) bude sledovat pokrok na národní úrovni prostřednictvím globálního indikátorového rámce. Dokument specifikuje klíčová opatření pro jednotlivé cíle, která jsou prioritní pro jejich dosažení a doplňují cíle stanovené v České republice na rok 2030.¹²⁵

¹²³ MŽP. 2. *implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030 (pro roky 2022-2025)* [online]. 2022 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: www.cr2030.cz, s. 10-11.

¹²⁴ MŽP. *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (Cílů udržitelného rozvoje) v České republice*, s. 5.

¹²⁵ Tamtéž, s. 11-12.

4. Implementace SDGs v ČR

4.1. Institucionální zajištění

4.1.1. Ministerstvo životního prostředí

Česká republika 2030 a její příprava byla řízena přímo z Úřadu vlády ČR. V roce 2018, usnesením vlády č. 267 ze dne 14. března 2018, byla však přesunuta agenda udržitelného rozvoje z Úřadu vlády na Ministerstvo životního prostředí.¹²⁶ Implementační plán (2018) uvádí Ministerstvo životního prostředí jako gestora agendy udržitelného rozvoje, který má na starosti koordinaci při naplňování jednotlivých cílů. Rovněž je jeho úkolem zajišťovat metodickou podporu resortům a monitorovat vývoj na národní úrovni prostřednictvím globálního indikátorového rámce.¹²⁷ MŽP poskytuje institucionální zázemí místopředsedovi vlády, který má na starosti implementaci České republiky 2030. MŽP tak plní různé role v procesu provádění tohoto strategického rámce. Místopředseda vlády má tak možnost „zajišťovat metodickou roli při zavádění principů udržitelného rozvoje do praxe, při rozvoji nástrojů k podpoře udržitelného rozvoje a při naplňování strategických cílů v oblasti Dobrého vládnutí a jejich zohlednění při rozvoji veřejné správy a strategického řízení a plánování.“¹²⁸

MŽP disponuje též funkcí koordinační, kdy řídí činnost RVUR a podílí se na aktivitách dalších poradních orgánů, čímž je zaručena meziresortní spolupráce. MŽP má rovněž na starosti usměrňovat resorty také skrze tzv. *focal points*, tedy osoby zodpovědné za vnitroresortní koordinaci a komunikaci s MŽP v otázkách implementace České republiky 2030.¹²⁹

Jak již bylo řečeno, před tím než MŽP bylo hlavním koordinátorem agendy udržitelného rozvoje, měl na starosti tuto oblast Úřad vlády ČR. S ohledem na skutečnost, že SDGs vyžadují silný politický mandát a značnou koordinaci, Úřad vlády byl označen za nejvhodnější instituci, která bude řídit a koordinovat tuhle agendu. Úřad vlády koordinoval institut udržitelného rozvoje od června 2014 do března 2018, před tím, než byla agenda přesunuta na MŽP. Úřad vlády převzal vedení v několika dalších meziodvětvových oblastech, včetně lidských práv nebo

¹²⁶ Tamtéž, s. 9.

¹²⁷ Tamtéž, s. 11.

¹²⁸ MŽP. *Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030*, s. 65.

¹²⁹ Tamtéž.

rovnosti mužů a žen. Při realizaci těchto iniciativ existovala jasná struktura vedení a přístup pro koordinaci vládního přístupu k SDGs byl jasně vymezen. Převzetí Agendy SDGs Úřadem vlády byl obecně vnímán velmi pozitivně jak ze strany ministerstev, tak občanské společnosti a parlamentu. Největší výhodou pro tyto zúčastněné strany byl vysoký politický mandát a vedení, kterou zajišťovala pozice premiéra. Pozitivně byla vnímána i skutečnost, že SDGs se staly součástí agendy všech politických sektorů. Vertikální koherence a zajištění koordinace s EU a dalšími mezinárodními politikami byly rovněž uváděny jako výhody. Významným přínosem byla také možnost Úřadu vlády zvýšit povědomí o nezbytnosti této agendy jak uvnitř, tak vně vlády. Cíle udržitelného rozvoje jako součást agendy Úřadu vlády tak mělo zajistit širší a meziřesortní implementaci těchto cílů. I přes uvedená pozitiva, je nutné zmínit, že čeští vládní a mimovládní aktéři uznávají, že existují určité výzvy spojené s Úřadem vlády jako hlavního gestora pro SDGs. Jako příklad lze uvést riziko vyplývající ze změn politických priorit premiéra, nebo také volební politika¹³⁰.

V dubnu 2018 se novým gestorem pro Agendu SDGs stalo Ministerstvo životního prostředí. Důvodem této změny byly dvě skutečnosti a to, že Úřad vlády měl disponoval velkou řadou odpovědností a fakt, že politika udržitelného rozvoje historicky spadala pod Ministerstvo životního prostředí. K tomu se v letech 2012 až 2016 rozpočet Úřadu vlády zvýšil o 22 % zčásti v důsledku zvyšujícího se počtu útvarů přidružených k úřadu (Odbor koordinace politik, Odbor udržitelného rozvoje, Odbor protidrogové politiky atd.). K tomu některá ministerstva pociťovala, že mohou svou činností významně přispět k této problematice. Například Ministerstvo pro místní rozvoj je vnímáno jako neutrální aktér, neboť se pravidelně zapojuje do řešení přesahujících oborové hranice záležitostí.¹³¹

Pro naplnění koncepce ČR 2030 je nutné mít silné politické vedení a koordinaci, aby bylo možné promítnout problematiku udržitelného rozvoje při přerozdělování finančních prostředků. Činnost MŽP je podpořena spoluprací s Ministerstvem pro regionální rozvoj, které je zodpovědné za metodologickou a strategickou činnost ve veřejné správě a dlouhodobě usiluje o její zlepšení. Strategická práce však neustále čelí řadě překážek a ČR 2030 se potýká s řadou

¹³⁰ OECD. *SDG Governance review Czech republic: Institutional scan* [online]. 2020 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/public/61/cb/78/3988436_2406952_SDG_Governance_Review_Czech_Republic_Institutional_Scan_2020.pdf, s. 11-14.

¹³¹ Tamtéž, s. 15.

problémů. Lze uvést například problémy při sladování a propojování strategií nebo přerozdělování finančních prostředků. Přesto se úsilí o naplnění ČR 2030 stalo novým impulsem pro snahu provádět dobré strategické práce ve veřejné správě.¹³² K tomu, aby státní správa svou činnost prováděla v souladu s ČR 2030, byla vytvořena síť kontaktních míst pro agendu udržitelného rozvoje. Ty byly zavedeny na všech ministerstvech již v roce 2019. Tato síť umožňuje efektivní šíření informací o strategickém rámci, komunikaci a spolupráci na navazujících úkolech. Díky této síti lze nejlépe koordinovat vyhodnocování strategických materiálů a připravovat jejich aktualizace. Česká republika směřuje k začlenění perspektivy udržitelného rozvoje do běžných aktivit veřejné správy.¹³³

Dle výzkumu OECD, nadnárodní charakter SDGs a problémy spojené s koordinací mezi ministerstvy jsou považovány za nejdůležitější při implementaci SDGs. V důsledku toho bude zapotřebí iniciovat nové přístupy, a to bez ohledu na to kdo má agendu SDGs na starosti. Zapojení různých aktérů z různých oblastí jako jsou nevládní organizace, agentury apod. mohou přispět k lepším politickým rozhodnutím. Nové výzkumy naznačují, že další spolupráce mezi autoritami na různých úrovních a napříč odvětvími bude nezbytná k překonání překážek v koordinaci a posílení institucionálních koordinačních a integračních mechanismů.¹³⁴

Je rovněž nezbytné, aby vládní strategie v co největší míře stanovily vazbu mezi vládní vizí a SDGs. Strategický rámec ČR 2030 konstatuje, že všechny cíle jsou mj. aplikovatelné na národní úrovni. Zdůrazněním této průřezové relevance slouží strategický rámec jako zastřešující mechanismus pro resortní strategie, aby zajistil, že budou realizovat SDGs na národní a regionální úrovni. Z toho důvodu vyvinul Úřad vlády ČR snahu podpořit proces strategického sladování. Tento proces sladování je rovněž podporován pravidelnou koordinací s příslušnými ministerstvy a regionálními a místními aktéry prostřednictvím Výboru pro udržitelné municipality.¹³⁵

¹³² Nový impuls a plány dalšího zlepšení jsou zahrnuty také v nedávno přijaté rozvojové *Koncepci klientsky orientované veřejné správy 2030*.

¹³³ MŽP. *Druhý Dobrovolný národní přezkum Agendy 2030 v České republice*. Online. 2021, s. 21. ISBN 978-80-7212-654-5. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/narodni-dobrovolny-prezkum-agendy-2030/>. [cit. 2024-03-12].

¹³⁴ Tamtéž, s. 15.

¹³⁵ Tamtéž, s. 16.

4.1.1. Rada vlády pro udržitelný rozvoj

V České republice ke koordinaci agendy udržitelného rozvoje významně přispívá Rada vlády pro udržitelný rozvoj. Rada představuje stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády pro oblasti udržitelného rozvoje, strategického řízení a dlouhodobých priorit. Rada vlády pro udržitelný rozvoj vznikla usnesením vlády č. 778 ze dne 30. července 2003 jako orgán pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení České republiky. Její vznik byl reakcí na mezinárodní aktivity v této oblasti. Počátkem roku 2006 byla Rada převedena pod Ministerstvo životního prostředí ČR a působila tam až do roku 2014. Dne 9. června 2014 vláda schválila změny v organizaci a činnosti Rady a přesunula její působnost z Ministerstva životního prostředí na Úřad vlády ČR. Současně byla rozšířena o věcnou agendu Národní ekonomické rady vlády. Na začátku roku 2018 vláda rozhodla o opětovném přesunu koordinace agendy udržitelného rozvoje z Úřadu vlády na Ministerstvo životního prostředí. Nově schválený statut Rady určuje, že jejím předsedou je ministr životního prostředí a místopředsedou ministr pro místní rozvoj.

K hlavním úkolům patří identifikace dlouhodobých priorit a vyhodnocování klíčových trendů udržitelného rozvoje, jak na globální, tak na národní úrovni. Dále hraje klíčovou roli při utváření strategických dokumentů udržitelného rozvoje pro Českou republiku, konkrétně Strategického rámce Česká republika 2030 a Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice. Činnost Rady je rovněž zaměřena na projednání Zprávy o kvalitě života a její udržitelnosti a Zprávy o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj, které vyhodnocují naplňování opatření a indikátorové sady.¹³⁶ K dalším činnostem Rady patří:

„aktivní analýza legislativy ČR, dále navrhuje vládě opatření vedoucí k její optimalizaci z hlediska udržitelného rozvoje státu, vyhodnocuje implementaci strategií se zřetelem na principy udržitelného rozvoje a dlouhodobé priority České republiky, usiluje o popularizaci udržitelného rozvoje, strategického řízení a dlouhodobých priorit udržitelného rozvoje státu...“¹³⁷

Rada spolupracuje s řadou odborníků, politiků, ale i se strategickými útvary ministerstev, odbornou veřejností a občanskou společností, čímž se snaží

¹³⁶ MŽP. Rada vlády pro udržitelný rozvoj [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/rada_vlady_pro_udrzitelny_rozvoj.

¹³⁷ÚV ČR. Statut Rady vlády pro udržitelný rozvoj. 2020.

o poskytnutí komplexního obrazu na zásadní témata ovlivňující rozvoj našeho státu. V rámci RVUR funguje osm expertních výborů a čtyři pracovní skupiny.

Oddělení udržitelného rozvoje Ministerstva životního prostředí zajišťuje Radě technické a administrativní prostředí. Jeho hlavním úkolem koordinace činnosti a jednání Rady a příslušných výborů a pracovních skupin. Dále je Oddělení zodpovědné za uskutečnění meziresortní spolupráce a koordinace realizace politiky udržitelného rozvoje, zajišťování souladu strategických dokumentů s ČR 2030. Navíc hraje významnou roli při posilování mezinárodní spolupráce, zejména s Evropskou unií, OECD a OSN.¹³⁸

Činnost RVUR je podpořena jejím Sekretariátem, který v současné době sídlí v Oddělení udržitelného rozvoje na Ministerstvu životního prostředí. Úkolem Sekretariátu je příprava klíčových strategických dokumentů, dohled nad meziresortními konzultacemi a koordinací, podpora zapojení a účasti zainteresovaných stran, vztahy s veřejností, komunikace a zvyšování povědomí, zajišťování soudržnosti politik pro udržitelný rozvoj a monitorování a podávání zpráv.¹³⁹

4.2. Monitoring

Jednotlivá dílčí opatření pro naplnění podcílů včetně jejich identifikace a implementace jsou v gesci konkrétních členů vlády. Ti mají povinnost určit si odpovědnou osobu *tzv. focal point*¹⁴⁰, jež bude v rámci meziresortní spolupráce komunikovat s MŽP spolu s dalšími gestory. Jednotná meziresortní koordinace je nezbytná nejen kvůli monitoringu a reportingu, ale i protože slouží jako průběžný nástroj koordinace pozic v mezinárodním kontextu. Pro účely monitoringu a reportingu ohledně plnění Cílů udržitelného rozvoje bude ČR jednak využívat globální indikátory, jednak své vlastní indikátory. K tomu bylo v rámci plnění národních priorit uvedených v Strategickém rámci Česká republika 2030 vytvořeno 192 indikátorů. Tyto indikátory slouží zejména k měření pokroku na úrovni specifických cílů ČR 2030.

Implementační plán obsahuje v kapitole *Národní monitoringový rámeček*, že pravidelné zveřejňování pokroku ve splnění cílů bude součástí *Zprávy o*

¹³⁸ MŽP. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj*

¹³⁹ ÚV ČR. *Statut Rady vlády pro udržitelný rozvoj*. 2020.

¹⁴⁰ K 2024 zastává tuto funkci v ČR Jan Mareš, který je vedoucí Oddělení udržitelného rozvoje v rámci MŽP.

implementaci Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj. Tato zpráva bude jednak obsahovat zhodnocení opatření směřujících k dosažení cílů a podcílů udržitelného rozvoje, jednak hodnocení dostupných ukazatelů Agendy 2030. Zpráva o naplňování Agendy 2030 slouží k vymezení celkového pohledu na plnění jednotlivých cílů SDGs, díky kterému lze sledovat globální monitoring udržitelného rozvoje ve světě. Usnesením vlády ČR č. 67 ze dne 25. 1. 2021 byla schválena první *Zpráva o naplňování agendy 2030 pro udržitelný rozvoj ČR*. Jedná se o první řádnou hodnotící zprávu o naplňování Agendy 2030. Ve zprávě jsou zhodnoceny kroky ČR k naplnění jednotlivých cílů, a to v časovém rozmezí 2017-2020. Zpráva uvádí:

„Smyslem zprávy a obecně smyslem hodnocení Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice je poskytnout vládě ČR důkladný pohled na úspěšnost aktivit ČR ve vztahu k cílům, jež přijala za své a zároveň mezinárodním závazkům, které na sebe vzala.“¹⁴¹

Implementační plán ukládá také povinnost vypracovávat *Zprávu o kvalitě života a její udržitelnosti*, jejíž účelem je zhodnotit naplňování ČR 2030. Usnesením vlády ČR č. 68 ze dne 25. 1. 2021 byla přijata první *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti*. Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti posuzuje plnění Strategického rámce ČR 2030 v letech 2017 až 2020. Tento text zhodnocuje postup v dosahování konkrétních cílů udržitelného rozvoje v šesti hlavních oblastech velmi detailním způsobem a propojuje textové informace s grafickými vizualizacemi. Zpráva následuje koncept a strukturu ČR 2030 a dle toho hodnotí její naplňování na úrovni 97 specifických cílů vytyčených v rámci 27 strategických cílů a 6 klíčových oblastí. Ke změně došlo u hodnotícího cyklu, z dvou na tři roky, a to z důvodu snížení administrativní zátěže procesu.¹⁴² V roce 2023 předložena *Druhá zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti*, která byla následně přijata Usnesením vlády ČR č. 91 ze dne 7. února 2024. Zpráva hodnotí období 2021-2023.¹⁴³

Oproti Strategickému rámci ČR 2030, Implementační plán ukládá povinnost Ministerstvu životního prostředí zpracovat obě uvedené zprávy a povinnost je předkládat vládě každé tři roky, nikoliv dva. Každoročně budou jednotlivé resorty

¹⁴¹ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice* [online]. 2021 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: www.cr2030.cz, s. 5.

¹⁴² MŽP. *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti: Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030* [online]. 2021 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: www.cr2030.cz, s. 9.

¹⁴³ Usnesení Vlády České republiky ze dne 7. února 2024 č. 91 k 2. zprávě o kvalitě života a její udržitelnosti.

poskytovat Ministerstvu životního prostředí informace o pokroku směřujícím k dosažení jednotlivých cílů udržitelného rozvoje. Zprávy budou mj. zahrnovat informace o plnění navržených opatření, dalších aktivitách a hodnocení mezirezortní spolupráce. Monitorovací rámec Agendy 2030 bude podporovat vytvoření národních reportovacích platforem, které usnadní přenos dat na národní i mezinárodní úrovni. Česká republika bude reagovat na výsledky mezinárodních jednání a podle potřeby zajistí vytvoření této platformy, přičemž bude hledat vhodné informační systémy pro sdílení dat v rámci této platformy.¹⁴⁴

Za relevantního aktéra v oblasti monitoringu lze považovat i Český statistický úřad, který je zodpovědný za sestavování datových ukazatelů podle ČR 2030 a Agendy 2030. To zahrnuje značné množství dat: 192 ukazatelů pro ČR 2030 a 247 pro Agendu 2030. K tomu přispívá dalších 140 ukazatelů pro národní sady kvality života, které integrují pohledy občanů na dopady politiky. Česká republika má relativně málo zkušeností s tímto krokem a veřejná správa se stále seznamuje s tímto pohledem. Kromě toho získání relevantních dat zůstává výzvou pro mnoho ukazatelů. Například pouze asi polovina ukazatelů pod Agendou 2030 má dostatečná data. V tomto ohledu Česká republika čelí podobným problémům jako ostatní státy implementující Agendu 2030.¹⁴⁵ ČSÚ jako důležitá instituce odpovědná za sledování udržitelného rozvoje pomocí ukazatelů pro Strategický rámec ČR 2030, stavu kvality života v České republice a pro mezinárodní Agendu 2030, následně předává Ministerstvu životního prostředí dostupná data nezbytná pro sledování všech sad indikátorů. Odborníci z ČSÚ koordinují shromažďování dat pro tyto sady indikátorů, zajišťují mezirezortní koordinaci při jejich sběru, revizi a ověřování jejich použitelnosti. Činnost je naplňována prostřednictvím Výboru pro indikátory, který spadá pod Radu vlády pro udržitelný rozvoj.¹⁴⁶ ČSÚ se rovněž podílel na projektu MŽP s názvem „*Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě*“.¹⁴⁷ Cílem projektu je nastavit způsoby monitorování udržitelného rozvoje a odhadování dopadů a vývoje společnosti.

Mimo to je jeho účelem zajištění:

¹⁴⁴ MŽP. *Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030*, s. 28.

¹⁴⁵ MŽP. *Druhý Dobrovolný národní přezkum Agendy 2030 v České republice*. s. 28.

¹⁴⁶ ČSÚ. *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě* [online]. 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/mechanismy-prosazovani-principu-udrzitelneho-rozvoje-ve-statni-sprave>.

¹⁴⁷ Partnery tohoto projektu jsou mimo uvedených institucí MMR a CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

„aktualizace a evaluace strategických dokumentů udržitelného rozvoje ČR, vytvořit návrh zlepšení systému odhadu dopadů a zajišťování koherence politik v ČR a zvýšení informovanosti veřejnosti o politikách udržitelného rozvoje, jejich nástrojích, její zapojení do procesu implementace a hodnocení naplňování ČR 2030.“¹⁴⁸

Tento projekt má mnoho výstupů, významnější z nich je web pro indikátory <https://www.sdg-data.cz/>. Web vznikl jako platforma pro umístění indikátorů a jejich sledování. Jsou zde nasdíleny indikátory všech tří indikátorových sad - Agenda 2030, ČR 2030, Kvalita života.¹⁴⁹

4.3. Hodnocení naplňování SDGs v ČR

V druhé kapitole této diplomové práce byly vymezeny indikátory, díky kterým je měřeno, jakým způsobem dochází k plnění cílů na globální úrovni. Je však nezbytné, aby byl pokrok v plnění cílů monitorován i na národní úrovni, neboť jsou to právě jednotlivé státy, které představují hlavní aktéry a vykonavatele závazků přijatých v rámci Agendy 2030. Síť řešení pro udržitelný rozvoj (*The Sustainable Development Solutions Network, SDSN*) tak ve spolupráci s OSN vytvořila tzv. *index SDG*, který sleduje mimo globální míry naplňování cílů i národní plnění SDGs. Index vychází právě ze zmíněných indikátorů. Index cílů udržitelného rozvoje podává měřítko lidského blahobytu, které přesahuje rámec hodnocení pomocí hrubého domácího produktu.¹⁵⁰

Účelem této podkapitoly je zhodnocení naplňování jednotlivých cílů SDGs v České republice. Nejprve kapitola stručně popisuje naplňování všech cílů, poté je pozornost přenesena pouze na dva vybrané cíle - SDG 1 a SDG 13. S ohledem na množství cílů, jsem se rozhodla zaměřit podrobně pouze na tyto dva uvedené cíle. Důvodem výběru těchto cílů spočívá v mém záměru představit cíl, který se Česká republika daří naplňovat, a na druhou stranu cíl, který představuje pro Česko dlouholetou výzvu.

¹⁴⁸ MŽP. *Projekt mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/projekt-mechanismy-prosazovani-principu-udrzitelneho-rozvoje/>.

¹⁴⁹ ČSÚ. *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě*.

¹⁵⁰ CENIA. *SLOŽITÝ SVĚT JEDNÍM ČÍSLEM aneb Česko v indexech*. [online]. Praha: Česká informační agentura životního prostředí, 2023 [cit. 2024-03-14], s. 13. ISBN 978-80-7674-082-2. Dostupné z: <https://www.cenia.cz/publikace/monografie/slozity-svet-jednim-cislem/>.

4.3.1. Zhodnocení jednotlivých cílů

Každoročně SDSN publikuje Zprávu o udržitelném rozvoji (*Sustainable development report*). V roce 2023 Česká republika obdržela celkově 81,9 bodů ze 100 (SDG Index skóre) a umístila se tak na 8. místě ze 166 hodnocených zemí.¹⁵¹ V tomto ohledu předběhly ČR skandinávské státy, Německo, Rakousko a Francie. ČR patří rovněž k top 5 zemím, které naplnily největší počet cílů. Mimo ČR jsou jimi též Dánsko, Estonsko Lotyšsko a Slovensko. V současné době ČR splnila nebo je na dobré cestě k naplnění až 70 % cílů udržitelného rozvoje. Zbývajících 30 % tvoří cíle u nichž Česlo dosahuje pouze dílčích úspěchů nebo se dokonce zhoršuje.

Obrázek 4 - Pokrok ČR při naplňování SDGs

Zdroj: OSN - Sustainable Development Report, 2023

Obrázek 4 znázorňuje jednotlivé cíle SDGs a míru progresu naplňování Českou republikou. Červeně jsou vyznačeny cíle, které zůstávají pro Česko největší výzvou. Oranžově jsou označeny ty cíle představující pro ČR stále středně významné výzvy. Žlutě vybarvené cíle značí, že nebyly dosud dosaženo z důvodu přetrvávajících menších výzev. SDG 1, který je vyznačen zeleně znamená, že bylo

Note: The full title of each SDG is available here: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sustainabledevelopmentgoals>

cíle již dosaženo.

¹⁵¹ Celkové skóre měří celkový pokrok při plnění všech 17 cílů udržitelného rozvoje. Skóre lze interpretovat jako procento dosažení cílů udržitelného rozvoje. Skóre 100 znamená, že bylo dosaženo všech cílů udržitelného rozvoje.

Dle Zprávy, je ČR velmi úspěšná v rámci Cílu 1 - Konec chudoby. Zlepšila se i v oblasti udržitelnosti měst a obcí (SDG 11), cíle zaměřené na mezinárodní a rozvojovou spolupráci (SDG 17). Naopak cíl, který zůstává pro ČR výzvou je SDG 2. í cíl Konec hladu (SDG2). Dále se Česko potýká s problémem odpovědné výroby a spotřeby (SDG 12). V tomto cíli se hodnotí podíl kilo elektronického odpadu na obyvatele, emise SO₂ z výroby, emise dusíku obsaženého v dovozu, vývoz platového odpadu, nerecyklovaný tuhý komunální odpad atd. Výzvou pro ČR zůstává dále boj se změnou klimatu a zvládnání jejich důsledků (SDG 13) V tomto ohledu jsou zkoumány emise CO₂ ze spalování fosilních paliv a výroby cementu, emise CO₂ obsažené v dovozu/vývozu atd.¹⁵²

Již výše bylo uvedeno, že se České republice nedaří naplňovat **SDG 2 - Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství**. V tomto směru není hlad ani podvýživa zásadním problémem. Problém má Česko s nevhodnými stravovacími zlozvyky a s tím související problém s obezitou. Na další problém narazíme v oblasti zemědělství, kdy z důvodu nedostatku organických hnojiv a většímu užívání dusíkatých hnojiv dochází k vyčerpávání zemědělské půdy.¹⁵³ U **SDG 3 - Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku**, si vede ČR poměrně slušně. Zdravotnický systém je stabilní a občanům jsou dostupné všechny základní zdravotní služby. Jako pozitivní jev lze označit i klesající procentuální mateřské a kojenecké úmrtnosti. Naopak míra spotřeby alkoholu nebo kouření je v ČR výrazně vysoká. Až u 1, 6 mil uživatelů byla zjištěna nadměrná konzumace alkoholu (k 2020).¹⁵⁴ **SDG 4 cílí Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny**. V ČR vzdělání představuje univerzální právo, které má být dostupné všem bez omezení. Na jednu stranu je základní a střední vzdělání v ČR bezplatné a dostupné, což lze hodnotit jako pozitivum. Na druhé straně však problémem zůstává selektivnost vzdělávacího systému a nerovnosti ve vzdělání. Bylo zjištěno, že studijní výsledky českých studentů se značně odvíjí od jejich socioekonomického zázemí. Ve srovnání s ostatními zeměmi OECD je závislost studijních výsledků českých žáků na socioekonomickém zázemí mnohonásobně vyšší. Prostor ke zlepšení má ČR

¹⁵² UN. *The Sustainable Development Goals Report 2023*, s. 223.

¹⁵³ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*, s. 16-21.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 22-33.

i co se týče efektivity, kvality vzdělávání a dostupnosti možnosti zúčastnit se celoživotního vzdělávání.¹⁵⁵

SDG 5 usiluje o *dosázení genderové rovnosti a posílení postavení všech žen a dívek*. I přes platnou legislativu, která umožňuje ženám rovné příležitosti, strukturální nerovnosti jim stále brání v plném uplatnění. To je obzvláště patrné v jejich produktivním věku, kdy se snaží zvládat více rolí v životě. Ženy v ČR si vydělávají průměrně o 20 % méně než muži a je pro ně mnohem komplikovanější dosáhnout kariérního postupu. Jsou také častěji vystaveny nezaměstnanosti a riziku příjmové chudoby. V důsledku těchto a dalších nerovností jsou ženy obecně více zranitelné.¹⁵⁶ **SDG 6** se snaží *Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi*. Vodovody, zajišťující veřejnou potřebu, garantují obyvatelům nezávadnost. Zásobují tak až 94,6 % obyvatelstva, přičemž ostatní využívají své vlastní zdroje. Situace v oblasti kanalizace a čištění odpadních vod není příliš příznivá, avšak je pozorován dlouhodobě zlepšující trend. Kvalita vody ve vodních tocích stagnuje již deset let, a v ČR zůstává mnoho toků znečištěných. Nedostatky přetrvávají i v oblasti opětovného využívání vody, a výrazně se odráží ve schopnosti krajiny zadržovat vodu.¹⁵⁷

V **SDG 7** je cílem stanoveno *Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny*. Česká republika úspěšně snižuje energetickou náročnost ekonomiky na výrobu HDP, ale celková spotřeba energie roste. S plánovaným odchodem od uhlí jako zdroje energie bude dovozní závislost ČR pravděpodobně narůstat. Zatímco obnovitelné zdroje energie nabízejí nízké emise, jejich podíl v energetickém mixu ČR zůstává nízký. V současnosti však ČR zaostává v plnění národních cílů v oblasti energetických úspor v budovách, jelikož plánované akce nejsou realizovány v souladu s plánem.¹⁵⁸ **SDG 8** se snaží *Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny*. V této oblasti ČR dosahuje dobrých výsledků jak v oblasti hospodářství, tak na trhu práce. Nezaměstnanost je z dlouhodobého hlediska nízká, a to i v rámci ohrožených skupin obyvatelstva. Avšak roste podíl mladých žen, které nejsou zaměstnány a ani

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 33-40.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 41.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 50-52.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 58.

se nevzdělávají. Lidé dlouhodobě nezaměstnaní mají problém s návratem na trh práce, a politika aktivní zaměstnanosti je silně závislá na externím financování.¹⁵⁹

SDG 9 usiluje o *vybudování odolné infrastruktury, podporování inkluzivní a udržitelné industrializace a inovace*. Co se týče české infrastruktury v oblasti dopravy tak lze říci, že je relativně stabilní a je dobře přístupná pro občany i firmy. Česká republika je industrializovaná země, kde má průmysl významné postavení jak v ekonomice, tak na trhu práce. Avšak emisní náročnost při tvorbě přidané hodnoty zůstává vysoká. Cílem **SDG 10** je *snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi*. V oblasti příjmové nerovnosti je situace ČR poměrně příznivá. Česká republika vnímá mnohé formy strukturální nerovnosti a diskriminace. I přestože probíhají snahy o jejich odstranění, dosavadní účinek těchto snah není dostatečný. Stále trvají problémy sociálního vyloučení, genderových nerovností, nerovnosti ve vzdělávání a obtíže se systémem inkluze dětí se zdravotním postižením.¹⁶⁰

SDG 11 se zaměřuje na *vytvoření inkluzivních, bezpečných, odolných a udržitelných měst a obcí*. Česká republika se dlouhodobě potýká s problémem zajištění dostupného bydlení, který nebyl dosud vyřešen. Cenová dostupnost bydlení je obecným a stále se zvětšujícím problémem. Za negativum lze dále označit skutečnost, že ČR je zodpovědná za nadprodukcí odpadů.¹⁶¹ Za částečný úspěch lze považovat rostoucí podíl materiálů, které jsou znovu využity z odpadu (z 72,5 % v roce 2009 na 83,4 % v roce 2018), což přispívá k redukci skládkování a celkového objemu produkovaného odpadu. Život ve městě má rovněž negativní dopady na kvalitu ovzduší. Cílem **SDG 12** je *zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu*. Česká republika podniká významné kroky především v oblasti redukce potravinového odpadu a správy obalových materiálů, a dosahuje vynikajících výsledků v oblasti kontrol nebezpečných látek a odpadů, kde se drží evropských standardů. V oblasti odpadového hospodářství Česká republika stále vykazuje vysokou závislost na skládkování jako levném způsobu nakládání s odpady. Podíl komunálního odpadu, který je skládkován, zůstává vysoký a jeho snižování probíhá velmi pomalu. Současně se zvyšuje celkové množství vyprodukovaného odpadu. V rámci podcíle podporovat podniky, aby přijaly udržitelné postupy tak ČR

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 64-66.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 78-87.

¹⁶¹ Celková produkce odpadů mezi lety 2017 a 2018 meziročně stoupla o 9,5 % na 37 784,8 tisíc tun. Od roku 2009 tak došlo k jejímu 17,1% navýšení.

podporuje činnosti související s koncepcí společenské odpovědnosti organizací (*Corporate Social Responsibility*).¹⁶²

SDG 14 se zabývá *ochranou a udržitelného využívání oceánů, moří a mořských zdrojů pro zajištění udržitelného rozvoje*. Jako vnitrozemský stát se Česká republika příliš nezabývá využíváním oceánů a moří. Namísto toho se zaměřuje na aktivity, které primárně neslouží tomuto účelu, ale spíše na dosažení jiných cílů, zejména udržitelného rozvoje cílů 13 a 6. To zahrnuje snahy o snížení emisí skleníkových plynů, které ovlivňují kyselost oceánů, a úsilí o omezení znečištění vodních toků, což má nepřímý vliv na celkovou úroveň znečištění moří. **SDG 15** zní: *Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity*. Změna klimatu hraje klíčovou roli v našich současných problémech. Neprojevuje se pouze epizodami sucha, ale také přispěla k rozsáhlé kůrovcové kalamitě, která od roku 2016 zdevastovala více než sto tisíc hektarů lesů v České republice. Dalším problémem je nevhodná druhová skladba lesů, založená na historických faktorech, kterou lze vzhledem k cyklu produkce lesů měnit jen postupně. Současně rychlým tempem dochází k degradaci zemědělské půdy, což zvyšuje riziko extrémní eroze.¹⁶³

Cílem SDG 16 je *Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních*. ČR lze považovat za relativně bezpečný stát. Míra fyzického násilí je poměrně nízká a dlouhodobě klesá. Co se týče institucí garantující spravedlnost, tak ČR disponuje dobře fungující strukturou těchto institucí. Nicméně existují dlouhodobé nedostatky v efektivitě vládnutí (včetně resortismu, nedostatku datově orientovaného přístupu a nedostatečné inovativnosti v tvorbě politik), v demokratické participaci veřejnosti a v politické kultuře. Odstranění těchto nedostatků probíhá pouze velmi pozvolna.¹⁶⁴

Posledním cílem je **SDG 17**, jenž aspiruje k oživení globálního partnerství pro udržitelný rozvoj a posílení prostředků pro jeho uplatňování. V České republice hraje klíčovou roli zejména vláda a Ministerstvo financí v oblasti mobilizace domácích finančních zdrojů na implementaci udržitelného rozvoje. K podpoře zahraničních aktivit je ustanoveno Ministerstvo zahraničních věcí (MZV). Právě

¹⁶² Tamtéž, s. 95-107.

¹⁶³ Tamtéž, s. 119-124.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 136.

MZV začlenilo Cíle udržitelného rozvoje do Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030. I přes obtíže s měřením pokroku při plnění Cíle 17 z důvodu nedostatku dat lze konstatovat, že Česká republika úspěšně pokračuje v oblastech daní, rozvojových investic a partnerství pro udržitelný rozvoj. Nicméně problémem zůstává dlouhodobě neplněný závazek k minimální výši oficiální rozvojové pomoci.¹⁶⁵

4.3.2. SDG 1 - Konec chudoby

Prvním Cílem udržitelného rozvoje je: „*Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě*“. Boj s chudobou je už dlouhodobě součástí globálních cílů hned z několika důvodů. Za prvé je relativně snadno změřitelná. Dále souvisí s hospodářstvím a socioekonomickou politikou. Rovněž má negativní dopady jak na individuální rodiny, tak na celou společnost. Vymýcení extrémní chudoby bylo už součástí Rozvojových cílů tisíciletí. Více než 650 miliónů lidí na světě žije v extrémní chudobě. Cílem Agendy 2030, aby žádný člověk nemusel žít v takových ponižujících podmínkách. Agenda usiluje o další pokus o úplné vymýcení extrémní chudoby do roku 2030, dále o snížení počtu lidí žijících v chudobě (dle definic jednotlivých států). K docílení těchto cílů má napomoci i implementace systémů sociální ochrany pro osoby postižené či ohrožené chudobou, zajištění jejich ochrany před klimatickými katastrofami i společenskými a ekonomickými krizemi. V neposlední řadě by všichni lidé měli mít umožněný přístup k vlastnickým právům, základním službám, ochraně majetku a finančním službám.¹⁶⁶

Česká republika patří k hospodářsky vyspělým zemím s dobře fungujícím systémem sociální ochrany. Prostřednictvím systému pomoci v hmotné nouzi mají občané zaručený minimální příjem. Ačkoliv je naplňování tohoto Cíle v ČR hodnoceno z globální perspektivy kladně, při hlubší analýze je zřejmé že, tento úspěch je křehký. V situaci, kdy se velké množství lidí ocitá těsně nad hranicí chudoby či při vědomí regionálních rozdílů, stačí ke zhoršení situace jen poměrně malá změna.¹⁶⁷

Prvním podcílem SDG 1 je do roku 2030 „*odstranit extrémní chudobu všude na světě, přičemž je extrémní chudoba v současnosti definována jako život za méně*

¹⁶⁵ Tamtéž., s. 147.

¹⁶⁶ BINKOVÁ, Beáta a Ondřej HOLUB et. al. VLÁDA ČR. *Cíle udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/forum-pro-udrzitelny-rozvoj/Cile-udrzitelneho-rozvoje.pdf>.

¹⁶⁷ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*, s. 11.

než 1,25 dolaru na den.“ Extrémní chudoba se ČR netýká a je to problematika zejména rozvojových zemí. Druhý podíl usiluje o snížení alespoň o polovinu podílu mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě tak jak je definována v národní legislativě. Česká republika má malý podíl osob žijících v chudobě, o čemž svědčí relativně dobré výsledky v porovnání s ostatními zeměmi EU a OECD. V roce 2019 ČR měla 10,1 % obyvatel ohrožených příjmovou chudobou. Dlouhodobá stabilita a nízký podíl je zaručen zejména díky sociálním transferům, zčásti starobních důchodů, zčásti jiných typů důchodů a sociální dávek. Pokud bychom dali údajům lidský rozměr a vymezili hodnoty v konkrétních číslech, tak je příjmovou chudobou ohrožen necelý jeden milión lidí. Na základě průzkumů o příjmech a životních podmínkách (r. 2019) bylo zjištěno, že většina domácností se svými příjmy vychází docela snadno nebo jen s nepatrnými obtížemi. Na druhou stranu, až 14,3 % domácností se potýká s velkými problémy. Týká se to zejména samoživitelek s dětmi a žen starších 65 let, které žijí samy.¹⁶⁸ Pandemie COVID-19 významně ovlivnila příjmovou chudobu domácností. I když některá data mohou naznačovat určitou míru pozitivních trendů, minimálně čtvrtina domácností se potýká se zhoršením životní úrovně v důsledku ztráty zaměstnání, inflace nebo zvýšených nákladů na energie, bydlení a potraviny.¹⁶⁹

Dalším aspektem problematiky příjmové chudoby v ČR jsou rozdíly v regionech, kdy vyšší míru ohrožení vykazuje Ústecký a Moravskoslezský kraj.¹⁷⁰ Dle Zprávy o kvalitě života a její udržitelnosti, je od roku 2014 zaznamenán klesající podíl osob ohrožených materiální deprivací a osob žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou. Nicméně od roku 2017 se podíl osob ohrožených příjmovou chudobou mírně zvyšuje. Výrazné regionální rozdíly k tomuto trendu taky významně přispívají, přičemž nejvyšší podíl osob ohrožených příjmovou chudobou je zaznamenán v Severozápadním regionu, kde to činí až 17 %. Efektivita sociálních transferů při snižování chudoby postupně klesá v čase, a to paralelně s poklesem míry chudoby před těmito transfery. Tento pokles efektivity naznačuje, že při nižší počáteční míře chudoby jsou sociální transfery méně účinné než při vyšší počáteční míře. Při vyšší míře chudoby byly transfery

¹⁶⁸ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice.*

¹⁶⁹ MŽP. *2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti: Vyhodnocení naplňování Strategického rámce České republiky 2030* [online]. 2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: www.cr2030.cz, s. 18.

¹⁷⁰ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*, s. 12.

schopny snížit chudobu o polovinu, zatímco při nižší míře jsou schopny snížit chudobu jen o čtvrtinu.¹⁷¹

Je vhodné zmínit i etnické disparity, kdy Romové patří k menšině s mnohem vyšším rizikem ohrožení chudobou a patří k osobám ohroženým sociálním vyloučením. Kancelář vlády České republiky, která má na starosti koordinaci romské integrace, aktivně spolupracuje s regionálními koordinátory pro romské záležitosti, terénními pracovníky a neziskovými organizacemi. Situace v oblastech postižených sociálním vyloučením je řešena ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování, která podporuje bydlení, zaměstnanost a komunitní práci. Úřad vlády také podporuje prevenci sociálního vyloučení a zajišťuje rovný přístup ke službám pomocí národních dotačních programů.¹⁷²

Třetím podcílem SDG 1 je zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany a rozšířit je na dosah chudých a ohrožených. Česká republika disponuje relativně slušným systémem základní sociální ochrany, neboť jsou pokryty všechny ohrožené skupiny obyvatel, ať už děti, nezaměstnaní, starší osoby nebo osoby se zdravotním postižením. Česká legislativa garantuje zajištění minimální příjmu a pomoci v hmotné nouzi. V rámci státní sociální podpory mají obyvatelé nárok i na tzv. rodinné dávky (porodné, příspěvek na dítě apod.)

Čtvrtý podcíl SDG 1 usiluje, aby: „*všichni muži a ženy, zejména chudí a zranitelní, měli stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům i základním službám, na vlastnictví a možnost nakládat s půdou a stejná práva na další formy vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, příslušné nové technologie a finanční služby, jako například mikrofinancování*“ V kontextu SDG 1 na národní úrovni je řešena především problematika rovného zacházení, rovného přístupu na trh práce a rovný přístup ke službám, případně prevenci sociálního vyloučení obecně. Obyvatelé mají zaručené právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace v oblasti zaměstnání, sociálního zabezpečení, přístupu k zdravotní péči, vzdělání, bydlení atd. v rámci tzv. antidiskriminačního zákona.¹⁷³ Počet reálné diskriminace je však pouze odhadován, neboť ne všechny případy diskriminačního zacházení jsou nahlášeny. Přitom platí, že čím nižším socioekonomickým zázemím a vzděláním osoba disponuje, tím je vyšší pravděpodobnost, že diskriminace nebude oznámena.

¹⁷¹ MŽP. *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti*, s. 25.

¹⁷² Tamtéž, s. 26.

¹⁷³ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V případě sociálně vyloučených osob, je podíl naplňován jen z části. Této problematice se věnují průřezové strategické materiály jako je Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025 nebo Strategie sociálního začleňování 2021-2030. Je však nutné dodat, že důsledkem extrémního zadlužení obyvatel ČR, nedostupnosti sociálního bydlení, sociálních služeb či sociální práce, se počet sociálně vyloučených osob výrazně zvyšuje. Efektivní hodnocení skutečného dopadu politik ústředních orgánů a samospráv a také dopadů konkrétních opatření (například zavedení bezplatných zón, dopady veřejně prospěšných prací apod.) je problematické, protože není dostatečná koordinace při sběru a vyhodnocování dat. Na druhou stranu, dostupnost školských zařízení se zlepšila, i když problémy s akceptací konceptu inkluzivního vzdělávání veřejností stále přetrvávají. V České republice existuje řada strategických dokumentů zaměřených na problematiku chudoby a sociálního vyloučení. I když statistiky naznačují pozitivní vývoj v této oblasti, situace je nyní komplikovaná zejména kvůli dopadům pandemie COVID-19, inflace a zvyšujícím se cenám. Nedostatek sociálního bydlení a nedostupnost některých veřejných služeb pro ohrožené skupiny, zejména v sociálně vyloučených oblastech, představují další výzvy.¹⁷⁴

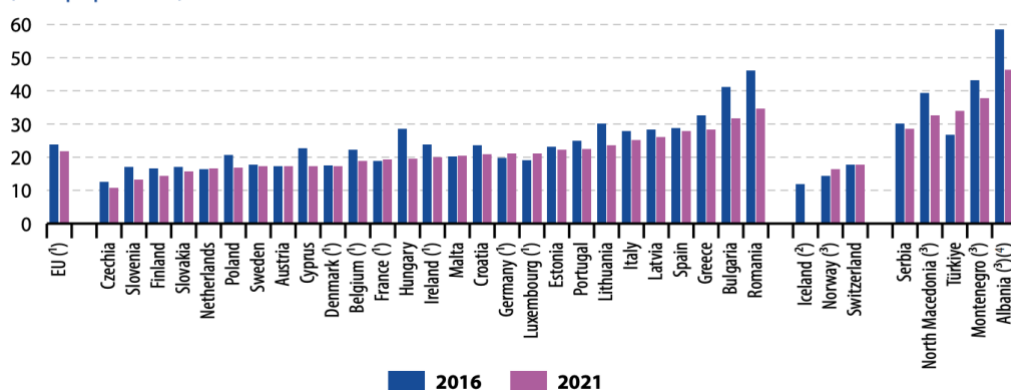
Předposledním podcílem SDG 1 je snaha posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a environmentálními otřesy a pohromami. Česká republika přijala dvě základní strategie v této oblasti. První z nich nese název Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (2013) a Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030 (2015). Žádný z přístupů v koncepcích však není explicitně zaměřen specificky na chudé a zranitelné jednotlivce, jsou orientovány na ochranu populace jako celku.

¹⁷⁴ MŽP. 2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti, s. 19.

Celkově si vede Česká republika s naplňováním SDG 1 velmi dobře, a to zejména ve srovnání s ostatními státy EU. Statistiky EU zobrazující míru ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením ukazují značné rozdíly mezi jednotlivými členskými státy. V roce 2020 míra chudoby dosahovala v ČR 11, 5 %, kdežto v Rumunsko až 35, 8 %. V roce 2021 došlo dokonce k snížení této míry v ČR na 10, 7 %.¹⁷⁵

Obrázek 5 - Graf znázorňující míru chudoby v EU

Figure 1.2: People at risk of poverty or social exclusion, by country, 2016 and 2021
(% of population)

Zdroj: EU (2023)

4.3.3. SDG 13 - Klimatická opatření

Problematika změny klimatu je tématem třináctého cíle udržitelného rozvoje, jehož cílem je přijmout bezodkladná opatření pro boj se změnou klimatu a zvládnání jejich dopadů. V posledních letech je zaznamenáno výrazně zrychlené tempo klimatických změn, které jsou způsobeny lidskou činností, konkrétně znečišťováním životního prostředí a zejména ovzduší. Skleníkové plyny jsou přirozenou součástí atmosféry, avšak zvýšená koncentrace způsobená lidskou činností přináší problémy. Tyto plyny absorbují tepelné záření a vyzařují ho zpět, což vede k ohřevu atmosféry a povrchu Země. Emise skleníkových plynů z lidské činnosti neustále rostou; za posledních dvacet pět let se emise oxidu uhličitého na naší planetě zvýšily o téměř 50 %. Atmosférické koncentrace oxidu uhličitého, metanu a oxidu dusného dosáhly historických maxim.¹⁷⁶

¹⁷⁵ EU. *Sustainable development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context* [online]. 7. Luxembourg, 2023 [cit. 2024-03-18]. ISBN 978-92-68-00374-9. Dostupné z: doi:10.2785/403194.

¹⁷⁶ BINKOVÁ, Beáta a Ondřej HOLUB et. al. VLÁDA ČR. *Cíle udržitelného rozvoje*, s. 15.

Prvním podcílem SDG 13 je: „*ve všech zemích zvýšit odolnost a schopnost adaptace na nebezpečí související s klimatem a přírodními pohromami.*“ Česká republika disponuje funkčním rámcem pro omezování rizik spojených s živelnými pohromami či technickými haváriemi. Tvoří je dvě základní koncepce: *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* (2013) a *Koncepce environmentální bezpečnosti 2016–2020 s výhledem do roku 2030* (2015).¹⁷⁷

Dále na ochranu klimatu a adaptace na jeho změnu přijala další strategické materiály: *Politika ochrany klimatu v České republice* a *Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*. I v dalších oblastech přijala ČR mnoho strategických materiálů, např.:

- *Nová zelená úsporám*
- *Národní akční plán jaderné energetiky*
- *Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy*
- *Program rozvoje venkova*
- *Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016-2020*
- *Cirkulární Česko 2040 atd.*¹⁷⁸

ČR tak díky výše uvedeným strategickým materiálům efektivně naplňuje své mezinárodní závazky týkající se snižování emisí a skleníkových plynů včetně závazků, které pro ČR plynou z unijní legislativy.

Česká republika je dle Evropské komise zodpovědná za 3,5 % celkových emisí skleníkových plynů v EU. Od roku 2005 sice dochází ke snížení emisí, ale tempo je mnohem pomalejší, než je průměr EU.¹⁷⁹ Mezi roky 1990 a 2018 došlo k výraznému poklesu emisí skleníkových plynů ČR, a to až o 36 %. Toto snížení je výsledkem restrukturalizace českého hospodářství v 90. letech 20. století. Emise však dále klesaly i u většiny odvětví (s výjimkou dopravy a odpadů) i v uplynulých dekádách¹⁸⁰. Samotné emise pak dále poklesly až o 40 % v roce 2020 v porovnání s rokem 1990.¹⁸¹

¹⁷⁷ MŽP. *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti*, s. 114.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 115.

¹⁷⁹ LISELOTTE, Jensen. Klimatická opatření v Česku: Poslední vývoj. In: *Pokrok EU v klimatických opatřeních – Jak si vedou členské státy?* [online]. 2021 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_BRI\(2021\)689329](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_BRI(2021)689329), s. 1.

¹⁸⁰ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*, s. 117.

¹⁸¹ EU. *Sustainable development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*, s. 4.

Na vysokou míru emisí se podílela i od roku 2015 kůrovcová kalamita, která zapříčinila neobvyklou míru odlesňování. Vliv nedávné kůrovcové kalamity v českých lesích se v emisní bilanci projevil negativně v roce 2018. Neočekávaná těžba dřeva tak zapříčinila vzrůst z 15, 5 milionů m³ v roce 2014 na 32, 6 milionů m³ v roce 2019.¹⁸² Emise skleníkových plynů na obyvatele v České republice dosáhly v roce 2017 hodnoty 12,2 tun CO₂ ekvivalentu na obyvatele, což představuje o 47,1 % nadprůměr EU. Ekonomika ČR byla v roce 2017 čtvrtá nejvíce emisně náročnou v EU, přesahující evropský průměr o 61,2 %.¹⁸³

Emisní náročnost jednotlivých zemí je především ovlivněna podílem emisně intenzivních sektorů, jako je průmysl a jeho energeticky náročné odvětví, na tvorbě HDP. Stejně tak je tomu i v případě ČR, kde je klíčovou oblastí energetika. Dle zprávy OECD Česká ekonomika patří díky své silné průmyslové základně a velké závislosti na uhlí mezi energeticky a uhlíkově nejnáročnější v OECD. Intenzita emisí skleníkových plynů na jednotku HDP (i na jednotku přidané hodnoty ve zpracovatelském průmyslu), i když klesá, zůstává vysoká. Průmyslové aktivity s vysokou spotřebou energie a rostoucí silniční doprava vystavují obyvatelstvo vysoké úrovni znečištění ovzduší. Materiálová náročnost české ekonomiky je rovněž vysoká, zejména kvůli vysokému využití uhlí a stavebních materiálů ve výrobě (avšak blízka průměru OECD). Od roku 2000 se domácí spotřeba materiálů snížila, zatímco HDP vzrostl, což naznačuje zlepšení produktivity materiálů. Současně intenzivní zemědělské praktiky přispívají k environmentálním problémům, přičemž spotřeba dusíkatých hnojiv na hektar zemědělské půdy stále stoupá.¹⁸⁴

Jak již bylo výše řečeno, většina emisí skleníkových plynů v Česku pochází z energetického sektoru, který v roce 2005 odpovídal za 42 % celkových emisí. Od té doby došlo k poklesu emisí z tohoto sektoru o téměř 20 %, což snížilo jeho podíl na celkových emisích o 8 %. S ohledem na plány na postupné odstavení uhlí z výroby elektřiny a vytápění je pravděpodobné, že se emise z energetického sektoru v nadcházejících desetiletích razantně sníží. Největší snížení emisí bylo zaznamenáno ve zpracovatelském průmyslu a stavebnictví, kde podíl na celkových emisích klesl z 12,6 % na 7,8 %. To znamená snížení emisí o 45 % od roku 2005,

¹⁸² LISELOTTE, Jensen. Klimatická opatření v Česku: Poslední vývoj, s. 2.

¹⁸³ MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*, s. 117.

¹⁸⁴ OECD. *Measuring distance to the SDG targets – Czech Republic*. Online. In: *The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets*. Paris: OECD Publishing, 2022. [cit. 2024-03-08].

což odpovídá necelým 9 milionům tun ekvivalentu CO₂. Naopak, největší nárůst emisí zaznamenala odvětví nakládání s odpady (24 %) a odvětví dopravy (23 %). Emise vzniklé v průmyslovém odvětví a používáním výrobků vzrostly o 10 %. Celkový podíl těchto odvětví na celkových emisích se zvýšil z 24 % v roce 2005 na 33 % v roce 2018.¹⁸⁵

V posledních letech dochází spíše ke stagnaci snižování emisí skleníkových plynů. Emisní intenzita hrubého domácího produktu klesá, ale zůstává výrazně vyšší ve srovnání s ostatními státy EU. Byly podniknuty určité kroky ve veřejné správě, ale transformace průmyslu a ekonomiky, zvýšení cyklického využívání zdrojů a druhotných zdrojů se stále nepodařilo prosadit. Materiálová a energetická účinnost se pomalu zvyšuje, ale stále nedosahuje evropského standardu. Existují nedostatky v oblasti energetických úspor, zejména při plnění závazků z energetické účinnosti. Potravinová soběstačnost je dosažena jen u některých komodit, u většiny se nedosahuje národních cílů, a trend vývoje nenaznačuje splnění cílů pro roky 2025 a 2030.¹⁸⁶ V přepočtu na emisní intenzitu (tedy emise vzhledem k HDP) zůstává hospodářství České republiky stále silně závislé na uhlíkových technologiích a palivech. V roce 2020 Česká republika dosáhla hodnoty emisní intenzity 0,530 kg CO₂ekv. na 1 EUR, což je výrazně výše než průměr EU, který činí 0,258. Vzhledem k ruské invazi na Ukrajinu, vlnám sankcí ze strany EU a balíčku opatření RePower EU, který si klade za cíl omezit závislost na ruském plynu, lze očekávat v datech po roce 2022 výrazné fluktuace v emisním trendu po pandemii COVID-19.

Česká republika provádí řadu opatření k omezení emisí skleníkových plynů, která jsou v souladu s Politikou ochrany klimatu v ČR. Struktura a typy podpory pro obnovitelné zdroje energie a zvyšování energetické účinnosti jsou rámcově stanoveny ve Vnitrostátním plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu od roku 2020. Aktualizace tohoto plánu probíhala během roku 2023 a byla vládou schválena v říjnu téhož roku. Nyní probíhají jednání s Evropskou komisí a finální verze by měla být hotova do 30. června 2024.¹⁸⁷

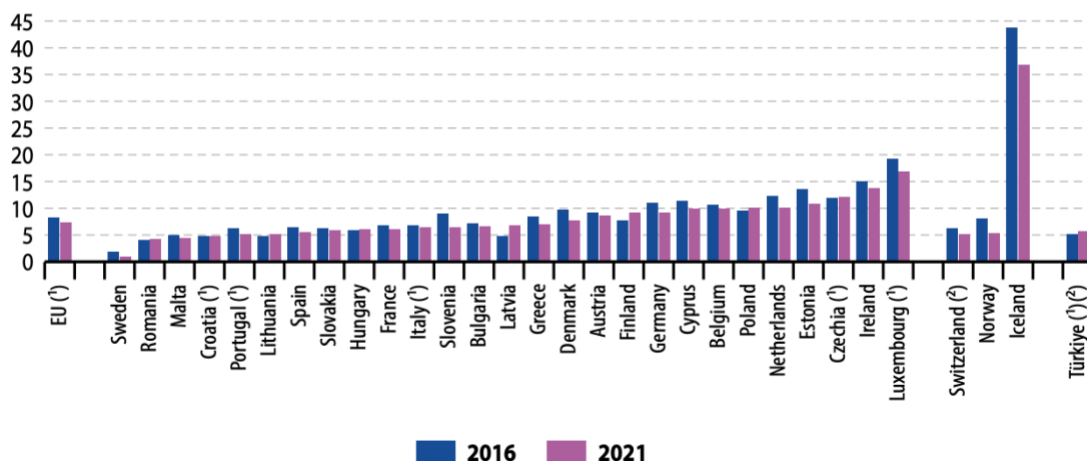
¹⁸⁵ LISELOTTE, Jensen. *Klimatická opatření v Česku: Poslední vývoj*, s. 3.

¹⁸⁶ MŽP. *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti: Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030*, s. 57.

¹⁸⁷ MŽP. *2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti: Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030*, s. 46.

Obrázek 6 - Míra čistých emisí skleníkových plynů podle států EU

Figure 13.3: Net greenhouse gas emissions per capita, by country, 2016 and 2021 (tonnes per capita)

Zdroj: EU (2023)

4.3.4. Vliv pandemie COVID-19

Pandemie COVID-19 neminula ani Českou republiku. Ačkoliv v roce 2023 obsadila 8. příčku v rámci hodnocení SDG Indexu, pandemie výrazně zasáhla i ji. Dopady pandemické krize se projeví zejména u nízkopříjmových rodin, kde bylo zjištěno, že mnoho lidí se pohybuje blízko hranice pádu do chudoby. Dále lze určitě zmínit negativní dopady na školství, kdy došlo k uzavření škol po celé republice. Tento jev nejvíce negativně zasáhl žáky se slabším sociálněekonomickým zázemím. Zvýšily se nerovnosti ve vzdělání a závislost socioekonomického zázemí dítěte na jeho studijních výsledcích byla prohloubena. Důsledky koronavirové pandemie neotevřely cestu k novým trendům, nýbrž byly zdůrazněny spíše slabé stránky, jimž do té doby nebyla věnována taková pozornost. Česká republika se silně potýkala s epidemií COVID-19, nicméně zdravotnický systém byl schopen ustát nápor pandemie. Avšak pandemie prohloubila dlouhodobé nedostatky v dostupnosti a financování sociálních služeb, které dosud nebyly vyřešeny. I přestože míra nezaměstnanosti v České republice zůstala během pandemie na rekordně nízké úrovni¹⁸⁸, sociálně znevýhodněné a vyloučené osoby byly nejvíce postiženy ztrátou příjmu, především rodiče samoživitelé.

Dopady COVID-19 lze pozorovat i v oblasti zdraví. V důsledku bezpečnostních opatření a omezení byla zanedbána pozornost jiným nemocem a byla odložena preventivní a kontrolní vyšetření. Situace rovněž upozornila na

¹⁸⁸ ČR dosahuje dlouhodobě nejnižší nezaměstnanosti v EU. Na konci roku 2020 i přes dopady pandemie Covid-19 dosáhla míra nezaměstnanosti jen 3,2 %.

důležitost duševního zdraví, zejména u mladších osob a žen s malými dětmi. V rámci sledování plnění SDG 3 (podcíl 3.4.) bylo zjištěno, že míra sebevraždnosti se důsledkem pandemie zvýšila. U SDG 8 (důstojná práce a ekonomický růst) byl monitorován progres hospodářského růstu. Bylo zaznamenáno, že růst české ekonomiky v roce 2019 dosáhl 1,92 % HDP, nicméně v roce 2020 byl výrazně ovlivněn pandemií a HDP se propadlo o 5,6 %. Míra znečištění je zkoumána v rámci SDG 11 (udržitelná města a obce). Česká republika se dlouhodobě potýká s problémem vysoké produkce emisí, ale důsledkem nejrůznějších omezení v souvislosti s COVID-19 došlo v roce 2020 k přechodnému snížení těchto emisí.

Za určité pozitivum lze vnímat skutečnost, že celosvětová pandemie přiměla k digitalizaci veřejné správy, a to jak vně, tak ve formě kontaktu s veřejností. Ze strany veřejnosti byl tento krok vnímán pozitivně, neboť se zvýšil zájem o elektronický kontakt s veřejnou správou. Dalším pozitivním výsledkem je přístup ČR k volbám a volebním právům. ČR patří k demokratickým právním státům a je založena na respektu k lidským právům. I přestože COVID-19 značně ztížil prosazování principů spojené s demokratickým právním státem, ČR v této překážce obstála. Přestože byla přijata přísná epidemiologická omezení, obyvatelům byla zachována volební práva. Regionální a senátní volby se konaly v roce 2020 v předem stanoveném termínu. Lze říci, že během pandemie byla demokratická kontrola procesů řádně dodržena. To zahrnovalo parlamentní dohled nad trváním nouzového stavu a soudní dohled nad opatřeními výkonné moci. Některá vládní opatření byla opakovaně rušena ze strany soudů z důvodu nedostatečného odůvodnění, načež se vláda těmto rozhodnutím podřídila.¹⁸⁹

¹⁸⁹ MŽP. *Druhý Dobrovolný národní přezkum Agendy 2030 v České republice.*

Závěr

V posledních letech nabývá koncept trvale udržitelného rozvoje stále většího významu. Přelomovým datem se stal rok 1987, kdy tehdejší předsedkyně Světové komise OSN pro životní prostředí Gro Harlem Brundtlandová předložila zprávy nazvanou „*Naše společná budoucnost*“. Ve zprávě definuje trvale udržitelný rozvoj jako „*uspokojení potřeb současné generace, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojit jejich vlastní potřeby své.*“ Zpráva Brundtlandové komise přinesla obrovský význam pro udržitelný rozvoj, neboť byla poprvé definován samotný pojem udržitelného rozvoje. Od té doby je pojem rozpracováván a jsou identifikovány jednotlivé dimenze a principy. Díky této definici se udržitelný rozvoj stal klíčovým konceptem v mezinárodní politice, ekonomii a environmentálním hnutí.

Koncept trvale udržitelného rozvoje se na dále na půdě OSN vyvíjel prostřednictvím různých konferencí a summitů, které sloužily jako fóra pro diskusi, vyjednávání a přijímání důležitých mezinárodních dohod a dokumentů. Za zmínku lze určitě zmínit Stockholmskou konferenci (1972), které byla jakýmsi prvním mezinárodním setkáním, které se zabývalo environmentálními otázkami. Klíčovou události pro tuto diplomovou práci je konference v New Yorku (2015), kdy byla přijata Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj, jejíž součástí je 17 Cílů udržitelného rozvoje (tzv. *SDGs*). Tento soubor cílů, který představuje nový koherentní způsob uvažování o ekologických, sociálních a ekonomických otázkách. *SDGs* se zabývají všemi kritickými a hlavními globálními výzvami, které ohrožují budoucnost, včetně těch, které souvisejí s chudobou, nerovností, změnou klimatu, zhoršováním životního prostředí, mírem a spravedlností.

Účelem této diplomové práce bylo představit čtenářům Agendu 2030 a následně zhodnotit, zda jsou jednotlivé cíle naplňovány, a kde svět stojí v plnění v roce 2023, kdy se nachází v půli cesty realizace Agendy 2030. Na základě reportu od OSN z roku 2023, jsou všechny cíle udržitelné rozvoje na velmi špatné cestě. Od roku 2015 do 2019 dosáhl svět určitého pokroku v plnění, ale i toto tempo bylo k dosažení cílů velmi pomalé. Od vypuknutí pandemie v roce 2020 a dalších krizí včetně ruské invaze na Ukrajinu se progres vůči *SDGs* značně zpomalil, v některých případech i zastavil. V oblasti cílů týkajících se životního prostředí a biologické rozmanitosti, včetně cílů *SDG 12* (Odpovědná spotřeba a výroba), *SDG 13* (Opatření v oblasti klimatu), *SDG 14* (Život pod vodou) a *SDG 15* (Život na

zemi), byl dosažen pouze omezený pokrok. Bylo zjištěno, že pouze 15 % jsou na dobré cestě k naplnění cílů. Kdežto u 48 % byly zaznamenány mírné nebo velké odchylky trajektorie a u 37 % cílů nebyl zaznamenán žádný progres.

Vyvstává otázka, jak je tedy možné, že žádný ze 17 vytyčených cílů není na správné cestě, k tomu, aby byl dosažen do roku 2030? Agenda 2030 poskytuje jen málo vodítek, jak toho dosáhnout. Mnohé cíle udržitelného rozvoje jsou široce definovány, nicméně nejasně vymezují, co se od nich očekává, řeší více otázek najednou a nespecifikují, zda se týkají národních nebo globálních jevů. Existuje několik možných důvodů, proč žádný z cílů nebude do roku 2030. Za prvé se domnívám, že je to z toho důvodu, že cíle nejsou právně závazné. I přestože se jednotlivé země zavázaly k jejich plnění, jejich implementace nejsou právně vymahatelná. Očekává se, že vlády převzou odpovědnost a vytvoří vlastní národní rámec pro dosažení všech 17 SDGs. Neexistuje však žádný institut právní zodpovědnosti a za situace, kdy mezinárodní společenství a jednotlivé země nesplní své sliby, nikdo nenesou žádnou zodpovědnost.

Dalším důvodem, proč se domnívám, že jsou SDGs neúspěšná je skutečnost, že se všechny Cíle vztahují na všechny státy stejně a bez rozdílu. Na jednu stranu lze kladně vnímat jejich univerzálnost, ale skutečnost, že OSN tímto způsobem chce „*zaručit všechno všem*“, je bohužel na úkor naplňování cílů v praxi. Za lepší přístup bych spíše zvolila rozlišení cílů podle potřeb jednotlivých zemí a jejich možností, tzn. rozlišit cíle pro země „*s vysokými příjmy (high income countries)*“ a země „*s nízkými příjmy (low income countries)*“. To se vztahuje například na problematiku environmentální ochrany, kdy země s vysokými příjmy a země s nízkými příjmy mají zcela odlišnou roli a zcela odlišné priority. Nelze očekávat, že rozvojové země budou na prvním místě řešit environmentální problémy, za situace kdy jejich obyvatelé denně bojují s extrémní chudobou.

Další úskalí vidím v kvantitě cílů, přičemž všechny cíle mají zdánlivě stejnou prioritu. Toto množství cílů představuje výzvu při alokaci zdrojů a vytyčování konkrétních priorit v akčních plánech a politikách. Mnoho zemí čelí dilema, na které cíle se zaměřit více, protože pokud na všech cílech pracují současně, může to vést k rozptýlení úsilí a tím pádem ke snížení efektivity. Mám za to, že je třeba lépe identifikovat klíčové oblasti, které mají větší potenciál pro pozitivní změny a zaměřit pozornost na ně, aby tak bylo dosaženo nejlepších výsledků.

Poslední část této diplomové práce se zaměřuje na způsob implementace Agendy 2030 v České republice. V roce 2015 se vláda rozhodla aktualizovat starý Strategický rámec z roku 2010 a sladit jej s Agendou 2030. Nový dokument byl přijat vládou v roce 2017 a nese název „*Strategický rámec Česká republika 2030*“. Hlavním účelem Strategického rámce je implementace SDGs do národního kontextu a jako podklad pro další strategické dokumenty na národní a regionální úrovni. Obsahuje 27 strategických cílů a 97 podcílů zaměřených na zlepšení životních podmínek obyvatel s důrazem na dodržování principů udržitelného rozvoje. Tento dokument slouží jako hlavní rámec pro formulaci sektorových, regionálních a místních strategií. Je důležité uvést, že v současné době probíhá aktualizace Strategického rámce ČR 2030. Nový strategický rámec by měl být s výhledem do roku 2050 a jeho účelem je zahrnout nové trendy a výzvy, které v roce 2017 nebyly tak urgentní. Materiál nyní čeká na schválení vládou (poslední jednání vlády proběhlo 7. 2. 2024).

Následně v roce 2018 přijala vláda další dva významné dokumenty: *Implementační plán Strategického rámce ČR 2030* a *Implementace Agendy 2030 v České republice*. Implementační plán obsahuje opatření a doporučení pro naplnění všech 97 cílů specifikovaných v ČR 2030. Dokument Implementace Agendy 2030 slouží ke zhodnocení relevance 17 Cílů udržitelného rozvoje a jejich 169 podcílů, přičemž u každého cíle jsou pak stanoveny základní opatření a principy, jimiž se má řídit jeho naplňování.

Od roku 2018 řídí agendu udržitelného rozvoje Ministerstvo životního prostředí. Kromě MŽP hraje významnou roli Rada vlády pro udržitelný rozvoj ČR, které zastává funkci poradní a koordinační orgán v oblasti trvale udržitelného rozvoje a je současně zapojena do procesu Implementace Agendy 2030 a ČR 2030. K monitorování a hodnocení progresu Česká republika vydává *Zprávu o kvalitě a její udržitelnosti*, ve které pravidelně hodnotí naplňování ČR 2030. Kromě toho Česká republika pravidelně předkládá *Zprávu o implementaci Agendy 2030* pro udržitelný rozvoj, která reflektuje pokrok a výzvy v naplňování SDGs.

Každoročně je sestavován žebříček pokroku v dosahování Cílů udržitelného rozvoje. Česká republika v roce 2023 obsadila 8. příčku a polepšila si tak od předchozího roku až o 5 příček. Dosáhla celkového skóre 81,9 bodů ze 100. Poměrně vysoké skóre reflektuje skutečnost, že naplňuje nebo je na dobré cestě k naplnění až 70 % podcílů SDGs. Ve zbývajících 30 % dosáhlo pouze menších

úspěchů nebo si dokonce pohoršilo. Ve srovnání s ostatními státy Česká republika vede relativně dobře v naplňování jednotlivých SDGs. Nicméně ČR stále čelí několika výzvám, ve kterých je třeba zlepšení. Největší výzvou pro Českou republikou zůstává nadměrná emise skleníkových plynů (SDG 13). V České republice se nadměrné emise staly závažným ekologickým problémem. Přestože země postupně snižuje své emise skleníkových plynů, stále se potýká s vysokými úrovněmi emisí zejména v odvětví těžby a spalování uhlí, dopravě a průmyslu. Na druhou stranu ČR vyniká v naplňování v naplňování SDG 1, který usiluje o vymýcení chudoby. Díky stabilní ekonomice a sociálním politikám disponuje země nízkou mírou chudoby ve srovnání s jinými zeměmi. Programy sociální podpory, jako jsou dávky na podporu rodin, důchodový systém, a zdravotní a sociální služby, poskytují podporu těm, kteří jsou ohroženi chudobou nebo sociálním vyloučením.

Na závěr bych chtěla zdůraznit význam udržitelného rozvoje, který představuje nezbytnou cestu k zachování životního prostředí, zajištění sociální spravedlnosti a ekonomické prosperity pro současné i budoucí generace. Cíle udržitelného rozvoje stanovené OSN provází motto „*no one is left behind*“, které zdůrazňuje důležitost zajištění inkluzivního a spravedlivého procesu udržitelného rozvoje, aby nebyl opomenut žádný jednotlivec nebo komunita. Je nezbytné, aby veškeré úsilí a opatření směřovala k zajištění prosperity pro všechny bez ohledu na jejich socioekonomické zázemí, rasu, pohlaví apod. V neposlední řadě považuji za důležité zmínit nezbytnost spolupráce v oblasti udržitelného rozvoje, jež je klíčovým krokem pro dosažení dlouhodobého úspěchu. Mezinárodní spolupráce je nezbytná také proto, že mnohé z problémů týkajících se udržitelného rozvoje nemají hranice a vyžadují globální reakci. Celkově je důležité, aby udržitelný rozvoj byl nedomyšlnou součástí veškerých aktivit a politik, neboť pouze tak můžeme zajistit životaschopnou a prosperující budoucnost pro všechny a skutečně zaručit, že nikdo nebude opomenut.

Resumé

This diploma thesis focuses on the issue of sustainable development and its forms. The thesis revolves around the Sustainable Development Goals (known as the *SDGs*) which were adopted within the Agenda 2030 by the United Nations in 2015. The aim of this thesis is to introduce to the readers the severity of this issue and examine various aspects of it. Additionally, it intends to analyze the Agenda 2030 and evaluate how the SDGs are fulfilled. Then the diploma continues to assess the extent to which the SDGs have been realized, particularly within the framework of the Czech Republic.

Before these goals were globally accepted, the issue of sustainable development was extensively discussed in the UN through numerous conferences and summits. Therefore, the first chapter defines the term *sustainable development*, and traces its evolution across this concept through significant events including the Stockholm conference or the Earth Summit.

The subsequent chapter delves into the Agenda 2030, introducing the SDGs and analyzing the strategies for their implementation. The key for the goals to be successful is the ability to monitor their progress. In order to track the achievement progress so-called indicators were developed by the UN. Despite reaching the midpoint of the Agenda 2030, an analysis reveals that the SDGs are unlikely to be achieved by 2030. The SDGs are far off track primarily due to setbacks caused by the global pandemic, war conflicts etc. Nevertheless, it was disclosed that even if the progress continued its way without the effects of the global crises, the SDGs would still not be achieved due to its slow pace.

The third chapter examines the development of the sustainability matter in the context of the Czech Republic. It traces the evolution of strategic frameworks from previous years, focusing on strategic frameworks from the years 2004 and 2010. Then the chapter delves into the Strategic framework Czech Republic 2030 which was created as a tool to adopt the UN's Agenda 2030 into the national context.

The final chapter assesses how the Czech Republic implemented the Agenda into its politics. The Ministry of the Environment leads the sustainable agenda, with the Minister chairing the Government Council for Sustainable Development, an institution also actively involved in the Agenda 2030 implementation. Finally, the chapter evaluates each SDG alongside the Czech's progress towards each of them, providing a comprehensive evaluation of its sustainability initiatives.

Seznam použité literatury

Monografie

- BESADA, Hany; MCMILLAN POLONENKO, Leah a AGARWAL, Manmohan (ed.). *Did the Millennium Development Goals Work?: Meeting Future Challenges with past lessons*. Online. Great Britain. Policy Press, 2017. ISBN 978-1-4473-3571-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=yP9oDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. [cit. 2024-02-10].
- BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, Centrum pro výzkum toxických látek v prostředí, 2013. Recetox. ISBN 978-80-210-6622-9.
- CAJTHAML, Tomáš, Jan FROUZ a Bedřich MOLDAN. *Environmentální výzkum a hrozby 21. století*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-4954-2.
- CENIA. *SLOŽITÝ SVĚT JEDNÍM ČÍSLEM aneb Česko v indexech*. [online]. Praha: Česká informační agentura životního prostředí, 2023 [cit. 2024-03-14]. ISBN 978-80-7674-082-2. Dostupné z: <https://www.cenia.cz/publikace/monografie/slozity-svet-jednim-cislem/>
- FAO. *Tracking progress on food and agriculture-related SDG indicators 2023* [online]. Rome, 2023 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-92-5-138013-0. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.4060/cc7088en](https://doi.org/10.4060/cc7088en)
- KUNZ Vilém. Sociální potenciál regionu IN: *Sustainable development: monograph*. České Budějovice: Institute of Technology and Business in České Budějovice, 2017, s. 17. ISBN 978-80-7468-116-5.
- MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
- MEZIŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. Recetox. ISBN 80-7367-003-8.
- MOLDAN, Bedřich. *Civilizace na planetě Zemi*. Online. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-802-4636-245. Dostupné

z: https://books.google.cz/books/about/Civilizace_na_planet%C4%9B_Zemi.html?id=InnkDwAAQBAJ&redir_esc=y. [cit. 2024-02-04].

- MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2999-5
- MOLDAN, Bedřich. *Životní prostředí v globální perspektivě*. Vydání druhé, doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021., s. 24-25. ISBN 978-80-246-4967-2.
- MUBTAKER, Yama. *SDGs for Everyone Guidebook* [online]. 2020 [cit. 2024-02-18]. ISBN 9798574896518. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=62kOEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=true
- MŽP. *Druhý Dobrovolný národní přezkum Agendy 2030 v České republice*. Online. 2021. ISBN 978-80-7212-654-5. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/narodni-dobrovolny-prezkum-agendy-2030/>. [cit. 2024-03-12].
- MŽP. *Strategický rámec Česká republika 2030* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor pro udržitelný rozvoj, 2017 [cit. 2024-03-02]. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: www.cr2030.cz
- MŽP. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky: Strategic framework for sustainable development in the CR*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-536-4.
- NACHTMANNOVÁ, Marta. Strategie udržitelného rozvoje České republiky. In: *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007, s. 204. ISBN 978-80-247-2126-2.
- NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2514-6.
- OECD. *Přehled o stavu veřejné správy, ČR na cestě k modernější a efektivnější veřejné správě* [online]. OECD Publishing, 2023 [cit. 2024-02-27]. ISBN 978-92-64-72575-1. Dostupné z: <https://www.oecd.org/digital/prehled-o-stavu-verejne-spravy-ceska-republika-2651546f-cs.htm>
- OECD. *Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká Republika 2005*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2006. ISBN 9788072123179.

- SETH, Nikhil, Castro MIGUEL DIAZ BARRADO a Paloma DURAN Y LALAGUNA, ed. *SDGs, main contributions and challenges* [online]. New York: UNITAR, 2019 [cit. 2024-02-15], s. 23-27. ISBN 9789211542240. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/3952459?v=pdf>.
- TOŽIČKA, Tomáš. *Perspektivy rozvoje*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. Praha: Ekumenická akademie, 2016, s. 81. ISBN 978-80-87661-22-2.
- VOCHOZKA, Marek a Petr MULAČ. *Podniková ekonomika*. Praha: Grada, 2012. Finanční řízení. ISBN 978-80-247-4372-1.
- VOCHOZKA, Marek, Gabibulla Rabadanovič CHASAJEV a Marija Sergejevna GUSEVA. *Sustainable development: monograph*. České Budějovice: Institute of Technology and Business in České Budějovice, 2017. ISBN 978-80-7468-116-5.

Odborné články

- NEČAS, Jiří. Opravdu chceme trvale udržitelný rozvoj? *Envigogika* [online]. 2008 [cit. 2024-01-13]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.14712/18023061.27](https://doi.org/10.14712/18023061.27)
- MOLDAN, Bedřich. Rio +20 - a co dál? *Eviromagazin* [online]. 2013, (1/2013) [cit. 2024-01-22]. Dostupné z: https://www.enviromagazin.sk/enviro2013/enviro1/09_rio.pdf
- WOODBRIDGE, Michael. From MDGs to SDGs: What are the Sustainable Development Goals? *ICLEI BRIEFING SHEET* [online]. ICLEI – Local Governments for Sustainability, 2015, 4 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.local2030.org/library/251/From-MDGs-to-SDGs-What-are-the-Sustainable-Development-Goals.pdf>
- MARTÍN-BLANCO, Cathaysa a Montserrat ZAMORANO. et al. The Impact of COVID-19 on the Sustainable Development Goals: Achievements and Expectations. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 2022, (19) [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: [doi:10.3390/ijerph192316266](https://doi.org/10.3390/ijerph192316266)
- YUAN, Haixia, Xiaoming WANG a Lei Gao TAO WANG. et al. Progress towards the Sustainable Development Goals has been slowed by indirect effects of the COVID-19 pandemic. *Communications Earth & Environment*

4 [online]. 2023(184) [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1038/s43247-023-00846-x](https://doi.org/10.1038/s43247-023-00846-x)

- LISELOTTE, Jensen. Klimatická opatření v Česku: Poslední vývoj. In: *Pokrok EU v klimatických opatřeních – Jak si vedou členské státy?* [online]. 2021 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_BRI\(2021\)689329](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_BRI(2021)689329)

Internetové zdroje

- BINKOVÁ, Beáta a Ondřej HOLUB et. al. VLÁDA ČR. *Cíle udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/forum-pro-udrzitelny-rozvoj/Cile-udrzitelneho-rozvoje.pdf>
- ČSÚ. *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě* [online]. 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/mechanismy-prosazovani-principu-udrzitelneho-rozvoje-ve-statni-sprave>
- EU. *Sustainable development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context* [online]. 7. Luxembourg, 2023 [cit. 2024-03-18]. ISBN 978-92-68-00374-9. Dostupné z: [doi:10.2785/403194](https://doi.org/10.2785/403194)
- EVROPSKÁ UNIE. *Udržitelná Evropa do roku 2030* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/publications/sustainable-europe-2030_cs
- FOCUS2030. *The Consequences of the COVID-19 pandemic on the 17 SDGs* [online]. 2021 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://focus2030.org/The-consequences-of-the-Covid-19-pandemic-on-the-17-Sustainable-Development>
- MPO. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky platný 2010 až 2017. Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2010 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/prumysl/prumysl-a-zivotni-prostredi/udrzitelny-rozvoj/strategicky-ramec-udrzitelneho-rozvoje-ceske-republiky---71639/>

- MŽP. *2. implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030 (pro roky 2022-2025)* [online]. 2022 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: www.cr2030.cz
- MŽP. *2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti: Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030* [online]. 2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: www.cr2030.cz
- MŽP. *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (Cílů udržitelného rozvoje) v České republice* [online]. 2018 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/agenda_2030
- MŽP. *Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030* [online]. 2017 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: www.cr2030.cz
- MŽP. *Projekt mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/projekt-mechanismy-prosazovani-principu-udrzitelneho-rozvoje/>
- MŽP. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj* [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/rada_vlady_pro_udrzitelny_rozvoj
- MŽP. *Udržitelný rozvoj. Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2024-01-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj
- MŽP. *Udržitelný rozvoj*. Online. Ministerstvo životního prostředí. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj. [cit. 2024-01-13].
- MŽP. *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti: Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030* [online]. 2021 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: www.cr2030.cz
- MŽP. *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice* [online]. 2021 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: www.cr2030.cz
- NORONHA, Ligia. *Why does Stockholm+50 matter? What did it achieve? What does it offer going forward? Stockholm+50* [online]. 2022 [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.stockholm50.global/news-and-stories/why-does-stockholm50-matter-what-did-it-achieve-what-does-it-offer-going-forward>
- OECD. *Measuring distance to the SDG targets – Czech Republic*. Online. In: *The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets*. Paris: OECD Publishing, 2022. [cit. 2024-03-08].

- OECD. *SDG Governance review Czech republic: Institutional scan* [online]. 2020 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/public/61/cb/78/3988436_2406952_SDG_Governance_Review_Czech_Republic_Institutional_Scan_2020.pdf
- OSN. *Cíle udržitelného rozvoje*. Online. OSN Česká republika. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/>. [cit. 2024-03-18].
- OSN. *Cíle udržitelného rozvoje*. Online. OSN Česká republika. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/>. [cit. 2024-02-15].
- PARLAMENT ČR. *Diskusní dokument Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=90790&varid=76072&fileid=82004>
- PRAŽSKÝ HRAD. *Prezident Pavel přiletěl na Valné shromáždění OSN* [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-pavel-priletel-na-valne-shromazdeni-osn-dnes-vystoupil-s-projevem-za-skupinu-46-zemi-k-udrzitelnemu-rozvoji-17343>
- *The UN Sustainable Development Goals: The 5 P's of a Sustainable Future. Embrace Relief* [online]. 2023 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.embracerelief.org/the-un-sustainable-development-goals-the-5-ps-of-a-sustainable-future/>
- UN DESA. *The SDGs in time of crisis: A sustainable, inclusive and resilient recovery from COVID-19 as an opportunity to realize the SDGs* [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=20000&nr=7158&menu=2993>
- UN DESA. *The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition* [online]. New York, 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://desapublications.un.org/publications/sustainable-development-goals-report-2023-special-edition>
- UN DESA. *Sustainable Development Outlook 2020 Achieving SDGs in the wake of COVID-19: Scenarios for policymakers*. Online. UN DESA. 2020. Dostupné z: <https://sdgs.un.org/>. [cit. 2024-03-20].

- UN GENERAL ASSEMBLY. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development* [online]. A/RES/70/1. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
- UN ODC, UN HUMAN RIGHTS a UNDP. *Global progress report on Sustainable Development Goal 16 indicators: A wake-up call for action on peace, justice and inclusion* [online]. New York, 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.undp.org/policy-centre/oslo/publications/global-progress-report-sdg-16>
- UN. *2023 SDG Summit (Informal summary)* [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/SDGSummit2023>.
- UN. *High-Level Political Forum*. United Nations Environment Programme [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://hlpf.un.org/home>
- UN. *Millennium Development Goals*. Online. Dostupné z: <https://www.un.org/millenniumgoals/>. [cit. 2024-02-10].
- UN. *Millennium Summit, 6-8 September 2000, New York*. United Nations [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2000>
- UN. *SDG SUMMIT, 24 - 25 September 2019, NEW YORK (Summary of the SDG Summit)* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsummit>
- UN. *Summary of the President of the General Assembly* [online]. 2019 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org>
- UN. *The Sustainable Development Goals Report 2020* [online]. 2020 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- UN. *The Sustainable Development Goals Report 2021* [online]. 2021 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/>
- UN. *The Sustainable Development Goals Report 2022* [online]. 2022 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/>
- UN. *The Sustainable Development Goals Report 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://dashboards.sdginde.org/>

- UN. *United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992*. *United Nations* [online]. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>
- UN. *United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm*. Online. *United Nations*. Dostupné z: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>. [cit. 2024-01-20].
- UNEP. *About the United Nations Environment Programme*. *United Nations Environment Programme* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.unep.org/who-we-are/about-us>
- UNEP. *UNEP and the SDGs*. *United Nations Environment Programme* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.unep.org/unep-and-sdgs>
- UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME a WORLD BANK GROUP. *Transitioning from the MDGs to the SDGs* [online]. New York, 2016 [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.undp.org/publications/transitioning-mdgs-sdgs>.
- VLÁDA ČR. *Informace o přípravě strategického dokumentu Česká republika 2030* [online]. 2016 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/udrzitelnyrozvoj/cr-2030/uvodni-stranka-144714/>

Seznam obrázků

- EU. Graf znázorňující míru chudoby v EU [Obrázek]. IN: *Eurostat. Sustainable development in the European Union Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context 2023 edition*. [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-flagship-publications/w/ks-04-23-184>
- EU. Míra čistých emisí skleníkových plynů podle států EU [Obrázek]. IN: *Eurostat. Sustainable development in the European Union Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context 2023 edition*. [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-flagship-publications/w/ks-04-23-184>

- OSN. Cíle udržitelného rozvoje (logo). [Obrázek]. In: *OSN* [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/>
- UN. Graf znázorňující změnu SDG Indexu před a po pandemii. [Obrázek]. IN: SDSN. *Sustainable Development Report*. [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://dashboards.sdgindex.org/>
- UN. Pokrok ČR při naplňování SDGs [Obrázek]. IN: SDSN. *Sustainable Development Report*. [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://dashboards.sdgindex.org/>
- UN. Přehled globálního pokroku v plnění SDGs k r. 2023. [Obrázek]. IN: SDSN. *Sustainable Development Report*. [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://dashboards.sdgindex.org/>